

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Rhif: WG55362

Llywodraeth Cymru
Ymgynghoriad

Disgrifiad Manwl o Gynnydd Llythrennedd Cymraeg

Canllawiau statudol ar gynnydd mewn llythrennedd Cymraeg yn y Cwricwlwm i Gymru

Dyddiad cyhoeddi: 22 Hydref 2026
Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 27 Ionawr 2027

 @LIC_Addysg

 Facebook/AddysgCymru

OGL

© Hawlfraint y Goron Hydref 2026
WG55362

Cynnwys

Deddfwriaeth berthnasol	6
Cyflwyniad	8
0-36 mis – Sylfeini Llythrennedd	10
Siarad a Gwranddo	11
Cyn-cynnydd (0-36 Mis)	11
Sylw ar y cyd a rhyngweithio ymatebol	12
Deall iaith lafar	13
Geiriau cyntaf ac iaith fynegiannol	14
Cymryd tro, sgwrs gynnar a chyfathrebu â bwriad	15
Llinyn 1: Gwranddo ac Ymateb	16
Cam cynnydd 1	16
Cam cynnydd 2	18
Cam cynnydd 3	20
Cam cynnydd 4	23
Cam cynnydd 5	26
Llinyn 2: Iaith Lafar	28
Cam cynnydd 1	28
Cam cynnydd 2	31
Cam cynnydd 3	34
Cam cynnydd 4	37
Cam cynnydd 5	39
Llinyn 3: Trafod a Chydweithio	41
Cam cynnydd 1	41
Cam cynnydd 2	43
Cam cynnydd 3	45
Cam cynnydd 4	47

Cam cynnydd 5	49
Darllen	51
Cyn-cynnydd (O enedigaeth hyd at 36 mis)	51
Cyfathrebu a Sylw ar y Cyd	52
Gwranddo, Seiniau a Rhigymau	53
Geiriau ac Ystyr	54
Llyfrau, Straeon a Symbolau	55
Llinyn 1: Darllen Geiriau a Strwythur Geiriau	56
Cam cynnydd 1	56
Cam cynnydd 2	59
Cam cynnydd 3	61
Cam cynnydd 4	63
Cam cynnydd 5	65
Llinyn 2: Iaith a Geirfa	66
Cam cynnydd 1	67
Cam cynnydd 2	69
Cam cynnydd 3	71
Cam cynnydd 4	73
Cam cynnydd 5	75
Llinyn 3: Rhuglder, Cymhwysedd ac Agweddau at Ddarllen	77
Cam cynnydd 1	77
Cam cynnydd 2	80
Cam cynnydd 3	82
Cam cynnydd 4	84
Cam cynnydd 5	86
Llinyn 4: Darllen gyda Deall	88
Cam cynnydd 1	88
Cam cynnydd 2	91

Cam cynnydd 3	93
Cam cynnydd 4	95
Cam cynnydd 5	97
Llinyn 5: Dadansoddi ac Ymateb	99
Cam cynnydd 1	99
Cam cynnydd 2	100
Cam cynnydd 3	102
Cam cynnydd 4	104
Cam cynnydd 5	106
Ysgrifennu	108
Y cyfnod cyn cynnydd (O enedigaeth hyd at 36 mis)	108
Cyfathrebu a Bwriad Mynegiannol	109
Sylfeini mudol a marcio	110
Symbolau, lluniau, ac ysgrifennu cynnar	111
Llinyn 1: Ysgrifennu'n Gywir ac yn Rhugl	112
Cam cynnydd 1	112
Cam cynnydd 2	114
Cam cynnydd 3	116
Cam cynnydd 4	118
Cam cynnydd 5	121
Llinyn 2: Cynnwys a Chrefft	123
Cam cynnydd 1	123
Cam cynnydd 2	124
Cam cynnydd 3	126
Cam cynnydd 4	128
Cam cynnydd 5	130
Llinyn 3: Cynllunio, Adolygu a Mireinio	132
Cam cynnydd 1	132

Cam cynnydd 2	133
Cam cynnydd 3	135
Cam cynnydd 4	137
Cam cynnydd 5	139

Deddfwriaeth berthnasol

Sefydlodd [Deddf Cwricwlwm ac Asesu \(Cymru\) 2021](#) (y Ddeddf) Gwricwlwm i Gymru mewn cyfraith a disodlodd y cwricwlwm sylfaenol (a oedd yn cynnwys y cwricwlwm cenedlaethol a'r cwricwlwm lleol a nodir yn Rhan 7 o [Ddeddf Addysg 2002](#)). Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ynghylch cynnydd ac asesu mewn cysylltiad â'r cwricwlwm ar gyfer dysgwyr rhwng 3 ac 16 oed. Mae hefyd yn cael rhai effeithiau cyfyngedig ar y cwricwlwm ar gyfer dysgwyr uwchlaw oedran ysgol gorfodol mewn ysgolion a gynhelir. Fodd bynnag, nid yw llawer o'r trefniadau sy'n gymwys i'r dysgwyr hynny ar hyn o bryd yn cael eu heffeithio gan y Ddeddf ac nid ydynt yn newid.

Cyhoeddir y canllaw hwn o dan adran 71 o'r Ddeddf i gefnogi'r gwaith o ddylunio, mabwysiadu a gweithredu cwricwla. Mae'n ategu gofynion y Ddeddf a dylid ei ddarllen ochr yn ochr â'r fframwaith deddfwriaethol ehangach.

Mae'r canllaw hwn yn ganllaw statudol i'r holl bersonau a chyrrff a restrir isod. Rhaid i'r personau hynny roi sylw i'r canllaw hwn wrth arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i'r personau a'r cyrrff hynny ystyried y canllaw wrth wneud penderfyniadau ynghylch dylunio a gweithredu'r cwricwlwm, a bod ganddynt resymau da os ydynt yn dymuno gwyro oddi wrthynt.

Cyfeirir y canllaw hwn at:

- cyrrff llywodraethu ysgolion a gynhelir, gan gynnwys ysgolion meithrin a gynhelir;
- penaethiaid ysgolion a gynhelir gan gynnwys ysgolion meithrin a gynhelir;
- awdurdodau lleol mewn perthynas ag unedau cyfeirio disgyblion (UCDau);
- athrawon sy'n gyfrifol am UCDau;
- darparwyr addysg feithrin nas cynhelir a ariennir (h.y. meithrinfeydd preifat sy'n cael eu hariannu gan yr awdurdod lleol o dan adran 118 o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 i ddarparu addysg feithrin i blant sydd o dan oedran ysgol gorfodol).

Er mai ar y personau a'r cyrrff a nodir uchod y mae'r dyletswyddau statudol yn gorwedd, bydd ymarferwyr unigol yn dymuno ystyried y canllaw hwn wrth gefnogi'r gwaith o gynllunio a darparu addysgu a dysgu.

Mae'r canllaw'n tynnu ar arbenigedd ymarferwyr ac arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Ei fwriad yw cefnogi gwireddu'r cwricwlwm gan ganiatáu'r hyblygrwydd priodol i ysgolion ac UCDau ymateb i'w dysgwyr, eu cymunedau a'u cyd-destunau.

Drwy gydol y ddogfen, defnyddir terminoleg sy'n gyson â'r Ddeddf a chanllawiau statudol cysylltiedig. Dylid deall cyfeiriadau at ddysgwyr, ymarferwyr, ysgolion ac UC Dau o fewn y fframwaith deddfwriaethol hwnnw.

Nid yw'r canllaw hwn yn ddatganiad cynhwysfawr o'r gyfraith, nac yn ceisio bod felly, ac ni ddylid ei ddehongli fel cyngor ynghylch yr hyn y mae'r gyfraith yn ei fynnu.

Defnydd iaith yn y canllaw hwn

Mae'r iaith a ddefnyddir yn y canllaw hwn yn adlewyrchu ei swyddogaeth statudol a chynghorol.

- Mae **dylai** yn dynodi argymhelliad cryf ynghylch yr ymagweddau sydd fwyaf tebygol o gefnogi dylunio a gweithredu'r cwricwlwm yn effeithiol.
- Mae cyfeiriadau at **ymarferwyr** yn ymwneud â'r rhai sy'n ymwneud â chynllunio a darparu addysgu a dysgu. Lle mae disgwyliadau'n ymwneud â chyfrifoldebau sefydliadol, rhoddir y rhain ar y corff llywodraethu, y pennaeth neu'r awdurdod lleol perthnasol, yn hytrach nag ar ymarferwyr unigol yn uniongyrchol.

Fel y nodwyd uchod, nid yw'r canllaw wedi'i gyfeirio'n gyfreithiol at ymarferwyr (h.y. athrawon, gweithwyr cymorth ysgol neu gynorthwywyr addysgu ysgol). Yng nghyd-destun ysgolion a gynhelir, er enghraifft, fe'i cyfeirir at benaethiaid a chyrrff llywodraethu gan mai hwy sydd â'r cyfrifoldeb o dan y Ddeddf am ddylunio a gweithredu Cwricwlwm i Gymru. Bydd angen i'r personau a'r cyrrff hynny roi trefniadau ar waith i sicrhau bod ymarferwyr yn yr ysgol yn dilyn y canllaw, gan mai'r ymarferwyr fydd yn gweithredu'r canllaw yn yr ystafell ddosbarth o ddydd i ddydd. Er mwyn gwneud y canllaw'n fwy hygyrch, rydym yn cyflwyno'r cyngor ar ffurf yr hyn y dylai ymarferwyr ei wneud. Mater o arddull yn unig yw hyn. Mae'r canllaw wedi'i gyfeirio'n gyfreithiol at y personau a restrir uchod, a'u cyfrifoldeb hwy yw sicrhau eu bod yn rhoi sylw iddynt a'u bod yn cael eu hadlewyrchu yn yr arferion addysgu yn y lleoliad.

Cyflwyniad

Bwriad y canllaw hwn yw i gefnogi ymarferwyr i ddeall, cynllunio ar gyfer a chydabod datblygiad llythrennedd ar draws y continwrm 3 i 16 oed. Mae'n cefnogi ymarferwyr i ddeall sut mae dysgwyr yn datblygu eu sgiliau llythrennedd o fewn y [Maes Dysgu a Phrofiad Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu](#) ac ar draws y cwricwlwm.

Mae'r [disgrifiadau dysgu](#) yn darparu canllaw ar sut y dylai dysgwyr wneud cynnydd ym mhob datganiad o'r hyn sy'n bwysig wrth iddynt symud drwy'r continwrm dysgu. Fe'i drefnir ar draws pum cam cynnydd, sy'n darparu pwyntiau cyfeirio ar gyfer cyflymder cynnydd. Mynegir y disgwyliadau hyn o safbwynt y dysgwr ac maent wedi'u fframio'n eang fel y gallent gefnogi dysgu dros gyfres o flynyddoedd. Nid ydynt wedi'u cynllunio fel tasgau, gweithgareddau na meini prawf asesu annibynnol. Er bod y continwrm dysgu yr un fath i bob dysgwr, gall cyflymder y cynnydd drwyddo amrywio.

Mae cynnydd yn golygu mwy na chyflwyno cynnwys ychwanegol neu gyflawni tasgau cynyddol anodd. Dylai hefyd olygu y gallwn weld newid yn ansawdd iaith, llythrennedd a chyfathrebu dysgwyr: yr ystyr a wnânt o destunau llafar, ysgrifenedig ac amlfodd; yr eglurder, y cywirdeb a'r effeithiolrwydd wrth fynegi syniadau; y cysylltiadau a wnânt ar draws ieithoedd a chyd-destunau; a'r annibyniaeth, yr hyder a'r meddwl beirniadol cynyddol y maent yn eu dangos fel gwrandawyr, siaradwyr, darllenwyr ac ysgrifenyddwyr. Wrth gael eu defnyddio ochr yn ochr â disgrifiadau dysgu Cwricwlwm i Gymru, nod y canllaw cynnydd hwn yw cefnogi dylunio'r cwricwlwm, cynllunio gwersi a dilyniannau dysgu, arsylwi ar ddysgu, deialog broffesiynol, monitro dysgwyr ac adrodd ar gynnydd. Ym mhob achos, ei diben yw cryfhau barn broffesiynol yn hytrach na'i disodli.

Bwriedir i'r canllaw hwn roi mwy o eglurder i ymarferwyr ynghylch yr hyn y dylai dysgwyr ei ddysgu a phryd. Ei nod yw darparu iaith broffesiynol gyffredin ar gyfer ystyried yr hyn y mae gan ddysgwyr hawl i'w brofi a sut mae eu sgiliau gwrandawr, siarad, darllen ac ysgrifennu yn datblygu drwy'r profiadau hynny.

Rydym yn cydnabod efallai nad yw'r ffordd y mae cynnwys y canllaw hwn wedi'i fformatio at ddibenion ymgynghori yn cynrychioli'r cyflwyniad gorau posibl o'r deunydd. Pan gyhoeddir y canllaw terfynol, caiff ei gynllunio i fod yn fwy hygyrch ac i ddarparu profiad defnyddiwr gwell yn gyffredinol.

Diben a strwythur

Mae'r canllaw hwn wedi'i gynllunio i gefnogi cynllunio'r cwricwlwm, addysgu, deialog broffesiynol a datblygu ymagweddau cydlynus at lythrennedd ar draws ysgolion a lleoliadau. Nid fframwaith asesu, offeryn atebolrwydd na rhestr wirio o ddisgwyliadau sy'n gysylltiedig ag oedran ydynt. Mae dysgwyr yn datblygu ar gyfraddau gwahanol ac ar hyd llwybrau gwahanol, a bwriedir i'r disgrifiadau yn y ddogfen hon gefnogi barn broffesiynol yn hytrach na rhagnodi canlyniadau sefydlog.

Mae'r ddogfen wedi'i threfnu yn gyfres o llythrennedd sy'n nodi prif agweddau datblygiad llythrennedd. O fewn pob llynyn, disgrifir cynnydd o'r seiliau a osodir yn y blynyddoedd cynharaf hyd at ddefnydd cynyddol soffistigedig ac annibynnol o lythrennedd erbyn diwedd addysg orfodol. Adlewyrchir cynnydd nid yn unig yn natblygiad gwybodaeth a sgiliau, ond hefyd yng nghymhlethdod cynyddol y testunau, y tasgau, y dibenion, y cynulleidfaoedd a'r cyd-destunau lle cymhwysir llythrennedd.

Mae'r adran o enedigaeth i 36 mis yn disgrifio'r sylfeini datblygiadol y mae dysgu llythrennedd diweddarach yn cael ei adeiladu arnynt. Mae'n cefnogi dealltwriaeth broffesiynol o ddatblygiad cyfathrebu, iaith a llythrennedd cynnar, a dylid ei defnyddio fel cyfeirnod ar gyfer arsylwi a darpariaeth ymatebol. Nid yw'n gyfres o ddisgwyliadau ac ni ddylid ei defnyddio fel offeryn asesu.

Drwy gydol y ddogfen, deallir bod llythrennedd yn gyfrifoldeb a rennir ar draws y cwricwlwm. Mae dysgwyr yn datblygu llythrennedd drwy brofiadau ystyrlon mewn ystod eang o gyd-destunau, ac mae gwybodaeth, iaith ac arferion gwahanol ddisgyblaethau yn cyfrannu at y datblygiad hwnnw. Mae cyfeiriadau at eirfa academiaidd yn ymwneud â'r iaith a ddefnyddir yn gyffredin ar draws pynciau i egluro, trafod, cyfiawnhau a chyfleu syniadau. Mae geirfa benodol i bwnc yn cyfeirio at yr iaith arbenigol sy'n gysylltiedig â disgyblaethau, pynciau neu Feysydd Dysgu a Phrofiad penodol.

Trefniadau arfaethedig ar gyfer gweithredu'r canllawiau terfynol

Rydym yn bwriadu cyhoeddi'r canllaw terfynol, yn dilyn yr ymgynghoriad, ddiwedd gwanwyn 2027. Rydym yn deall y bydd angen amser ar ymarferwyr i ymgyswrtu â'r canllaw hwn. Rydym hefyd yn cydnabod y bydd cylch cynllunio'r cwricwlwm mewn ysgolion a lleoliadau eisoes ar y gweill ar adeg ei cyhoeddi.

Felly, rydym yn cynnig y dylid gweithredu'r canllaw drwy ddylunio'r cwricwlwm mewn ysgolion a lleoliadau o ddechrau blwyddyn academiaidd 2028 i 2029.

Byddwn yn gweithio gydag [Adnodd](#) a [Dysgu](#) i archwilio a deall yr anghenion o ran adnoddau a dysgu proffesiynol er mwyn cefnogi gweithrediad y canllaw hwn. Bydd y canfyddiadau'n llywio'n uniongyrchol ddatblygiad a mireinio cynnig dysgu proffesiynol Dysgu a chynlluniau comisiynu Adnodd.

0-36 mis – Sylfeini Llythrennedd

Mae'r profiadau a'r datblygiad a ddisgrifir yn yr adrannau hyn yn parhau drwy'r llinynnau Meithrin a Derbyn a dylid adeiladu arnynt yn fwiadol wrth i blant symud ymlaen drwy'r blynyddoedd cynnar.

Mae iaith, Lleferydd a Chyfathrebu yn darparu'r sylfaen ar gyfer datblygiad llythrennedd. Drwy berthnasoedd, rhyngweithio, siarad, caneuon, straeon a chwarae, mae plant yn datblygu'r sgiliau cyfathrebu, yr iaith a'r gallu i greu ystyr sy'n sail i ddarllen ac ysgrifennu yn ddiweddarach. Mae llythrennedd cynnar wedi'i wreiddio mewn profiadau bob dydd a thrwy rhyngweithio ystyrlon ag oedolion ymatebol.

Mae diben yr adrannau hyn yn wahanol i'r Disgrifiad Manwl o Gynnydd mewn Llythrennedd sy'n dilyn yn y ddogfen hon. Offeryn cyfeirio yw i gefnogi dealltwriaeth broffesiynol, arsylwi a darpariaeth ymatebol. Nid yw'n gyfres o ddisgwyliadau nac yn offeryn asesu. Mae datblygiad ar draws y cyfnod hwn yn amrywio'n fawr ac yn dilyn sawl llwybr. Mae'r disgrifiadau yn yr adrannau hyn yn cefnogi oedolion i sylwi ar anghenion datblygiadol, dysgu a chymorth sy'n dod i'r amlwg, ac i addasu profiadau, amgylcheddau a rhyngweithio mewn ymateb. Nid yw'n ddull o bennu anghenion dysgu ychwanegol.

Rhoddir gwerth ar gyfathrebu ym mhob modd: mae edrych, symud, mynegiant wyneb, ystum, lleisio, arwyddo, geiriau llafar a chyfathrebu estynedig ac amgen (AAC) oll yn gyfathrebu, a dylid ymateb i bob un ohonynt felly. Ystod o offer, strategaethau a systemau sy'n cefnogi neu'n disodli cyfathrebu llafar yw **Cyfathrebu Estynedig ac Amgen (AAC)**. Y maent yn galluogi unigolion i fynegi eu hunain a deall eraill. Gall AAC gynnwys ystumiau, arwyddion, symbolau, byrddau lluniau, llyfrau cyfathrebu, a dyfeisiau neu apiau sy'n cynhyrchu lleferydd.

Mae rôl yr oedolyn galluogol yn ganolog drwy gydol y cam hwn. Mae rhyngweithiadau cynnes ac ymatebol yn helpu plant i ddatblygu cyfathrebu, iaith a llythrennedd cynnar. Rhieni a gofalwyr yw oedolion galluogol cyntaf a mwyaf parhaol plant, ac mae partneriaethau rhwng teuluoedd ac ymarferwyr yn hanfodol i gefnogi datblygiad.

Mae'n bwysig darllen y ddogfen hon ochr yn ochr â:

- Chwarae, Dysgu a Gofal Plentynod Cynnar: Llwybrau Datblygiadol 0 i 3
- Siarad Gyda Fi
- Galluogi Dysgu
- Cwricwlwm ar gyfer lleoliadau meithrin nas cynhelir a ariennir.

Siarad a Gwrando

Cyn-cynnydd (0-36 Mis)

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae siarad a gwrando yn datblygu o ddyddiau cyntaf bywyd drwy berthnasoedd cynnes, ymatebol a chyfathrebu ystyrion. Drwy ryngweithio â phobl gyfarwydd, mae plant yn dysgu rhannu sylw, cymryd tro ac ymateb i eraill. Cyn defnyddio geiriau, maent yn cyfathrebu drwy edrychiad, mynegiant wyneb, symudiad, lleisio, arwyddo a dulliau eraill o gyfathrebu. Wrth i iaith ddatblygu, maent yn symud o chwarae lleisiol a geiriau cynnar i gyfuno geiriau a mynegi syniadau, anghenion a phrofiadau cynyddol gymhleth.

Yn ystod y cyfnod hwn, mae plant yn adeiladu geirfa, yn datblygu dealltwriaeth o iaith lafar ac yn gwneud cysylltiadau rhwng geiriau, gweithredoedd a phrofiadau. Maent hefyd yn datblygu sgiliau gwrando a phrosesu clywedol pwysig, gan gynnwys sylwi ar synau, mwynhau rhigymau a phatrymau iaith, a chofio gwybodaeth lafar. Mae'r profiadau hyn yn cefnogi datblygiad cyfathrebu, lles cymdeithasol ac emosiynol, a'r sylfeini ar gyfer dysgu llythrennedd yn ddiweddarach.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Triniwch bob gweithred o gyfathrebu fel un ystyrion, waeth ym mha ffurf y daw. Dilynwch ddiddordebau'r plentyn, rhannwch ffocws eu sylw a rhowch amser iddynt brosesu, ymateb a chymryd eu tro mewn cyfathrebu. Crëwch amgylchedd cyfoethog o ran iaith lle mae sgysiau, caneuon, rhigymau, straeon a chwarae yn rhan naturiol o'r diwrnod. Modelwch iaith gyfoethog, estynnwch yr hyn y mae plant yn ei ddweud, a chysylltwch iaith â phrofiadau ystyrion.

Darparwch gyfleoedd rheolaidd i ddatblygu gwrando, sylw a chof clywedol drwy straeon, caneuon, gemau geiriau a chyfarwyddiadau cynyddol gymhleth. Cefnogwch blant i sylwi ar synau, rhigymau a phatrymau iaith, gan adeiladu'r sylfeini ar gyfer ymwybyddiaeth ffonolegol a llythrennedd yn ddiweddarach. Sylwch ar ddatblygiad pob plentyn a defnyddiwch eich arsylwadau i addasu'r ddarpariaeth a'r cymorth, gan sicrhau bod pob plentyn yn datblygu sylfeini cryf ar gyfer cyfathrebu a llythrennedd yn y dyfodol.

Sylw ar y cyd a rhyngweithio ymatebol

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Talu sylw i bobl ac i gyfathrebu, a datblygu sylw ar y cyd gydag oedolion cyfarwydd o fewn perthnasoedd cynnes ac ymatebol; • Ymateb i gyfathrebu drwy symud, edrych, mynegiant wyneb, ystumiau, lleisio neu arwyddo cynnar • Adnabod lleisiau, synau ac arferion cyfarwydd ac ymateb yn briodol iddynt; • Dangos cyfnodau o sylw parhaus sy'n ymestyn yn ystod chwarae, straeon, caneuon ac arferion ar y cyd. • Dechrau sylwi ar synau yn yr amgylchedd a dangos diddordeb mewn gwranddo arnynt.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Rhyngweithio cynnes ac ymatebol sy'n annog sylw ar y cyd, yn trin pob gweithred o gyfathrebu fel un ystyrlon, ac yn ymateb iddi; • Cyfleoedd rheolaidd i wrando ar leisiau, caneuon, rhigymau, straeon a synau amgylcheddol; • Cyfleoedd i ddatblygu gwranddo gweithredol drwy chwarae a gweithgareddau a rennir; • Arferion cyfarwydd ac ailadroddus sy'n cefnogi rhagfynegi, cofio ac ymateb; • Profiadau sy'n helpu plant i ganolbwyntio ar bobl, synau ac ystyr. • Rhyngweithio a chyfathrebu cyfoethog gan ddefnyddio mynegiant wyneb, ystumiau, iaith y corff, edrych a lleisio;
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Gwranddo ac Ymateb • Trafod a Chydweithio.

Deall iaith lafar

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Ymateb i eiriau, ymadroddion a negeseuon llafar syml a chyfarwydd • Dangos ffafriaeth tuag at leisiau cyfarwydd ac at rythm a goslef yr ieithoedd o'u cwmpas; • Dilyn cyfarwyddiadau cyfarwydd un cam, ac yn raddol gyfarwyddiadau mwy cymhleth • Datblygu cof clywedol drwy gofio geiriau, patrymau geiriol ac arferion cyfarwydd; • Dangos dealltwriaeth o gysyniadau syml (er enghraifft yn, ar, o dan, mawr, bach) ac ymateb i gwestiynau syml fel pwy? a beth?
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Profiadau cyson o iaith lafar ac iaith arwyddion, caneuon, rhigymau, straeon a synau ystyrion bob dydd; • Cyfleoedd i glywed, cofio a dilyn cyfarwyddiadau sy'n cynyddu'n raddol mewn cymhlethdod; • Sgyrsiau ymatebol sy'n cysylltu geiriau â phrofiadau'r plentyn; • Cyfleoedd i wrando ar synau a geiriau ac i sylwi ar batrymau mewn iaith; • Cymorth gweledol, modelu a phrofiadau ymarferol i gefnogi dealltwriaeth.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Gwrando ac Ymateb • Iaith lafar a chyfathrebu

Geiriau cyntaf ac iaith fynegiannol

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Archwilio chwarae lleisiol a pharablu; • Efelychu seiniau, geiriau a phatrymau iaith; • Dechrau defnyddio geiriau unigol ac ymestyn i gyfuniadau o eiriau; • Datblygu geirfa sy'n cysylltu â phobl, gwrthrychau, gweithredoedd a phrofiadau; • Defnyddio brawddegau cynyddol gymhleth a chyfathrebu'n fwy clir; • Mwynhau ailadrodd caneuon, rhigymau a phatrymau geiriol.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Modelu iaith lafar gyfoethog, geirfa fanwl a strwythurau brawddegau; • Cyfleoedd ailadroddus i glywed, dysgu ac ailddefnyddio geiriau newydd; • Caneuon, straeon a rhigymau sy'n datblygu geirfa a phatrymau iaith; • Cyfleoedd i ddefnyddio iaith mewn chwarae a phrofiadau ystyrlon; • Cymorth i ymestyn ymadroddion a brawddegau'r plentyn.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Iaith Lafar • Trefnu, Mynegi a Chyfathrebu

Cymryd tro, sgwrs gynnar a chyfathrebu â bwriad

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Cychwyn rhyngweithio a chymryd tro mewn cyfnewidiadau cyfathrebu; • Efelychu synau, geiriau, gweithredoedd ac ymadroddion; • Cyfathrebu anghenion, teimladau, diddordebau a syniadau yn fwriadol; • Cymryd rhan mewn sgysiau syml a chwarae ar y cyd; • Archwilio seiniau, rhythm, odlau a phatrymau iaith drwy chwarae a gân; • Defnyddio cyfathrebu at amrywiaeth gynyddol o ddibenion. •
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Cyfleoedd rheolaidd i gymryd tro, ymateb a chychwyn cyfathrebu; • Caneuon, rhigymau a gemau sain sy'n annog chwarae gyda synau; • Cyfleoedd i wrando ar debygrwydd a gwahaniaethau rhwng synau; • Cefnogaeth i ddefnyddio cyfathrebu at ddibenion dilys; • Modelu cyfathrebu effeithiol ym mhob modd, gan gynnwys AAC lle bo angen.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Trafod a Chydweithio • Trefnu, Mynegi a Chyfathrebu

Llinyn 1: Gwrando ac Ymateb

Cam cynnydd 1

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Yn ystod Cam Cynnydd 1, mae plant yn adeiladu'r sylfeini ar gyfer deall iaith lafar drwy wrando a rhyngweithio ag eraill. Wrth i'w sylw, eu geirfa a'u dealltwriaeth o iaith ddatblygu, maent yn gallu dilyn sgysiau, straeon, esboniadau a chyfarwyddiadau yn fwy llwyddiannus ac ymateb yn briodol i'r hyn y maent yn ei glywed.

Mae gwrando a chanolbwyntio yn rhan allweddol o'r datblygiad hwn. Trwy straeon, caneuon, rhigymau a sgysiau bob dydd, mae plant yn dysgu cynnal sylw am gyfnodau hirach, cofio gwybodaeth bwysig, dilyn cyfarwyddiadau cynyddol gymhleth a chymryd tro mewn sgysiau. Mae'r profiadau hyn yn cefnogi datblygiad iaith, dysgu a chyfranogiad ar draws y cwricwlwm.

Yn y Derbyn, mae dysgwyr yn dechrau deall gwrando fel sgil ynddo'i hun. Maent yn dysgu bod gwrando yn eu helpu i ddeall iaith lafar, bod ystyr yn cael ei gyfleu drwy eiriau, tŷn llais, ystumiau ac ymadroddion wyneb, a'u bod yn gallu gofyn am eglurhad pan nad ydynt yn deall. Maent hefyd yn dechrau sylweddoli y gall gwrando fod yn wahanol yn dibynnu ar y diben a'r sefyllfa, er enghraifft wrth wrando ar stori, dilyn cyfarwyddiadau neu gymryd rhan mewn sgws.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch wrando drwy sgysiau, rhyngweithio a phrofiadau ar y cyd sy'n ystyrlon i blant. Defnyddiwch straeon, caneuon, chwarae a thrafod i ddatblygu sylw, dealltwriaeth, cof a'r gallu i ymateb i eraill, ac yn y Derbyn dechreuwch addysgu a modelu sgiliau gwrando yn fwriadol.

Darparwch gyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr wrando ar eraill ac ymateb iddynt, dilyn cyfarwyddiadau a chymryd rhan mewn sgysiau. Modelwch ffyrdd o gynnal sylw, deall yr hyn sy'n cael ei ddweud a gofyn am eglurhad pan nad yw'r ystyr yn glir.

Sylwch yn gynnar ar ddysgwyr sy'n ei chael hi'n anodd canolbwyntio, gwrando neu ddeall iaith lafar, a darparwch y cymorth priodol. Bydd angen cymorth ychwanegol wedi'i dargedu ar rai dysgwyr i ddatblygu'r sgiliau gwrando a deall sy'n sail i gyfathrebu, dysgu a llythrennedd.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar/ Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr/ Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd ar gyfer rhyngweithio cynnes, ymatebol lle mae'r plentyn yn arwain, a chyfleoedd i wrando ar sgysiau, straeon, esboniadau a chaneuon, ac i gymryd rhan mewn chwarae ystyrlon. • Darparu cyfleoedd i glywed, dilyn ac ymateb i iaith lafar fanylach, gan gynnwys cyfarwyddiadau cyfarwydd dau a thri cham; • Datblygu dealltwriaeth drwy straeon, trafodaeth, holi a phrofiadau ar y cyd; • Cefnogi dysgwyr i wrando, deall, ymateb a chymryd tro mewn sgysiau gydag oedolion a phlant eraill.	• Gefnogi dysgwyr i ddeall bod gwrandio yn ein helpu i wneud synnwyr o straeon, sgysiau, esboniadau a chyfarwyddiadau. • Modelu sut mae iaith lafar yn cyfleu ystyr drwy eiriau, tŷn llais, ystumiau ac ymadroddion wyneb. • Datblygu gallu dysgwyr i gynnal sylw wrth wrando am gyfnodau cynyddol hir, er enghraifft drwy edrych tuag at y siaradwr, cymryd tro a chofio gwybodaeth allweddol. • Annog dysgwyr i ddangos pan nad ydynt yn deall a'u cefnogi i geisio eglurhad gan ddefnyddio geiriau, ystumiau neu gwestiynau. • Darparu cyfleoedd i brofi gwahanol sefyllfaoedd gwrandio a thrafod sut gall gwrandio fod yn wahanol wrth ddilyn cyfarwyddiadau, cymryd rhan mewn sgws neu wrando ar stori.
Mae dysgwyr yn:	• Cynnal sylw yn ystod gweithgareddau a sgysiau hirach ar y cyd; • Dangos dealltwriaeth o iaith lafar fanylach, straeon, esboniadau a chyfarwyddiadau cyfarwydd dau a thri cham; • Cymryd tro mewn sgws a gofyn cwestiynau syml i egluro eu dealltwriaeth; • Adnabod emosiynau, bwriadau a safbwyntiau syml eraill mewn sefyllfaoedd cyfarwydd.	• Cynnal sylw yn ystod cyfathrebu llafar hirach; • Defnyddio cyd-destun, ciwiau gweledol ac arferion dyddiol i gefnogi eu dealltwriaeth o iaith lafar; • Dilyn cyfarwyddiadau dau a thri cham yn gywir ac ateb cwestiynau am yr hyn a glywsant; • Gofyn cwestiynau syml pan fo angen eglurhad.

Cam cynnydd 2

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae gwrando'n dod yn fwy pwrpasol ac mae dysgwyr yn dod yn fwy ymwybodol o'u dealltwriaeth eu hunain. Mae dysgwyr yn dilyn iaith lafar fanylach, ac o Flwyddyn 2 ymlaen maent yn dechrau monitro eu dealltwriaeth eu hunain: sylwi pan nad yw rhywbeth yn gwneud synnwyr, gofyn cwestiynau pwrpasol, a dewis sut i wrando yn ôl y sefyllfa. Erbyn Blwyddyn 3 maent yn cryfhau eu dealltwriaeth drwy gysylltu gwybodaeth lafar newydd â'r hyn a wyddant eisoes, ac yn dechrau gwahaniaethu rhwng cytuno ac anghytuno, a rhwng ffaith a barn, yn yr hyn a glywant.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch sgiliau gwrando'n fwriadol. Peidiwch â chymryd yn ganiataol y bydd sgiliau gwrando yn datblygu ar eu pennau eu hunain. Modelwch sut i sylwi pan nad yw rhywbeth yn glir, a sut i ofyn am ailadrodd neu esboniad. Crewch gyfleoedd rheolaidd i bob dysgwr wrando, ymateb a rhannu syniadau. Defnyddiwch iaith lafar gyfoethog a heriol, gan ddarparu'r gefnogaeth sydd ei hangen i sicrhau dealltwriaeth. Sylwch ac ymatebwch yn gynnar i anawsterau gyda sylw, gwrando neu ddeall, a darparu cymorth ychwanegol lle bo angen.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Ddefnyddio straeon, sgwrs ac esboniadau i helpu dysgwyr i ddeall sut mae iaith lafar yn cyfleu gwybodaeth ac ystyr. - Modelu a thynnu sylw at sut mae geiriau, tôn llais, ystumiau a mynegiant wyneb yn helpu i gyfleu ystyr. - Addysgu dysgwyr i gynnal sylw a dealltwriaeth wrth wrando ar straeon, esboniadau a sgysiau hirach, er enghraifft drwy rannu gwybodaeth yn ddarnau llai, defnyddio	- Addysgu sut i fonitro dealltwriaeth wrth wrando, er enghraifft sylwi pan nad yw rhywbeth yn gwneud synnwyr. - Addysgu a modelu sut y gall cwestiynau pwrpasol helpu i wneud yn siŵr eu bod yn deall, e.e drwy ofyn am ailadrodd neu esboniad., a darparu cyfleoedd cyson i ddysgwyr eu gofyn. - Trafod a modelu sut mae gwrando yn addasu yn ôl y sefyllfa, e.e wrth wrando ar stori, dilyn cyfarwyddiadau, dysgu gwybodaeth newydd	- Annog dysgwyr i wneud cysylltiadau rhwng gwybodaeth lafar newydd a'r hyn maen nhw'n ei wybod yn barod, wedi dysgu, neu wedi ei brofi. - Parhau i ddarparu profiadau i ddysgwyr adnabod pryd i ofyn am eglurhad pan nad ydynt yn deall rhywbeth, a holi cwestiynau i gefnogi eu dealltwriaeth. - Modelu'r gwahaniaeth rhwng ffeithiau a barn mewn straeon, trafodaethau ac iaith lafar bob dydd - Tynnu sylw at eiriau ac ymadroddion sy'n dangos

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	cymorth gweledol a gwirio dealltwriaeth yn rheolaidd. • Modelu a normaleiddio gofyn am eglurhad pan nad yw rhywbeth yn glir, a dangos sut wella dealltwriaeth. • Atgyfnerthu pwysigrwydd gwranddo'n ofalus er mwyn deall, cofio a dysgu.	neu gymryd rhan mewn trafodaeth.	barn, e.e 'Dw i'n meddwl', 'Dw i'n hoffi', 'Dw i'n credu' a 'Yn fy marn i'.
Mae dysgwyr yn:	• Talu sylw gyda mwy o annibyniaeth wrth wrando ar gyfathrebu llafar. • Dangos dealltwriaeth o esboniadau, cyfarwyddiadau a thrafodaethau llafar manylach. • Adnabod pan nad ydynt wedi deall rhywbeth a gofyn am eglurhad gyda chymorth (e.e “Wnei di ddweud hynny eto?”)Dilyn gwybodaeth lafar yn gywir ac ateb cwestiynau sy'n dangos dealltwriaeth.	• Cynnal sylw yn annibynnol yn ystod cyfathrebu llafar parhaus. • Adnabod pan nad ydynt wedi deall rhywbeth a gofyn am eglurhad. • Egluro eu dealltwriaeth o'r hyn a glywsant.	• Nodi ac egluro sut mae gwybodaeth lafar newydd yn adeiladu ar ddysgu blaenorol. • Gwneud cysylltiadau rhwng yr hyn a glywant yn a dysgu neu brofiadau blaenorol. • Adnabod yn annibynnol pan fyddant wedi drysu a defnyddio strategaethau syml i gael eglurhad e.e gofyn i'r siaradwr ailadrodd, neu aralleirio. • Dechrau adnabod pan fo siaradwyr yn cytuno neu'n anghytuno, a gwahaniaethu rhwng ffaith a barn mewn cyfathrebu llafar.

Cam cynnydd 3

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae cyfathrebu llafar yn dod yn fwy estynedig, ac mae dysgwyr yn cymryd mwy o gyfrifoldeb am eu gwrando a'u dealltwriaeth eu hunain. Maent yn cynnal dealltwriaeth ar draws darnau hirach o gyfathrebu llafar, yn crynhoi'r hyn a glywsant, ac o Flwyddyn 5 ymlaen yn gwahaniaethu rhwng prif syniadau a manylion ategol. Mae diben gwrando yn dechrau llywio sut y maent yn gwrando, ac erbyn Blwyddyn 6 maent yn rheoli eu gwrando'n fwy annibynnol, gan ddewis ac addasu sut maent yn gwrando i weddu i wahanol sefyllfaoedd a gofynion.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Rhewch gyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr grynhoi cyfathrebu llafar er mwyn cryfhau dealltwriaeth a chof. Addysgwch yn fwriadol sut i adnabod prif syniadau a'u gwahaniaethu oddi wrth fanylion ategol. Trosglwyddwch gyfrifoldeb yn raddol ac yn fwriadol: addysgwch a modelwch ymddygiadau gwrando effeithiol, yna rhewch gyfleoedd i ddysgwyr eu cymhwyso'n gynyddol annibynnol ar draws y cwricwlwm, gan eu paratoi ar gyfer gofynion gwrando cynyddol yr ysgol uwchradd.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Dynnu sylw'r dysgwyr at sut mae syniadau'n cael eu datblygu a'u cysylltu ar draws cyfathrebu llafar estynedig. (e.e rhoi rhesymau, esboniadau, dod i gasgliad; defnyddio cysyllteiriau fel ond, felly, nesaf, i gloi) - Addysgu sut i nodi a dethol y wybodaeth bwysicaf o'r hyn a glywir, a'i chyfleu'n gywir. - Helpu dysgwyr i adnabod beth sy'n dangos mai ffaith neu farn yw'r hyn maen nhw'n ei glywed.	- Arwain dysgwyr i adnabod prif syniadau a'u gwahaniaethu oddi wrth fanylion ategol mewn cyfathrebu llafar, a'u hannog i roi rhesymau dros ddewis y negesuon allweddol. - Darparu strategaethau ymarferol i'r dysgwyr i gefnogi eu gwrando a'u deall (e.e torri gwybodaeth i lawr, ailadrodd gwybodaeth yn dawel, dychmygu delweddau, anwybyddu gwybodaeth llai pwysig. - Tynnu sylw at iaith sy'n dangos safbwyntiau, barn a graddau o sicrwydd, megis	- Ddarparu cyfleoedd i ddysgwyr addasu eu ffordd o wrando mewn sefyllfaoedd mwy heriol ar draws y cwricwlwm, gan gynnwys dilyn esboniadau hirach, deall geirfa pwnc-benodol, dilyn syniadau cymhleth a safbwyntiau gwahanol, a chofnodi gwybodaeth allweddol. - Addysgu bod gwrandawyr effeithiol yn addasu eu ffordd o wrando yn ôl y sefyllfa, er enghraifft wrth wrando ar esboniadau hirach, geirfa anghyfarwydd,

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	Defnyddio sgysiau a chwestiynau i dynnu sylw at sut mae pobl yn mynegi eu barn.	'Dw i'n meddwl', 'efallai', 'gallai' a 'yn bendant'. - Modelu sut mae siaradwyr yn mynegi ac yn cyfiawnhau barn gan ddefnyddio rhesymau ac enghreifftiau. - Addysgu nad yw gwrandawyr da bob amser yn gwrando yn yr un ffordd. Mae pwrpas gwrando yn effeithio ar beth maen nhw'n talu sylw iddo, beth maen nhw'n ei gofio, a sut maen nhw'n deall yr hyn maen nhw'n ei glywed.	syniadau cymhleth neu safbwyntiau gwahanol. - Modelu sut mae siaradwyr yn defnyddio ffeithiau, barn, enghreifftiau a gwybodaeth i ddylanwadu ar wrandawyr. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr gymharu safbwyntiau gwahanol ar yr un pwnc.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Cynnal dealltwriaeth yn ystod cyfathrebu llafar estynedig. - Crynhai cyfathrebu llafar yn gywir i ddangos dealltwriaeth. - Monitro eu dealltwriaeth ar draws cyfathrebu llafar estynedig a gofyn cwestiynau perthnasol i wella eu dealltwriaeth. - Adnabod ffeithiau a barn yn yr hyn maen nhw'n ei glywed ac egluro sut maen	- Nodi'r prif syniadau a'u gwahaniaethu oddi wrth fanylion ategol mewn cyfathrebu llafar estynedig. - Rheoli eu gwrando drwy fonitro dealltwriaeth a dewis dull addas gyda mwy o annibyniaeth e.e gofyn am enghreifftiau, gofyn am fwy o wybodaeth, ailadrodd, neu esboniad pellach. - Adnabod ffeithiau, barn a safbwyntiau yn yr hyn maen nhw'n ei glywed, gan egluro	- Rheoli eu gwrando gyda mwy o annibyniaeth wrth ymdrin â chyfathrebu llafar cymhleth, drwy ddefnyddio cwestiynau'n briodol i ddatrys dryswch, sicrhau eu bod yn deall, a dyfnhau eu dealltwriaeth. - Adnabod a chymharu gwahanol safbwyntiau ar yr un pwnc yn yr hyn maen nhw'n ei glywed. - Crynhai, esbonio a chyfiawnhau eu

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	nhw'n gwybod y gwahaniaeth.	pa gliwiau a'u helpodd i endebrfynu. • Addasu sut y maent yn gwrando yn ôl y diben.	dealltwriaeth at wahanol ddibenion.

Cam cynnydd 4

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae gwrando'n dod yn fwy dehongliadol. Mae dysgwyr yn cynnal dealltwriaeth ar draws cyfathrebu estynedig sy'n gyfoethog o ran iaith ac yn gynyddol gymhleth o ran cysyniadau. O Flwyddyn 8 ymlaen maent yn dehongli ystyr ymhlwg, gan roi sylw i'r hyn a awgrymir yn ogystal â'r hyn a ddywedir yn uniongyrchol, ac erbyn Blwyddyn 9 maent yn dehongli sut mae siaradwyr yn cyfleu safbwynt, diben a bwriad drwy eu dewisiadau iaith a'r ffordd y maent yn cyflwyno'u syniadau.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Parhewch i addysgu gwrando yn fwriadol wrth i'r gofynion ddod yn fwy cymhleth; nid yw dod i gysylltiad ag iaith lafar gymhleth ynddo'i hun yn sicrhau dealltwriaeth. Addysgwch ddysgwyr yn uniongyrchol sut i ddehongli cyfathrebu llafar, gan archwilio ystyr sy'n mynd y tu hwnt i'r hyn a ddywedir yn llythrennol. Addysgwch fod cyfathrebu llafar yn gallu adlewyrchu gwahanol safbwyntiau, a rhwch gyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr archwilio sut mae siaradwyr yn llunio ystyr, mewn gwersi ac yn y cyfryngau llafar y maent yn dod ar eu traws y tu allan i'r ysgol.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut i fonitro dealltwriaeth wrth wrando ar gyfathrebu llafar estynedig, gan ddefnyddio strategaethau megis crynhoi, gwneud cysylltiadau a gofyn cwestiynau eglurhaol. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddewis, cofnodi a threfnu gwybodaeth berthnasol o gyfathrebu llafar ar draws y cwricwlwm.	- Addysgu bod siaradwyr weithiau'n cyfleu negeseuon yn anuniongyrchol, a chefnogi dysgwyr i adnabod yr hyn sy'n cael ei awgrymu yn ogystal â'r hyn sy'n cael ei ddweud yn uniongyrchol. - Tynnu sylw at sut gall tôn llais ddangos ystyr, agweddau neu deimladau nad ydynt yn cael eu mynegi'n uniongyrchol.	- Addysgu sut mae siaradwyr yn cyfleu safbwynt, diben a bwriad drwy eu dewis o iaith, tôn a ffordd o gyflwyno. - Arwain dysgwyr i archwilio sut mae persbectif, profiadau a chyd-destun yn dylanwadu ar gyfathrebu llafar a'r ffordd y caiff ei ddehongli. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddadansoddi sut mae

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
	• Darparu cyfleoedd i ddysgwyr wrando ar siaradwyr a safbwyntiau gwahanol, gan gynnal dealltwriaeth ar draws cyfraniadau amrywiol. • Arwain dysgwyr i ddefnyddio enghreifftiau, esboniadau a chliwiau eraill a ddarperir gan y siaradwr i ddyfalu ystyr geirfa anghyfarwydd.	○ Arwain dysgwyr i ddefnyddio cliwiau o'r iaith, y cyddestun a'u gwybodaeth flaenorol i weithio allan ystyron nad ydynt yn cael eu datgan yn uniongyrchol. ○ Addysgu dysgwyr i adnabod cliwiau sy'n dangos agwedd neu safbwynt siaradwr tuag at bwnc. • Addysgu sut mae diben y siaradwr a'r gynulleidfa yn dylanwadu ar yr hyn sy'n cael ei ddweud a'r ffordd y caiff ei gyfleu. • Darparu cyfleoedd i ddysgwyr wrando ar ystod o safbwyntiau a phersbectifau, gan adnabod meysydd o gytundeb, gwahaniaeth ac amwysedd.	gwahanol siaradwyr yn cyflwyno ac yn datblygu safbwyntiau ar yr un pwnc neu fater. • Addysgu dysgwyr i werthuso cyfathrebu llafar drwy ystyried safbwynt, diben, rhesymu a chyddestun, gan ddefnyddio gwybodaeth o gyfraniadau llafar gwahanol.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Cynnal dealltwriaeth drwy adnabod prif syniadau a gwneud cysylltiadau ar draws cyfathrebu llafar estynedig, megis esboniadau, trafodaethau a chyflwyniadau. • Defnyddio strategaethau priodol yn annibynnol i ddeall geirfa anghyfarwydd a chynnal dealltwriaeth. • Dewis a threfnu gwybodaeth berthnasol o'r hyn maen nhw'n ei glywed at ddibenion gwahanol. • Monitro a rheoleiddio eu dealltwriaeth wrth wrando, gan addasu eu dull pan fo angen.	• Dehongli ystyr, negeseuon a safbwyntiau mewn cyfathrebu llafar estynedig, gan gynnwys gwybodaeth sy'n cael ei hawgrymu yn hytrach na'i datgan yn uniongyrchol. • Defnyddio'r cyd-destun a chliwiau eraill i ddeall ystyr geirfa a chysyniadau anghyfarwydd. • Dewis, trefnu a chyfuno gwybodaeth berthnasol o'r hyn maen nhw'n ei glywed, gan addasu strategaethau gwranddo'n annibynnol i gefnogi dealltwriaeth a dehongliad.	• Egluro sut mae safbwynt, diben a bwriad yn cael eu cyfleu drwy iaith lafar a'r ffordd o gyflwyno. • Dadansoddi sut mae siaradwyr yn defnyddio iaith, tŷn, enghreifftiau a rhesymau i lunio ystyr a dylanwadu ar ddehongliad. • Adnabod sut mae persbectif a chyd-destun yn dylanwadu ar y negeseuon sy'n cael eu cyfleu a'u deall. • Cymharu a gwerthuso safbwyntiau gwahanol ar yr un pwnc, gan gyfeirio at resymau a gwybodaeth ategol. • Dewis, trefnu a chyfuno gwybodaeth o gyfraniadau llafar lluosog er mwyn datblygu a chyfiawnhau dealltwriaeth.

Cam cynnydd 5

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae gwrando'n dod yn fwy beirniadol a strategol. Mae dysgwyr yn gwerthuso cyfathrebu llafar drwy bwysu a mesur syniadau, tystiolaeth, rhesymu, safbwynt, diben ac effeithiolrwydd, ac yn addasu sut y maent yn gwrando yn ôl diben, cynulleidfa a chyd-destun. Erbyn Blwyddyn 11, yn unol â disgwyliadau'r cymwysterau, maent yn cymhwyso'r sgiliau hyn i ddeunydd anghyfarwydd mewn cyd-destunau ffurfiol ac asesu, gyda lefel uchel o annibyniaeth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch gyfleoedd rheolaidd a dilys i werthuso cyfathrebu llafar yn feirniadol ar draws ystod eang o gyd-destunau, gan gynnwys deunydd llafar wedi'i ddarlledu ac ar-lein y mae dysgwyr yn dod ar ei draws bob dydd. Addysgwch feini prawf gwerthuso yn fwriadol, gan gynnwys tystiolaeth, rhesymu, safbwynt a diben. Mae gwrando strategol yn cefnogi dysgu annibynnol a chyfranogi gwybodus mewn addysg bellach, cyflogaeth a bywyd dinesig, a dylid rhoi cyfleoedd i ddysgwyr ei ymarfer o dan yr amodau sy'n berthnasol i'w cymwysterau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae siaradwyr yn llunio ac yn datblygu dadleuon a safbwyntiau drwy eu dewis o iaith, gwybodaeth a threfniadaeth syniadau. - Modelu sut mae siaradwyr yn defnyddio iaith, tôn, pwyslais a thechnegau rhethregol i ddylanwadu ar gynulleidfaoedd a llunio dehongliad. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddadansoddi a gwerthuso cyfathrebu llafar mewn amrywiaeth o gyd-destunau, at ddibenion gwahanol ac ar gyfer cynulleidfaoedd gwahanol, gan ystyried yr hyn sy'n cael ei ddweud a'r hyn sy'n cael ei awgrymu, rhagdybiaethau a thuedd. - Arwain dysgwyr i gymharu, gwerthuso a chyfuno gwybodaeth, dadleuon a safbwyntiau o fwy nag un ffynhonnell lafar.	- Ddarparu cyfleoedd i ddysgwyr werthuso'n feirniadol sut mae siaradwyr yn adeiladu ac yn cyflwyno dadleuon, safbwyntiau a dehongliadau mewn amrywiaeth o gyd-destunau. - Modelu sut mae siaradwyr yn defnyddio iaith, tôn, tystiolaeth a chyflwyniad i lunio ystyr, dylanwadu ar ddehongliad a chyflwyno safbwyntiau gwahanol. - Arwain dysgwyr i asesu dibynadwyedd, perthnasedd ac arwyddocâd gwybodaeth, safbwyntiau a dadleuon sy'n cael eu cyflwyno mewn cyfathrebu llafar. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr gyfuno gwybodaeth, dadleuon a safbwyntiau o fwy nag un ffynhonnell lafar er mwyn datblygu barn ac ymatebion gwybodus.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Gwerthuso'n feirniadol safbwyntiau, dadleuon a dehongliadau sy'n cael eu cyflwyno mewn cyfathrebu llafar. • Asesu dibynadwyedd, perthnasedd ac arwyddocâd gwybodaeth lafar mewn perthynas â'i diben a'i chyd-destun. • Cyfuno syniadau, tystiolaeth a safbwyntiau o ffynonellau llafar er mwyn dod i gasgliadau gwybodus. • Ymateb yn annibynnol ac yn feirniadol i gyfathrebu llafar cymhleth, gan ddefnyddio tystiolaeth i gyfiawnhau dehongliadau a barn. • Addasu strategaethau gwrando'n fwriadol i ateb gofynion gwahanol gyd-destunau academiaidd, proffesiynol a bywyd go iawn.	• Gwerthuso'n feirniadol sut mae dadleuon, safbwyntiau a dehongliadau yn cael eu cyflwyno mewn cyfathrebu llafar. • Asesu dibynadwyedd, perthnasedd ac arwyddocâd gwybodaeth, safbwyntiau a dadleuon mewn perthynas â diben a chyd-destun. • Cyfuno syniadau, tystiolaeth a safbwyntiau o ffynonellau llafar er mwyn llunio casgliadau gwybodus. • Ymateb yn annibynnol ac yn feirniadol i gyfathrebu llafar cymhleth, gan ddefnyddio tystiolaeth berthnasol i gyfiawnhau dehongliadau a barn.

Llinyn 2: Iaith Lafar

Cam cynnydd 1

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Yn ystod Cam Cynnydd 1, mae plant yn adeiladu'r sylfeini ar gyfer defnyddio iaith yn hyderus ac yn effeithiol. Wrth i'w geirfa a'u dealltwriaeth o iaith ddatblygu drwy chwarae, straeon, caneuon, rhigymau a sgysiau, maent yn symud o ddefnyddio geiriau unigol i ddefnyddio brawddegau cynyddol gyflawn i rannu syniadau, disgrifio profiadau, gofyn cwestiynau ac esbonio eu meddwl.

Mae plant hefyd yn datblygu sgiliau sy'n cefnogi llythrennedd cynnar. Wrth wrando ar batrymau iaith, ailadrodd geiriau a chwarae gyda seiniau, rhythm ac odl, maent yn cryfhau eu geirfa, eu cof clywedol a'u hymwybyddiaeth ffonolegol. Yn y Derbyn, maent yn dechrau trefnu syniadau mewn brawddegau cysylltiedig, defnyddio geiriau'n fwy bwriadol ac addasu iaith yn ôl y gwrandaŵr, y diben a'r sefyllfa.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch iaith gyfoethog ac amrywiol drwy'r dydd, gan gyflwyno a defnyddio geirfa newydd mewn cyd-destunau ystyrion. Defnyddiwch straeon, caneuon, rhigymau, chwarae rôl a phrofiadau uniongyrchol i ddatblygu geirfa, strwythurau brawddegol a hyder wrth gyfathrebu.

Ymestynnwch iaith plant drwy adeiladu ar eu cyfraniadau a modelu ffyrdd mwy datblygedig o fynegi syniadau. Cefnogwch nhw i ddefnyddio geirfa newydd, adeiladu brawddegau mwy cyflawn a mynegi syniadau cynyddol gymhleth. Darparwch gymorth ychwanegol i blant sydd angen cefnogaeth gyda geirfa, lleferydd, cof clywedol neu ddatblygiad iaith.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd cyfoethog i ehangu geirfa drwy sgwrs estynedig, adrodd straeon, chwarae dychmygus a phrofiadau uniongyrchol. • Modelu geirfa gyfoethog, patrymau iaith llafar Ac ymadroddion sy'n adlewyrchu defnydd naturiol o'r Gymraeg. • Creu cyfleoedd i blant siarad am brofiadau, disgrifio gwrthrychau, adrodd digwyddiadau a rhannu syniadau.	• Addysgu bod modd dewis geirfa fwy penodol i gyfleu syniadau a gwybodaeth • Cefnogi dysgwyr i drefnu syniadau mewn brawddegau llafar cysylltiedig a defnyddio iaith i esbonio, disgrifio ac adrodd. • Datblygu dealltwriaeth o sut mae iaith yn newid yn ôl y person, y diben a'r sefyllfa. • Modelu patrymau gramadegol Cymraeg, ynganiad a rhuglder drwy ail-lunio ac ymestyn cyfraniadau llafar y dysgwyr.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
	- Defnyddio caneuon, rhigymau a gemau geiriau i ddatblygu cof clywedol, geirfa a mwynhad o sain a rhythm iaith. - Darparu cyfleoedd i wrando ar synau, geiriau a phatrymau iaith ac i chwarae â nhw mewn ffyrdd ystyrllon. - Ymestyn iaith plant drwy ail-lunio ac ychwanegu at eu cyfraniadau llafar. - Darparu cyfleoedd i gyfathrebu â gwahanol bobl gyfarwydd drwy gydol y dydd.	- Cyflwyno geirfa gynyddol fwy haniaethol a geirfa benodol i'r dysgu. - Datblygu cof clywedol, trefnu syniadau'n llafar a defnyddio patrymau iaith sy'n cefnogi datblygiad ymwybyddiaeth ffonolegol a llythrennedd cynnar.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Defnyddio ystod gynyddol o eirfa i gyfathrebu anghenion, teimladau, profiadau a syniadau. - Cyfathrebu gan ddefnyddio geiriau ac ymadroddion sy'n dod yn fwy cyflawn. - Cymryd rhan mewn sgysiau syml, ymateb yn briodol ac ychwanegu syniadau perthnasol. - Defnyddio geiriau o straeon, caneuon a phrofiadau cyfarwydd mewn cyd-destunau newydd. - Mwynhau ailadrodd geiriau, rhigymau, caneuon a phatrymau iaith. - Efelychu geiriau, ymadroddion a seiniau newydd wrth gyfathrebu.	- Dewis geirfa sy'n cyd-fynd â'r ystyr y maent yn dymuno ei chyfleu, gan gynnwys geiriau disgrifiadol a geiriau sy'n cyfleu amser, lle a pherthynas. - Cyfathrebu mewn brawddegau hirach a mwy cyflawn gan gysylltu syniadau mewn trefn resymegol. - Defnyddio ffurfiau sy'n cyfeirio at y gorffennol, y presennol a'r dyfodol, a defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg cynyddol gywir, gan gynnwys ffurfiau treigledig cyfarwydd. - Dangos dealltwriaeth o ystod ehangach o eirfa llafar, gan gynnwys geiriau mwy haniaethol megis cyntaf, efallai ac uwchlaw, a threfnu geiriau yn categorïau. - Esbonio profiadau, digwyddiadau a syniadau mewn trefn resymegol.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
		• Addasu eu siarad i bobl a sefyllfaoedd cyfarwydd. • Cofio a defnyddio geiriau, ymadroddion a phatrymau iaith a glywsant mewn straeon, caneuon a sgysiau. • Dangos ymwybyddiaeth gynyddol o batrymau sain, odl a rhythm mewn iaith lafar fel rhan o ddatblygiad ieithyddol a llythrennedd cynnar.

Cam cynnydd 2

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn dod yn fwy bwriadol wrth ddewis a defnyddio iaith. Maent yn dewis geirfa fwy penodol i gyfleu ystyr, yn ehangu brawddegau drwy ychwanegu a chysylltu gwybodaeth, ac yn datblygu eu defnydd o batrymau gramadegol Cymraeg i gyfleu ystyr yn glir. O Flwyddyn 2 ymlaen maent yn datblygu dealltwriaeth bod geiriau'n gallu bod ag ystyron cysylltiedig neu fwy nag un ystyr, ac yn dechrau **adnabod tafodiaith ac amrywiad iaith**: mae Cymraeg llafar yn amrywio rhwng pobl, lleoedd a sefyllfaoedd. Erbyn Blwyddyn 3 maent yn mireinio ac yn egluro eu hiaith eu hunain pan fo angen er mwyn helpu gwrandawyr i ddeall.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch yn fwriadol sut i ddewis geiriau ac adeiladu brawddegau mewn cyfathrebu llafar ystyrlon, a modelwch Gymraeg llafar gyfoethog a gan ddefnyddio geirfa benodol drwy gydol y dydd. Archwiliwch berthnasoedd rhwng geiriau a gwahaniaethau mewn ystyr drwy drafodaeth. Modelwch ac ymestynnwch batrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys ffurfiau treigledig cyfarwydd, o fewn cyfathrebu naturiol ac ystyrlon. Triniwch amrywiad iaith â pharch o'r cychwyn: mae'r Gymraeg a ddefnyddir gan ddysgwyr yn adlewyrchu eu profiadau ieithyddol a'r cymunedau o'u cwrdd, ac mae sylwi ar amrywiad yn gyfle i ddatblygu gwybodaeth am iaith, nid i drin un amrywiad fel un diffygiol. Dylai adborth helpu dysgwyr i fireinio ac ymestyn eu hymatebion llafar.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Ddangos sut y gellir defnyddio geiriau gwahanol a mwy manwl i ddisgrifio pobl, lleoedd, gwrthrychau a phrofiadau yn fwy manwl. - Defnyddio straeon, chwarae a phrofiadau ar y cyd i fodelu sut y gellir datblygu syniadau drwy ychwanegu mwy o wybodaeth a chysylltu brawddegau. - Adeiladu ar yr hyn y mae dysgwyr yn ei ddweud drwy ailadrodd ac ymestyn eu syniadau, gan fodelu	- Ddangos sut y gall yr un gair gael ystyron gwahanol mewn sefyllfaoedd gwahanol, er enghraifft rhedeg – gad i ni redeg y tap a gad i ni fynd i redeg, a sut y gellir dewis geiriau gwahanol i gyfleu syniadau'n fwy clir. - Modelu a dangos sut y gellir defnyddio geiriau gwahanol i ddisgrifio, egluro a chymharu pobl, lleoedd, gwrthrychau a phrofiadau. - Modelu a dangos sut y gellir datblygu syniadau drwy roi	- Ddangos sut y gall geiriau fod ag ystyron cysylltiedig, cyferbyniol neu fwy nag un ystyr, a sut y gall dewis rhwng geiriau tebyg newid yr ystyr. - Dangos i ddysgwyr sut i ystyried a yw gair yn cyfleu ystyr yr hyn maen nhw'n ceisio ei ddweud yn gywir, ac archwilio geiriau eraill i egluro, disgrifio, cymharu a gwneud syniadau'n fwy manwl. - Dangos sut i drefnu esboniadau llafar drwy roi

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	gramadeg cywir a phatrymau brawddegau clir. Tynnu sylw at eiriau sydd ag ystyron tebyg ac archwilio sut y gallant helpu siaradwyr i gyfleu syniadau'n fwy penodol, er enghraifft hapus, cyffrous a balch, neu drist, wedi cynhyrfu a siomedig.	rhesymau, ychwanegu gwybodaeth a chysylltu brawddegau fel bod gwrandawyr yn gallu dilyn yr hyn sy'n cael ei ddweud, , gan barhau i fodelu a datblygu patrymau gramadegol Cymraeg a ffurfiau treigledig mewn cyd-destunau cyfarwydd. - Dangos sut y gallwn siarad mewn ffyrdd gwahanol yn dibynnu ar bwy sy'n gwrandao a beth yw'r diben, drwy newid y geiriau, y manylion a'r esboniadau a ddefnyddiwn. - Tynnu sylw dafodiaith amrywiol a ffyrdd o siarad a ddefnyddir gartref, yn yr ysgol ac yn y gymuned ehangach, gan werthfawrogi'r gwahaniaethau hyn.	gwybodaeth mewn trefn, grwpio syniadau cysylltiedig ynghyd, a rhoi rhesymau neu enghreifftiau i gefnogi dealltwriaeth. Dangos sut i adnabod pryd y gallai gwrandawr fod angen rhagor o wybodaeth, a sut i egluro neu ychwanegu manylion i gefnogi dealltwriaeth, er enghraifft drwy ail-eirio syniad, rhoi enghraifft, egluro gair anghyfarwydd neu ymateb i gwestiwn.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Defnyddio ystod gynyddol o eirfa wrth gyfathrebu. - Ymestyn syniadau llafar drwy ychwanegu manylion perthnasol. - Cysylltu syniadau perthynol gan ddefnyddio iaith lafar fwy amrywiol.	- Deall a defnyddio ystod fwy amrywiol o eirfa wrth siarad. - Esbonio, disgrifio a chymharu syniadau mewn iaith lafar gysylltiedig. - Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg a	- Defnyddio geirfa amrywiol a phenodol gyda chywirdeb. - Esbonio, disgrifio a chymharu syniadau mewn iaith lafar drefnus y gall eraill ei dilyn. - Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys ffurfiau treigledig

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	- Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg a ffurfiau treigledig cyfarwydd gyda chywirdeb cynyddol. - Cyfathrebu'n ddigon clir fel bod eraill yn gallu dilyn eu syniadau, gyda pheth manylder ychwanegol.	ffurfiau treigledig cyfarwydd gyda chywirdeb cynyddol. - Addasu eu hiaith lafar ar gyfer gwahanol ddibenion a gwrandawyr cyfarwydd. Adnabod tafodiaith ac amrywiad iaith yn yr hyn a glywant.	cyfarwydd, gyda chywirdeb Cyfeirnod Cynllunio dangosol: - cynyddol. - Egluro neu ymestyn esboniadau llafar pan fo angen mwy o wybodaeth ar y gwrandäwr. - Adnabod tafodiaith ac amrywiad iaith.

Cam cynnydd 3

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn gwneud dewisiadau iaith yn fwy bwriadol. Maent yn defnyddio geirfa i greu effaith, gan gynnwys yr iaith ffigurol ac idiomatig a addysgir drwy ddarllen, ac yn cynnal siarad cydlynol a rhugl wrth ddatblygu syniadau mwy manwl. O Flwyddyn 5 ymlaen maent yn datblygu dealltwriaeth fwy eglur o **gywair**: maent yn dewis geirfa a ffurfiau iaith yn ôl cynulleidfa, diben a chyd-destun. Maent hefyd yn deall bod tafodiaith ac amrywiad iaith yn adlewyrchu gwahanol gymunedau a chyd-destunau defnydd, ac erbyn Blwyddyn 6 maent yn gwerthuso ac yn mireinio eu hiaith lafar eu hunain gyda mwy o annibyniaeth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch iaith ffigurol ac idiomatig mewn cyfathrebu llafar ystyrion, a gwnewch eich dewisiadau iaith eich hun yn weladwy drwy feddwl yn uchel. Addysgwch **gywair** fel dewis sy'n dibynnu ar gynulleidfa, diben a chyd-destun, nid fel mater o un ffurf fod yn gywir ac un arall yn anghywir. Parhewch i fodelu a datblygu patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys ffurfiau treigledig, mewn cyd-destunau llafar cynyddol amrywiol. Defnyddiwch drafodaeth estynedig i ddatblygu rhuglder a chydlyniant, a chyfeiriwch adborth at helpu dysgwyr i werthuso a mireinio eu hiaith lafar eu hunain.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu a modelu sut y gall cymariaethau, trosiadau ac ymadroddion cyffredin (iaith ffigurol) wneud disgrifiadau ac esboniadau llafar yn fwy byw a diddorol. - Addysgu sut i gynnal pwnc drwy ddatblygu syniadau gan ddefnyddio esboniadau, enghreifftiau a manylion perthnasol er mwyn helpu gwrandawyr i ddilyn yr ystyr. - Addysgu sut y gellir addasu iaith lafar ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd drwy newid geirfa, esboniadau a lefel y manylder.	- Addysgu sut y gall geirfa fwy penodol gryfhau ystyr a chyfleu gwahaniaethau cynnil rhwng syniadau (e.e. dewis disgrifio cymeriad fel dewr, hyderus neu benderfynol, yn ôl yr ystyr y mae'r siaradwr am ei chyfleu) - Modelu sut i gysylltu syniadau gan ddefnyddio amrywiaeth o strwythurau brawddegol ac iaith megis er bod, fodd bynnag, o ganlyniad, mewn cyferbyniad ac er enghraifft	- Addysgu sut y gellir dewis geiriau ac amrywio strwythur brawddegau i wneud syniadau'n gliriach, yn fwy penodol ac yn fwy effeithiol i wrandawyr. - Addysgu sut y gellir addasu iaith lafar drwy ddewis geirfa, cywair a lefelau ffurfioldeb sy'n addas i'r gynulleidfa, y diben a'r sefyllfa. - Addysgu sut i wella cyfathrebu llafar yn annibynnol drwy ychwanegu manylion, rhoi enghreifftiau, aiffynegi syniadau, neu

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	Addysgu bod tafodieithoedd ac amrywiadau iaith yn adlewyrchu gwahanol gymunedau, rhanbarthau a chyd-destunau.	er mwyn cyfleu meddwl mwy cymhleth. - Addysgu sut i ddefnyddio patrymau a ffurfiau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, gyda chywirdeb cynyddol ac mewn ystod ehangach o gyd-destunau. - Addysgu sut y gellir addasu iaith lafar drwy ddewis geirfa, cywair a lefelau ffurfioldeb sy'n addas i'r gynulleidfa, y diben a'r sefyllfa. - Darparu cyfleoedd ac annog dysgwyr i gynllunio, monitro a gwella eu cyfraniadau llafar drwy ystyried a yw eu syniadau'n glir, yn berthnasol ac yn addas i'r gynulleidfa.	ddewis geirfa fwy penodol pan fo angen eglurder pellach ar wrandawyr.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Dewis geirfa, gan gynnwys iaith ffigurol ac idiomatig gyfarwydd, sy'n cryfhau cyfathrebu llafar. - Cynnal trywydd clir o ystyr drwy gysylltu syniadau, adeiladu ar bwyntiau blaenorol ac ychwanegu	- Dewis geirfa, gan gynnwys ystod ehangach o iaith ffigurol ac idiomatig, sy'n cryfhau cyfathrebu llafar. - Cynnal esboniadau a thrafodaethau estynedig gan ddefnyddio iaith lafar gynyddol soffistigedig.	- Cyfathrebu syniadau gan ddefnyddio geirfa eang a phenodol, gan gynnwys iaith ffigurol ac idiomatig. - Cynnal rhuglder ar draws esboniadau a thrafodaethau llafar trefnus.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	esboniadau ac enghreifftiau perthnasol. - Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys ffurfiau treigledig, gyda chywirdeb cynyddol. - Addasu iaith lafar ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd cyfarwydd. - Adnabod bod tafodiaith ac amrywiad iaith yn adlewyrchu gwahanol gymunedau, rhanbarthau a chyd-destunau.	- Defnyddio patrymau a ffurfiau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, gyda chywirdeb cynyddol. - Addasu iaith lafar, gan gynnwys cywair, at wahanol ddibenion ac ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. - Mireinio cyfathrebu llafar drwy addasu geirfa, trefn neu ddewisiadau iaith wrth siarad. - Adnabod bod tafodiaith ac amrywiad iaith yn adlewyrchu gwahanol gymunedau rhanbarthau a chyd-destunau.	- Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, yn gynyddol gywir ac yn briodol i'r cyd-destun. - Addasu geirfa ac iaith lafar yn ôl cynulleidfa, diben a chyd-destun. - Mireinio eu cyfathrebu llafar gyda mwy o annibyniaeth wrth siarad. - Adnabod bod tafodiaith ac amrywiad iaith yn adlewyrchu gwahanol gymunedau a chyd-destunau.

Cam cynnydd 4

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn dod yn fwy ymatebol a strategol wrth ddefnyddio iaith lafar. Maent yn mireinio geirfa a strwythurau gramadegol wrth ryngweithio, ac yn datblygu dealltwriaeth o sut mae gwahaniaethau cynnil mewn geiriad a strwythur yn dylanwadu ar ystyr, tŷn a safbwynt. Maent yn datblygu eu defnydd o batrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, ar draws ystod gynyddol o gyd-destunau llafar. Gallant egluro sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar gyfathrebu, ac erbyn Blwyddyn 9 maent yn dewis ac yn cynnal cywair yn ôl cynulleidfa, diben a chyd-destun, gan fonitro a mireinio eu hiaith lafar wrth i'r rhyngweithio ddatblygu.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Defnyddiwch drafodaeth sy'n gofyn i ddysgwyr ymateb i eraill drwy egluro, adeiladu ar syniadau ac addasu eu hiaith wrth ryngweithio. Modelwch sut y gall newidiadau cynnil mewn geirfa, strwythur a gramadeg newid ystyr, tŷn ac effaith. Parhewch i addysgu a modelu patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys defnydd priodol o dreigladau, mewn ystod o gyd-destunau llafar. Archwiliwch gywair drwy ddefnyddio enghreifftiau dilys o iaith lafar mewn gwahanol gyd-destunau, gan gynnwys gwahanol amrywiadau ar Gymraeg llafar, a gofynnwch i ddysgwyr egluro pam mae dewisiadau iaith penodol yn briodol neu'n effeithiol. Dylai adborth gefnogi dysgwyr i fonitro a mireinio eu hiaith lafar gyda mwy o annibyniaeth.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut y gall geirfa benodol wneud esboniadau, disgrifiadau a rhesymu yn gliriach i wrandawyr. - Annog dysgwyr i ymateb i syniadau pobl eraill, adeiladu arnynt, eu cwestiynu a cheisio eglurder. - Addysgu sut i addasu cyfathrebu llafar ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd a sefyllfaoedd drwy addasu manylion, esboniadau a geirfa. - Parhau i ddatblygu defnydd cywir a phriodol o batrymau gramadegol Cymraeg, gan	- Archwilio sut y gall geiriau ac ymadroddion gwahanol gyfleu agweddau, safbwyntiau a graddau gwahanol o sicrwydd. - Archwilio sut mae dewisiadau iaith yn dylanwadu ar y ffordd y mae gwrandawyr yn deall ac yn ymateb i negeseuon. - Modelu sut y gall newid geirfa, ymadroddion neu bwyslais newid ystyr, tŷn ac effaith. - Addysgu sut y gall dewisiadau gramadegol, gan gynnwys patrymau a ffurfiau nodweddiadol o'r Gymraeg, gyfrannu at eglurder ac effaith.	- Addysgu sut mae siaradwyr yn addasu geirfa, strwythurau brawddegau a chofrestr yn fwiadol er mwyn creu effeithiau gwahanol ac ymatebion gwahanol gan gynulleidfaoedd. - Datblygu gallu dysgwyr i gyfathrebu'n gyson ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd a dibenion drwy gynnal geirfa briodol, lefelau addas o ffurfioldeb a ffyrdd priodol o fynegi eu hunain drwy gydol cyfathrebu llafar. - Modelu ac addysgu sut i addasu cyfathrebu llafar yn

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
	gynnwys treigladau, ar draws ystod ehangach o gyd-destunau llafar.		ystod trafodaethau a chyflwyniadau drwy egluro, ailfynegi, ymhelaethu ar syniadau, neu addasu dewisiadau iaith mewn ymateb i gwestiynau, adborth ac ymatebion y gynulleidfa.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Cyfathrebu syniadau cymhleth gan ddefnyddio geirfa gynyddol benodol, gan gynnwys iaith ffigurol ac idiomatig lle bo'n briodol. • Addasu cyfathrebu llafar ar draws ystod ehangach o gyd-destunau cyfarwydd ac anghyfarwydd. • Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, gyda chywirdeb cynyddol ar draws gwahanol gyd-destunau llafar. • Mireinio cyfathrebu llafar mewn ymateb i gwestiynau, adborth neu gamddealltwriaeth. • Egluro sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar gyfathrebu, gan gynnwys gwahanol ffurfiau a defnyddiau o'r Gymraeg.	• Defnyddio geiriau ac ymadroddion yn fwriadol i gyfleu agweddau, safbwyntiau a lefelau gwahanol o sicrwydd. • Addasu cyfathrebu llafar ar draws cyd-destunau cyfarwydd ac anghyfarwydd. • Defnyddio geirfa, strwythurau a ffurfiau gramadegol yn fwriadol i gyfleu ystyr benodol ac yn glir. • Mireinio cyfathrebu llafar er mwyn gwella eglurder ac effaith. • Egluro sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar gyfathrebu.	• Dewis a chynnal geirfa, cywair a strwythurau iaith yn fwriadol er mwyn cyflawni dibenion penodol a dylanwadu ar ddealltwriaeth ac ymateb y gynulleidfa. • Addasu cyfathrebu llafar ar draws cyd-destunau cyfarwydd, anghyfarwydd a heriol. • Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg yn gywir ac yn briodol wrth addasu eu hiaith i wahanol gyd-destunau a chyweiriau. • Monitro a mireinio cyfathrebu llafar er mwyn gwella eglurder, rhuglder ac effaith. • Egluro sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar gyfathrebu.

Cam cynnydd 5

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn defnyddio iaith lafar yn fwyfwy bwriadol, hyblyg a strategol. Maent yn defnyddio geirfa arbenigol lle bo'n briodol, ac yn gwneud dewisiadau bwriadol o ran geirfa, strwythurau gramadegol a chywair er mwyn cyfathrebu'n effeithiol mewn sefyllfaoedd cymhleth a dilys. Maent yn gwerthuso ac yn mireinio eu hiaith lafar eu hunain gyda lefel uchel o annibyniaeth, ac yn gwerthuso sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar ystyr a chyfathrebu mewn perthynas â chynulleidfa, diben a chyd-destun. Erbyn Blwyddyn 11, yn unol â disgwyliadau'r cymwysterau, maent yn cymhwyso'r dewisiadau hyn yn gyson mewn siarad ffurfiol ac mewn cyd-destunau asesu.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch gynulleidfaoedd, dibenion a chyd-destunau dilys sy'n rhoi rheswm gwirioneddol i ddysgwyr wneud dewisiadau bwriadol am eu hiaith. Modelwch sut rydych yn gwneud dewisiadau o ran geirfa, strwythurau gramadegol a chywair, gan feddwl yn uchel i egluro'r rhesymau dros y dewisiadau hynny. Parhewch i ddatblygu defnydd cywir, hyblyg a phriodol o batrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, ar draws gwahanol gyweiriau a chyd-destunau. Defnyddiwch fyfrio ac adborth manwl i ddatblygu gallu dysgwyr i werthuso a mireinio eu hiaith lafar eu hunain, a rhwch gyfleoedd iddynt gynnal cywair priodol o dan yr amodau sy'n berthnasol i'w cymwysterau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut y gellir defnyddio geirfa arbenigol a geirfa pwnc-benodol i gyfleu syniadau cymhleth yn gywir ac yn hyderus. - Datblygu gallu dysgwyr i ddewis a chynnal geirfa, cywair a strwythurau iaith sy'n cefnogi hygredded ac awdurdod mewn gwahanol gyd-destunau. - Addysgu sut i ddefnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, yn gywir, yn hyblyg ac yn briodol ar draws gwahanol gyweiriau a chyd-destunau. - Modelu sut y gall dewisiadau iaith, cywair a chyflwyniad ddylanwadu ar ddealltwriaeth, diddordeb ac ymateb y gynulleidfa.	- Darparu cyfleoedd i gynnal geirfa, cywair a dewisiadau iaith priodol mewn cyfathrebu llafar ffurfiol, asesedig a dilys. - Annog dysgwyr i werthuso a mireinio eu cyfathrebu llafar yn annibynnol mewn ymateb i gynulleidfa, diben a chyd-destun. - Darparu cyfleoedd i gyfleu syniadau cymhleth gan ddefnyddio iaith arbenigol, ffigurol ac idiomatig lle bo'n briodol. - Cefnogi dysgwyr i gymhwyso a chynnal dewisiadau effeithiol o ran iaith, cywair a chyflwyniad yn annibynnol ar draws amrywiaeth o gyd-destunau llafar.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
	Addysgu sut y gellir mireinio cyfathrebu llafar drwy werthuso effeithiolrwydd geirfa, esboniadau, trefniadaeth a chyflwyniad.	
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Cyfathrebu'n hyderus gan ddefnyddio geirfa benodol ac, lle bo'n briodol, arbenigol, gan gynnwys iaith ffigurol ac idiomatig. - Addasu cyfathrebu llafar ar draws cyd-destunau cymhleth a dilys. - Dewis a chynnal iaith, cywair a strwythurau llafar sy'n gweddu i'r gynulleidfa, y diben a'r cyd-destun. - Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg, gan gynnwys treigladau, yn gywir ac yn briodol wrth addasu eu hiaith i wahanol gyd-destunau a chyweiriau. - Gwerthuso a mireinio eu cyfathrebu llafar gyda lefel gynyddol o annibyniaeth. Gwerthuso sut mae tafodiaith ac amrywiad iaith yn dylanwadu ar ystyr a chyfathrebu mewn perthynas â chynulleidfa, diben a chyd-destun.	- Dewis a chynnal iaith, cywair a strwythurau llafar sy'n gweddu i'r gynulleidfa, y diben a'r cyd-destun mewn siarad ffurfiol ac asesedig, gyda lefel uchel o annibyniaeth. - Defnyddio patrymau gramadegol Cymraeg yn gywir ac yn briodol mewn siarad ffurfiol ac asesedig. - Gwerthuso a mireinio eu cyfathrebu llafar gyda lefel uchel o annibyniaeth

Llinyn 3: Trafod a Chydweithio

Cam cynnydd 1

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae trafod a chydweithio yn datblygu drwy ryngweithiadau cynnar gyda phobl eraill. Wrth i blant ddatblygu eu sgiliau gwrando, eu geirfa a'u dealltwriaeth o iaith, maent yn cyfrannu fwyfwy at sgysiau, chwarae a gweithgareddau ar y cyd. Maent yn dysgu bod trafod yn helpu i rannu syniadau, gwneud synnwyr o brofiadau a dysgu gyda'i gilydd.

Mae sgiliau gwrando a chanolbwyntio yn rhan allweddol o'r datblygiad hwn. Wrth wrando ar straeon, caneuon, rhigymau a sgysiau, mae plant yn dysgu gwrando ar eraill, cymryd tro, cofio gwybodaeth berthnasol a rhoi ymatebion priodol. Mae'r profiadau hyn hefyd yn cefnogi datblygiad ymwybyddiaeth ffonolegol a'r sylfeini ar gyfer llythrennedd.

Yn y Derbyn, mae dysgwyr yn dechrau defnyddio trafodaeth yn fwy bwriadol i feddwl, datrys problemau a dysgu gydag eraill. Maent yn gwrando ar syniadau eraill, adeiladu ar gyfraniadau ac yn mynegi barn, syniadau ac esboniadau syml mewn trafodaethau sy'n dod yn fwy estynedig.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch siarad a thrafod drwy holi, disgrifio, egluro a meddwl yn uchel gyda phlant. Crëwch gyfleoedd rheolaidd ar gyfer chwarae cydweithredol, trafodaethau a gweithgareddau sy'n annog gwrando, cymryd tro, gofyn cwestiynau a rhannu syniadau.

Defnyddiwch straeon, caneuon, rhigymau a phrofiadau ar y cyd fel sail ar gyfer trafodaeth. Cefnogwch blant i wrando ar safbwyntiau eraill, cymharu syniadau, egluro eu meddwl a gweithio gyda'i gilydd i ddatrys problemau syml. Darparwch gymorth ychwanegol i'r rhai sy'n ei chael hi'n anodd gwrando, canolbwyntio neu gyfrannu at sgysiau.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i gymryd rhan mewn sgysiau, chwarae cydweithredol a gweithgareddau ar y cyd. - Creu amgylcheddau sy'n annog plant i gyfathrebu, cymryd tro ac ymateb i eraill.	- Addysgu bod trafod yn ein helpu i archwilio syniadau, dysgu ac adeiladu dealltwriaeth gyda'n gilydd. - Addysgu sut i gymryd rhan mewn trafodaeth drwy wrando, cymryd tro ac ymateb yn briodol. - Darparu cyfleoedd i esbonio rhesymau, gwneud dewisiadau a datrys problemau ar y cyd.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
	- Defnyddio straeon, caneuon a rhigymau fel sbardunau ar gyfer trafodaeth a rhyngweithio cymdeithasol. - Modelu gwranddo gweithredol, ymateb priodol a defnyddio iaith gwrtais mewn trafodaethau. - Annog plant i ofyn cwestiynau, gwneud sylwadau a rhannu syniadau yn ystod chwarae a dysgu. - Cefnogi datblygiad cof clywedol a sylw drwy gyfleoedd i wrando, cofio ac ymateb i wybodaeth lafar.	- Cefnogi dysgwyr i adeiladu ar syniadau eraill a chyfrannu syniadau perthnasol eu hunain. - Addysgu sut mae cwestiynau'n helpu grwpiau i archwilio syniadau a dod o hyd i atebion. - Datblygu gallu dysgwyr i wrando ar gyfraniadau estynedig a chadw gwybodaeth berthnasol mewn cof wrth gydweithio. - Defnyddio trafodaethau sy'n cynnwys storïau, profiadau a chwarae geiriol i ddatblygu geirfa, sgiliau cyfathrebu ac ymwybyddiaeth o batrymau iaith.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Cymryd rhan mewn sgysiau a chwarae cydweithredol gydag oedolion a chyfoedion. - Cymryd tro wrth gyfathrebu a gwranddo ar gyfraniadau eraill. - Cyfrannu syniadau perthnasol i sgysiau a gweithgareddau ar y cyd. - Gofyn ac ateb cwestiynau syml mewn trafodaethau cyfarwydd. - Dilyn trafodaethau byr a chofio gwybodaeth berthnasol syml. - Defnyddio geiriau, ymadroddion a syniadau o straeon, caneuon a phrofiadau a rennir wrth gyfathrebu gydag eraill.	- Cyfrannu syniadau perthnasol yn ystod trafodaethau a gweithgareddau cydweithredol. - Gofyn ac ymateb i gwestiynau syml sy'n helpu'r grŵp i archwilio syniadau. - Gweithio gydag eraill i ddatrys problemau cyfarwydd a chwblhau tasgau ar y cyd. - Gwranddo ar gyfraniadau eraill ac adeiladu arnynt wrth drafod. - Esbonio syniadau, dewisiadau neu atebion syml wrth gydweithio ag eraill. - Defnyddio geirfa gynyddol fanwl i gefnogi trafodaeth a rhesymu syml. - Myfyrio mewn ffordd syml ar sut y gwnaeth trafod a chydweithio eu helpu i ddysgu neu ddatrys problem. - Dangos ymwybyddiaeth gynyddol o'r angen i wrando'n ofalus, cofio gwybodaeth berthnasol ac ymateb yn briodol fel rhan o drafodaeth effeithiol.

Cam cynnydd 2

Sut mae siarad a gwranddo yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn defnyddio trafodaeth fwyfwy i feddwl a dysgu gyda'i gilydd. Maent yn ymateb i syniadau eraill ac yn adeiladu arnynt, yn gofyn cwestiynau sy'n egluro ac yn ymestyn syniadau, ac yn cydweithio i gyflawni tasgau a datrys problemau. O Flwyddyn 2 ymlaen, mae **trafodaeth archwiliadol** yn datblygu'n ffordd o resymu ar y cyd: mae dysgwyr yn archwilio, cymharu a mireinio syniadau cyn dod i benderfyniadau, gan gytuno ac anghytuno mewn modd parchus. Erbyn Blwyddyn 3, maent yn ymestyn trafodaeth drwy holi'n bwrpasol ac yn helpu i ddatrys camddealltwriaeth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch sut mae trafodaeth gydweithredol yn helpu i ddatblygu syniadau drwy holi, egluro, cymharu a chyfiawnhau, gan feddwl yn uchel. Gosodwch dasgau cydweithredol sy'n gofyn i ddysgwyr ddatblygu dealltwriaeth gyda'i gilydd yn hytrach na chyfnwid atebion yn unig, ac anogwch resymu cyn dod i benderfyniad. Rhowch adborth ar ansawdd y trafod a'r rhesymu ar y cyd, yn ogystal â chyfraniadau unigol, a defnyddiwch gyfleoedd byr i fyfyrion ar yr hyn a helpodd y grŵp i gydweithio'n effeithiol.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Ddefnyddio straeon, chwarae, datrys problemau a gweithgareddau dysgu ar y cyd i fodelu sut mae cwestiynau, atebion a meddwl ar y cyd yn helpu grwpiau i ddatblygu syniadau gyda'i gilydd. - Addysgu a modelu sut i adeiladu ar syniadau pobl eraill mewn trafodaethau drwy ychwanegu gwybodaeth, gwneud cysylltiadau ac egluro eu meddyliau, er enghraifft, Rwy'n cytuno oherwydd..., Rwy'n meddwl y gallem hefyd... neu Mae hynny'n fy atgoffa o.... - Addysgu a modelu sut i wrando'n ofalus ar eraill,	- Modelu sut y gall sylwadau a chwestiynau adeiladu ar yr hyn y mae rhywun arall wedi'i ddweud. - Defnyddio tasgau cydweithredol a gweithgareddau datrys problemau sy'n gofyn i ddysgwyr gydweithio tuag at ddealltwriaeth ar y cyd. - Annog dysgwyr i esbonio, ychwanegu at neu egluro syniadau yn ystod trafodaethau. - Darparu cyfleoedd i drafod, archwilio a datrys problemau gyda'i gilydd.	- Modelu sut mae rhesymau ac enghreifftiau'n helpu i egluro syniadau'n fwy clir. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu syniadau ar y cyd drwy ofyn cwestiynau, esbonio a thrafod. - Annog dysgwyr i egluro eu barn ac i ystyried atebion neu syniadau gwahanol. - Defnyddio gweithgareddau ar y cyd lle mae trafod yn helpu grwpiau i gwblhau tasg neu wneud penderfyniad.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	ymateb yn briodol i'w cyfraniadau, a chydweithio tuag at nod cyffredin, megis cwblhau tasg, gwneud penderfyniad neu ddatrys problem.		
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Ymateb yn briodol i syniadau eraill yn ystod trafodaethau. • Adeiladu ar syniadau sydd eisoes wedi'u rhannu gan eraill. • Gofyn cwestiynau sy'n egluro neu'n ymestyn syniadau. • Cydweithio ag eraill i gwblhau tasgau a datrys problemau cyfarwydd. •	• Esbonio eu syniadau a'u rhesymau yn ystod trafodaeth. • Gofyn cwestiynau sy'n helpu'r grŵp i archwilio syniadau a datrys problemau. • Cymharu syniadau a chyfrannu at eu mireinio. • Ymateb i wahanol syniadau wrth ddod i benderfyniadau ar y cyd.	• Esbonio syniadau a barn gyda rhesymau syml. • Defnyddio cwestiynau i ddatblygu trafodaeth a dealltwriaeth. • Adeiladu ar syniadau a chyfraniadau pobl eraill. • Defnyddio trafodaeth i gwblhau tasgau a datrys problemau ar y cyd.

Cam cynnydd 3

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae trafodaeth yn datblygu'n ffordd o resymu gydag eraill. Mae dysgwyr yn esbonio, cyfiawnhau a gwerthuso syniadau cyn dod i gasgliadau, ac yn cymharu gwahanol safbwyntiau mewn modd parchus. O Flwyddyn 5 ymlaen maent yn **herio syniadau mewn modd parchus**, gan ddefnyddio rhesymau a thystiolaeth, ac yn ailystyried a mireinio eu safbwyntiau eu hunain mewn ymateb i gyfraniadau eraill. Erbyn Blwyddyn 6, mae dysgwyr yn cymryd mwy o gyfrifoldeb am reoli trafodaeth a chydweithio: maent yn **cyfuno gwahanol safbwyntiau** er mwyn dod i benderfyniadau wedi'u seilio ar resymu cadarn, yn cymryd cyfrifoldeb ar y cyd am sicrhau bod pawb yn gallu cyfrannu, ac yn helpu i ddatrys gwahaniaethau neu gamddealltwriaeth. Maent hefyd yn myfyrio ar effeithiolrwydd y trafod a'r cydweithio er mwyn eu gwella.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch resymu ar y cyd drwy feddwl yn uchel wrth esbonio, cymharu a gwerthuso syniadau. Modelwch sut i gytuno, anghytuno a herio syniadau mewn modd parchus, a chynlluniwch drafodaethau sy'n gofyn i ddysgwyr bwysu a mesur rhesymau a thystiolaeth ac ailystyried syniadau. Trosglwyddwch gyfrifoldeb yn raddol fel bod dysgwyr yn rheoli mwy ar eu trafodaeth a'u cydweithio eu hunain.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Ddefnyddio ymholiadau, ymchwiliadau a thrafodaethau ar draws y cwricwlwm i fodelu sut y gellir cymharu, cyfiawnhau a gwerthuso syniadau. - Annog dysgwyr i gefnogi barn gyda rhesymau, enghreifftiau a thystiolaeth berthnasol. - Darparu cyfleoedd i archwilio safbwyntiau gwahanol cyn dod i gasgliadau. - Modelu cwestiynau sy'n helpu dysgwyr i egluro, profi a datblygu syniadau.	- Ddefnyddio trafodaethau strwythuredig a gweithgareddau ymholi i fodelu sut y gall cwestiynau a her barchus profi syniadau, datgelu rhagdybiaethau a dyfnhau dealltwriaeth. - Annog dysgwyr i esbonio, amddiffyn, addasu neu fireinio eu syniadau mewn ymateb i gwestiynau, tystiolaeth a safbwyntiau amgen. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr herio syniadau'n adeiladol gan ddefnyddio rhesymau a thystiolaeth, tra'n cynnal	- Ddarparu cyfleoedd i ddysgwyr gyfuno safbwyntiau gwahanol wrth ddatrys problemau a gwneud penderfyniadau. - Annog dysgwyr i gymryd cyfrifoldeb am gadw trafodaethau'n ffocysedig ac yn gynhyrchiol. - Cefnogi dysgwyr i grynhoi'r prif bwyntiau, nodi meysydd o gytundeb a helpu grwpiau i ddod i gasgliadau. - Defnyddio gweithgareddau myfyrio i werthuso'r canlyniadau a pha mor effeithiol oedd y drafodaeth.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
		trafodaeth gadarnhaol a chynhyrchiol. Cefnogi dysgwyr i fyfyrio ar ansawdd trafodaeth a chydweithio.	
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Esbonio a chyfiawnhau syniadau cyn dod i gasgliadau. - Cymharu safbwyntiau gwahanol mewn ffordd barchus. - Cynnal trafodaeth drwy ymateb i syniadau eraill a chysylltu syniadau â'i gilydd.	- Cynnal trafodaeth drwy ddatblygu, mireinio a herio syniadau mewn ffordd barchus. - Defnyddio tystiolaeth a rhesymu i gefnogi safbwyntiau. - Ymateb yn adeiladol i her a safbwyntiau amgen. .	Cyfuno gwahanol safbwyntiau wrth ddod i gasgliadau ar y cyd. - Helpu grwpiau i wneud penderfyniadau wedi'u seilio ar resymu cadarn drwy drafodaeth gydweithredol. - Arwain neu hwyluso rhannau o drafodaeth drwy ddwyn syniadau ynghyd a helpu i ddatrys gwahaniaethau neu gamddealltwriaeth. - Cymryd cyfrifoldeb ar y cyd am sicrhau bod pob aelod yn cael cyfle i gyfrannu'n adeiladol.

Cam cynnydd 4

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn cydweithio'n fwy hyblyg ac effeithiol mewn ystod gynyddol o sefyllfaoedd. Maent yn cymhwyso eu medrau trafod mewn gwahanol grwpiau, cyd-destunau a phynciau, gan addasu eu cyfraniadau a chefnogi eraill i gyfrannu. O Flwyddyn 8 ymlaen, mae trafodaeth gydweithredol yn dod yn fwy gwerthusol: mae dysgwyr yn pwysu a mesur tystiolaeth, yn cymharu safbwyntiau, ac yn mireinio dealltwriaeth ar y cyd drwy ystyried yn ofalus yr hyn a ddywedir a'r rhesymau drosto. Erbyn Blwyddyn 9, maent yn rheoli trafodaeth yn fwy strategol: yn negodi sut i fwrw ymlaen, yn addasu'r drafodaeth wrth iddi ddatblygu, ac yn ei llywio fel bod gwahanol safbwyntiau'n cyfrannu'n adeiladol at ddealltwriaeth a rennir.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Trefnwch gyfleoedd rheolaidd i gydweithio mewn gwahanol grwpiau ac ar draws ystod o gyd-destunau er mwyn datblygu hyblygrwydd. Modelwch yn fwriadol sut i werthuso syniadau drwy ddeialog, gan bwysu a mesur tystiolaeth, cymharu safbwyntiau a mireinio dealltwriaeth ar y cyd. Disgwyliwch i ddysgwyr gyfuno ac adeiladu ar gyfraniadau ei gilydd yn hytrach na chyfrannu syniadau unigol yn unig. Addysgwch sut i negodi, adeiladu consensws a llywio trafodaeth yn strategol, a defnyddiwch fyfyrwyr i archwilio sut y dylanwadodd y broses gydweithredol ar y ddealltwriaeth neu'r canlyniad a gyflawnwyd.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Ddefnyddio trafodaethau pwnc-benodol i ddangos sut mae deialog yn cefnogi ymholi, dehongli a deall. - Annog dysgwyr i adeiladu ar syniadau drwy gwestiynau treiddgar ac ymatebion ystyriol. - Darparu cyfleoedd i ddefnyddio trafodaeth i archwilio cysyniadau cyn ysgrifennu, darllen neu ddatrys problemau. - Modelu sut y gellir defnyddio trafodaeth i ddatblygu meddwl yn hytrach na dim ond rhannu barn.	- Darparu cyfleoedd i archwilio safbwyntiau, dehongliadau a phrofiadau cyferbyniol ar draws y cwricwlwm. - Modelu cwestiynau sy'n helpu dysgwyr i archwilio safbwyntiau amgen, megis "A oes ffordd arall o edrych ar hyn?", "Pam y gallai rhywun anghytuno?" neu "Pa dystiolaeth arall allai fod yn berthnasol?" - Annog dysgwyr i gydnabod cryfderau a chyfyngiadau gwahanol safbwyntiau.	- Darparu cyfleoedd i ddysgwyr gymryd cyfrifoldeb cynyddol am strwythuro ac arwain trafodaethau. - Modelu strategaethau ar gyfer cynnal ffocws, egluro ystyr ac annog cyfranogiad. - Dysgu sut i addasu trafodaeth mewn ymateb i syniadau, safbwyntiau ac anghenion y grŵp sy'n newid. - Annog dysgwyr i grynhoi trafodaethau a chreu cysylltiadau rhwng cyfraniadau.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
		- Defnyddio trafodaeth i ymchwilio i gwestiynau cymhleth neu agored. - Annog dysgwyr i adolygu sut y gwnaeth trafodaeth eu helpu i archwilio safbwyntiau gwahanol a dyfnhau eu dealltwriaeth.	- Defnyddio tasgau cydweithredol sy'n gofyn i grwpiau reoli trafodaeth yn annibynnol. - Cefnogi dysgwyr i werthuso pa mor effeithiol y cafodd trafodaeth ei rheoli a sut y gwnaeth cyfraniadau gwahanol helpu i ddatblygu meddwl.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Defnyddio trafodaeth i ddyfnhau dealltwriaeth o bynciau. - Adeiladu ar syniadau ac ymestyn syniadau drwy gwestiynu ac ymateb. - Cysylltu cyfraniadau er mwyn datblygu meddwl ar y cyd. - Cydnabod trafodaeth fel arf ar gyfer dysgu ac ymholi. - Annog cyfraniadau pobl eraill i gryfhau meddwl ar y cyd.	- Cymharu, cyfuno a gwerthuso safbwyntiau gwahanol yn ystod trafodaeth ar y cyd. - Annog cyfranogiad cytbwys o fewn trafodaeth ar y cyd. - Datblygu eu syniadau eu hunain ac ymateb yn ystyriol i syniadau pobl eraill er mwyn i'r grŵp gyrraedd dealltwriaeth well ar y cyd. - Myfyrio ar sut y gwnaeth trafodaeth eu helpu i ystyried safbwyntiau gwahanol a datblygu eu dealltwriaeth	- Arwain trafodaeth er mwyn cynnal ffocws a phwrpas. - Defnyddio cwestiynu ac egluro yn strategol. - Dwyn ynghyd syniadau gan wahanol gyfranwyr. - Rheoli trafodaeth ar y cyd gydag annibyniaeth gynyddol.

Cam cynnydd 5

Sut mae siarad a gwrando yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn cymryd cyfrifoldeb cynyddol am arwain a hwyluso cydweithio. Maent yn cyfuno syniadau a safbwyntiau cymhleth, ac yn **arwain neu'n hwyluso trafodaeth**, gan ddewis dulliau cydweithredol sy'n briodol i'r sefyllfa a'u haddasu wrth i'r drafodaeth a'r ddealltwriaeth ddatblygu. Maent yn gwerthuso eu cyfraniadau eu hunain, cyfraniadau'r grŵp ac effeithiolrwydd y drafodaeth yn ei chyfanrwydd. Erbyn Blwyddyn 11, yn unol â disgwyliadau'r cymwysterau, maent yn cymhwyso'r medrau hyn mewn trafodaethau grŵp ffurfiol ac mewn cyd-destunau asesu.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch dasgau cydweithredol sy'n gofyn i ddysgwyr gyfuno a gwerthuso syniadau a safbwyntiau, a myfyrio'n feirniadol, mewn cyd-destunau dilys ac, lle bo'n briodol, arbenigol. Addysgwch yn fwriadol sut i arwain, hwyluso a chyfryngu trafodaeth: modelwch sut i ddod â gwahanol safbwyntiau ynghyd, rheoli cyfranogiad, datrys gwahaniaethau a llywio trafodaeth, gan egluro'r rhesymau dros y dewisiadau hynny. Dylai myfyrio bellach helpu dysgwyr i werthuso ansawdd y ddealltwriaeth neu'r penderfyniadau a ddatblygwyd gan y grŵp, yn ogystal ag effeithiolrwydd y broses gydweithredol. Dylid hefyd rhoi cyfleoedd i ymarfer trafodaeth grŵp ffurfiol o dan yr amodau sy'n berthnasol i'r cymwysterau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd i archwilio materion cymhleth drwy drafodaeth gydweithredol estynedig. • Annog dysgwyr i werthuso honiadau, tystiolaeth a rhesymu yn feirniadol yn ystod trafodaeth. • Cefnogi dysgwyr i herio rhagdybiaethau a nodi gwendidau mewn dadleuon. • Darparu cyfleoedd i ddysgwyr hwyluso trafodaeth yn annibynnol drwy gynnal ffocws, annog cyfraniadau, cyfryngu rhwng safbwyntiau gwahanol a chefnogi penderfyniadau gwybodus. • Defnyddio cyd-destunau dilys a phwnc-benodol sy'n gofyn am wneud penderfyniadau ar y cyd. • Annog dysgwyr i ddadansoddi sut y gwnaeth trafodaeth, her a myfyrio beirniadol ddylanwadu ar benderfyniadau, casgliadau a chydweithio yn y dyfodol.	• Ddarparu cyfleoedd i ddysgwyr arwain, hwyluso a gwerthuso trafodaethau cydweithredol estynedig. • Annog dysgwyr i addasu eu cyfraniadau yn strategol mewn ymateb i gyfeiriad a phwrpas y drafodaeth. • Defnyddio cyd-destunau dilys, cymhleth ac amlddisgyblaethol sy'n gofyn am negodi a llunio barn ar y cyd. • Cefnogi dysgwyr i werthuso sut mae trafodaeth yn llywio dealltwriaeth, penderfyniadau a chanlyniadau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Gwerthuso cryfder syniadau, tystiolaeth a rhesymu. • Herio safbwyntiau yn adeiladol ac yn feirniadol. • Cyfrannu'n bwrpasol er mwyn cyflawni nodau trafodaeth. • Hwyluso trafodaeth drwy gynnal ffocws, dwyn safbwyntiau ynghyd a chyfryngu rhwng safbwyntiau gwahanol. • Cydweithio i gyrraedd casgliadau gwybodus.	• Arwain a hwyluso trafodaeth gydweithredol yn annibynnol. • Cyfuno syniadau, safbwyntiau a thystiolaeth gan gyfranwyr lluosog. • Addasu strategaethau trafod er mwyn cyflawni amcanion a rennir. • Gwerthuso a gwella ansawdd meddwl cydweithredol a gwneud penderfyniadau.

Darllen

Cyn-cynnydd (O enedigaeth hyd at 36 mis)

Sut mae darllen yn newid yn ystod y cam hwn? Mae datblygiad darllen yn dechrau ymhell cyn i blant ddarllen geiriau neu adnabod print. Trwy berthnasoedd cynnes, sgysiau, caneuon, rhigymau, straeon a chwarae, mae plant yn datblygu'r sgiliau iaith, gwrando a chyfathrebu sy'n sail i ddarllen yn ddiweddarach.

Wrth wrando ar iaith gyfoethog a chymryd rhan mewn profiadau ystyrlon, mae plant yn datblygu geirfa, cof clywedol, ymwybyddiaeth o sain a dealltwriaeth o ystyr. Maent yn dechrau mwynhau llyfrau, lluniau a storïau, yn sylwi ar batrymau sain, rhythm ac odl, ac yn defnyddio chwarae a phrofiadau a rennir i archwilio a chyfleu ystyr. Y ffocws yn ystod y cam hwn yw adeiladu'r sylfeini ieithyddol a gwybyddol sydd eu hangen ar gyfer darllen yn ddiweddarach.

Sut y gellir cefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch amgylchedd cyfoethog o ran iaith lle mae straeon, caneuon, rhigymau a sgysiau yn rhan naturiol o bob dydd. Rhannwch lyfrau yn rheolaidd ac anogwch blant i wrando, ymateb, ailadrodd a mwynhau iaith.

Darparwch gyfleoedd i ddatblygu gwrando, cof clywedol ac ymwybyddiaeth o sain drwy ganeuon, rhigymau, chwarae geiriol a gweithgareddau ystyrlon. Cefnogwch chwarae dychmygol a chwarae rôl sy'n galluogi plant i ddefnyddio straeon, lluniau a symbolau i greu ac archwilio ystyr. Sylwch yn gynnar ar blant sydd angen cymorth ychwanegol gyda iaith, gwrando neu gyfathrebu a darparwch gefnogaeth briodol.

Cyfathrebu a Sylw ar y Cyd

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Ymateb i gyfathrebu drwy edrych, symud, mynegiant yr wyneb, ystumiau, lleisio, arwyddo, geiriau neu AAC. • Rhannu sylw gydag oedolion cyfarwydd yn ystod chwarae, caneuon, llyfrau a gweithgareddau bob dydd. • Cymryd tro mewn cyfnewidiadau cyfathrebu cynnar ac ymateb i eraill. • Cyfathrebu anghenion, diddordebau, hoffterau a theimladau mewn sefyllfaoedd cyfarwydd. • Datblygu geirfa gynyddol drwy brofiadau a rhyngweithio dyddiol. • Cymryd rhan mewn sgysiau syml gyda chefnogaeth oedolyn.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Rhyngweithio cynnes ac ymatebol sy'n ymestyn cyfathrebu plant drwy sgwrs a chwarae. • Profiadau cyfoethog o iaith lafar sy'n cysylltu geiriau â phrofiadau ystyrlon. • Cyfleoedd aml i wrando, ymateb a chymryd tro mewn rhyngweithio. • Cymorth i ddatblygu geirfa, dealltwriaeth o iaith a hyder wrth ddefnyddio'r Gymraeg.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Iaith a Geirfa • Darllen a Deall.

Gwrandu, Seiniau a Rhigymau

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Gwrandu ar leisiau, caneuon, rhigymau, hwiangerddi a straeon ac ymateb iddynt. • Archwilio chwarae lleisiol, parablu a chwarae â seiniau. • Sylwi ar rhythm, curiad, odl a phatrymau ailadroddus mewn iaith. • Ymuno â geiriau, gweithredoedd a chytganau cyfarwydd. • Datblygu cof clywedol drwy gofio caneuon, geiriau ac ymadroddion cyfarwydd. • Dangos diddordeb mewn seiniau'r amgylchedd a'r gwahaniaethau rhyngddynt.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Gweithgareddau sy'n datblygu gwrandu, canolbwyntio, cof clywedol a gwahaniaethu clywedol. • Cyfleoedd rheolaidd i wrando ar synau'r amgylchedd, offerynnau a seiniau lleferydd. • Caneuon, rhigymau, hwiangerddi a gemau sain sy'n cynnwys llawer o ailadrodd. • Profiadau sy'n datblygu'r sgiliau cyn-ffoneg sy'n sail i ymwybyddiaeth ffonolegol a ffoneg yn ddiweddarach.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Darllen Geiriau ac Strwythur Geiriau • Rhuglder, Cymhwysedd ac Agweddau at Ddarllen.

Geiriau ac Ystyr

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Adnabod geiriau, pobl, gwrthrychau a digwyddiadau cyfarwydd. • Deall geiriau, ymadroddion a chwestiynau syml cynyddol gymhleth. • Dilyn cyfarwyddiadau un, dau ac yn raddol dri cham. • Defnyddio ystod gynyddol o eiriau a chyfuniadau o eiriau. • Datblygu dealltwriaeth o'r Gymraeg drwy wrando, arsylwi a rhyngweithio. • Cofio a defnyddio geiriau a glywyd mewn straeon, caneuon a sgysiau cyfarwydd.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Iaith lafar gyfoethog ac ailadroddus mewn cyd-destunau ystyrion. • Geirfa amrywiol sy'n ehangu dealltwriaeth plant o'r byd. • Straeon, sgysiau a phrofiadau sy'n datblygu geirfa a dealltwriaeth. • Cyfleoedd i ddefnyddio geiriau newydd mewn chwarae a rhyngweithio ystyrion.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Iaith a Geirfa

Llyfrau, Straeon a Symbolau

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Dangos diddordeb mewn llyfrau, lluniau, ffotograffau, symbolau ac arwyddion. • Archwilio llyfrau a throi tudalennau gyda chefnogaeth ac yn ddiweddarach yn fwy annibynnol. • Dangos ymwybyddiaeth bod lluniau, symbolau a phrint yn cario ystyr. • Mwynhau ailadrodd ac ail-greu straeon cyfarwydd drwy chwarae, symud, lluniadu neu siarad. • Esgus darllen gan ddefnyddio lluniau, cof a phrofiadau a rennir. • Ymgysylltu â chwarae rôl, chwarae byd bach a chwarae symbolaidd sy'n datblygu naratif cynnar. • Dechrau gweld eu hunain fel darllenwyr.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Rhannu llyfrau a storïau bob dydd, gan ddychwelyd at ffefrynnau cyfarwydd. • Mannau darllen croesawgar sy'n cynnwys llyfrau o safon uchel, llyfrau lluniau, pypedau, ffotograffau a symbolau ystyrlon • Cyfleoedd i blant ail-greu a datblygu straeon drwy chwarae a rhyngweithio. • Cysylltiadau cryf rhwng llyfrau, chwarae a bywyd bob dydd. • Cefnogaeth i ddatblygu ymddygiadau darllen cynnar ac ymwybyddiaeth o swyddogaeth llyfrau a phrint.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	Pob un o'r pum llinyn ond yn benodol Rhuglder, Cymhwysedd ac Agweddau at Ddarllen

Llinyn 1: Darllen Geiriau a Strwythur Geiriau

Cam cynnydd 1

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae datblygiad darllen yn ystod Cam Cynnydd 1 yn dechrau gyda datblygiad iaith lafar, cyfathrebu, gwrandio a gwneud ystyr. Mae hyn yn cynnwys gwrandio a chanolbwytio, cof clywedol a gweledol, gwahaniaethu clywedol, datblygiad geirfa, sylwi ar batrymau, ymwybyddiaeth o sain, rhythm ac odl, a dealltwriaeth gynyddol o iaith lafar. Dyma'r sgiliau sy'n sail i ddatblygiad darllen yn ddiweddarach.

Yn y Meithrin, mae dysgwyr yn datblygu'r sgiliau hyn drwy ganeuon, rhigymau, hwiangerddi, straeon, sgysiau, chwarae symbolaidd a phrofiadau cyfoethog o siarad a gwrandio. Wrth wrando ar straeon a chymryd rhan mewn rhyngweithio ystyrlon, maent yn adeiladu geirfa, yn datblygu dealltwriaeth o iaith, yn cryfhau eu gallu i gofio a dilyniannu gwybodaeth, ac yn dechrau dangos diddordeb mewn llyfrau, straeon, symbolau, llythrennau a phrint. Yn y cyd-destun hwn, mae datblygiad iaith, caffaeliad iaith, geirfa a hyder wrth ddefnyddio iaith yn rhan annatod o ddatblygiad darllen. Mae plant yn dod yn ddarllenwyr drwy ddod yn ddefnyddwyr iaith.

Pan fydd y sylfeini hyn wedi eu sefydlu, gall addysgu ffoneg synthetig systematig ddechrau mewn ffordd eglur a strwythuredig. Mae dysgwyr yn dysgu'r cysylltiadau rhwng seiniau a llythrennau ac yn dechrau cyfuno a segmentu synau i ddarllen ac ysgrifennu geiriau. Wrth i'w gwybodaeth am y cod wyddor ddatblygu, maent yn darllen geiriau a thestunau datgodadwy cynyddol gymhleth. Ar yr un pryd, mae geirfa, dealltwriaeth o iaith, trafod straeon a mwynhad o ddarllen yn parhau i ddatblygu ochr yn ochr â datgodio er mwyn adeiladu darllenwyr sy'n gallu darllen gyda dealltwriaeth ac ystyr.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cadwch ddatblygiad iaith lafar yn sail i bopeth sy'n digwydd ym maes darllen. Mae geirfa, dealltwriaeth o iaith, sgiliau gwrandio, hyder wrth gyfathrebu a chaffaeliad y Gymraeg yn ffurfio'r sylfaen y mae darllen yn adeiladu arni. Datblygwch sgiliau yn fwriadol drwy greu cyfleoedd dyddiol i wrando, canolbwytio, cofio, dilyn cyfarwyddiadau, adnabod synau, chwarae gyda rhythm ac odl, cymharu synau, clapio sillafau ac archwilio patrymau sain mewn geiriau llafar.

Darparwch brofiadau cyfoethog o ganeuon, rhigymau, straeon, sgysiau, chwarae symbolaidd a chwarae rôl sy'n datblygu geirfa, dealltwriaeth o iaith a mwynhad o lyfrau a darllen. Cefnogwch ddysgwyr i ailadrodd straeon, defnyddio iaith stori, rhagweld digwyddiadau a gwneud cysylltiadau rhwng straeon a'u profiadau eu hunain. Mae angen i ddysgwyr fedru ymgysylltu â'r iaith, dangos diddordeb mewn llyfrau a phrint, adnabod patrymau sain, gwrandio'n effeithiol a deall digon o'r iaith lafar cyn y gall ffoneg fod yn wirioneddol ystyrlon ac effeithiol.

Pan fo'r sylfeini hyn wedi'u sefydlu, cyflwynwch ffoneg synthetig systematig mewn ffordd eglur, strwythuredig a dilyniannol. Parhewch i ddatblygu iaith lafar, geirfa a dealltwriaeth ochr yn ochr â datblygiad ffoneg. Dylai darllen ar y cyd, darllen deialogol, trafod straeon a phrofiadau trochi cyfoethog mewn iaith fod yn rhan annatod o ddatblygiad darllen drwy gydol y cam hwn. Pan fo dysgwyr yn profi anawsterau gydag ymwybyddiaeth ffonolegol, rhwch gymorth ychwanegol wedi'i integreiddio ochr yn ochr ag addysgu ffoneg, ond heb golli'r pwyslais ar ddatblygu iaith lafar, geirfa a dealltwriaeth.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i wrando ar ganeuon, rhigymau a hwiangerddi, ac i ymuno mewn chwarae ag odl, rhythm a chyflythrennu. • Tynnu sylw at y seiniau o fewn geiriau llafar drwy ganeuon, gemau a siarad chwareus. • Tynnu sylw at symbolau, llythrennau a phrint yn yr amgylchedd ac mewn llyfrau a rennir. • Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i archwilio a mwynhau llyfrau a deunyddiau darllen eraill, gan gynnwys trin llyfrau a throi tudalennau.	• Addysgu dysgwyr i wrando ar synau mewn geiriau llafar, eu hadnabod, eu cyfuno, eu gwahanu a'u trin. • Addysgu bod geiriau llafar yn cynnwys synau unigol o'r enw ffonemau. • Addysgu bod llythrennau a grwpiau o lythrennau yn cynrychioli'r synau mewn geiriau llafar. • Cyflwyno cysylltiadau sain-llythyren mewn trefn gynlluniedig a chynyddol, gan addysgu enwau llythrennau ochr yn ochr â'u seiniau. • Modelu sut i gyfuno ffonemau er mwyn darllen geiriau. • Addysgu dysgwyr i ddefnyddio'r cysylltiadau sain-llythyren a addysgwyd wrth ddarllen geiriau anghyfarwydd a brawddegau syml. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau datgoadadwy sy'n cyfateb i'r cysylltiadau a addysgwyd. • Addysgu sut mae print yn gweithio, gan gynnwys darllen o'r chwith i'r dde a chydabod ble mae geiriau a brawddegau yn dechrau ac yn gorffen.
Mae dysgwyr yn gyson ac	• Ymuno mewn rhigymau a phatrymau iaith ailadroddus, a chwarae â seiniau mewn geiriau	• Adnabod a rhoi'r sain fwyaf cyffredin ar gyfer y graffemau a addysgwyd

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
yn hyderus yn:	• Dangos ymwybyddiaeth fod lluniau, symbolau a phrint yn cario ystyr. • Adnabod rhai llythrennau, geiriau, symbolau a mathau cyfarwydd o brint amgylcheddol. • Trin llyfrau'n briodol a dangos sut i'w defnyddio ar gyfer darllen.	• Adnabod sillafau mewn geiriau llafar, a darllen geiriau cytsain–llafariad–cytsain yn gywir. • Cyfuno ffonemau gyda'i gilydd i ddarllen geiriau a segmentu'r geiriau hynny'n ffonemau, gan ddefnyddio'r cyfatebiaethau sain-llythyren. • Darllen geiriau a thestunau datgodadwy gan ddilyn y cyfatebiaethau a addysgwyd yn gywir.

Cam cynnydd 2

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Drwy'r cam hwn, mae dysgwyr yn dysgu deugraffau'r Gymraeg fel unedau llythyren–sain, yn dod yn gyfarwydd â llafariad byr a hir a'r acen grom, ac yn defnyddio sillafau i ddatgodio geiriau un, dwy a thair sillaf. Ym Mlwyddyn 2, estynnir hyn i gynnwys llafariad clwm, defnydd **y** a geiriau sy'n cynnwys sawl deugraff. Mae datgodio llwyddiannus ac ailadroddus yn atgyfnerthu gwybodaeth am eiriau, gan droi geiriau a ddatgodiwyd yn eiriau a adnabyddir ar unwaith. Erbyn Blwyddyn 3, daw morffoleg (h.y. **strwythur geiriau**) yn bwysig. Mae rhagddodiaid, ôl-ddodiaid, geiriau gwraidd (rhan sylfaenol gair sy'n cario'r prif ystyr ac sy'n sail i ffurfio geiriau eraill e.e gardd – garddio – garddwyr) a ffurfiau treigledig cyfarwydd yn dod yn llwybr ychwanegol at ddatgodio geiriau anghyfarwydd, gan ategu ffoneg, nid ei disodli.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cadwch addysgu ffoneg yn systematig a'i adeiladu'n raddol, gan sicrhau bod testunau'n cyfateb i'r cyfatebiaethau graffem–ffonem a addysgwyd. Parhewch i addysgu nes bod dysgwyr yn cymhwyso'r wybodaeth hon yn gywir ac yn gyson, wedi'i hasesu mewn testun cysylltiedig, nid rhestrau geiriau ar wahân yn unig. Bydd darllen llwyddiannus ac ailadroddus yn adeiladu adnabyddiaeth awtomatig o eiriau. Wrth i forffoleg ddod yn bwysicach, cysylltwch strwythur geiriau'n fwriadol ag ynganiad ac ystyr, a defnyddiwch destunau eich cwricwlwm i wneud dysgu geiriau'n ystyrlon. Lleihewch y sgaffaldiau'n raddol fel bod dysgwyr yn gallu datrys geiriau anghyfarwydd yn annibynnol. Pan fo bylchau'n dod i'r amlwg, ymatebwch â chymorth bwriadol a systematig sy'n adeiladu ar gymhwyso cywir, adolygu dysgu blaenorol, lac ymarfer ychwanegol.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu cyfatebiaethau graffem–ffonem ychwanegol drwy ddilyniant systematig, wedi'i gynllunio sy'n adeiladu'n raddol; addysgu'r deugraffau Cymraeg (ch, dd, ff, ng, ll, ph, rh, th) fel unedau llythyren–sain, a dechrau datblygu dealltwriaeth o lafariad byr a hir ac effaith yr acen grom (â, ê, î, ô, û, w, y) ar ynganiad. - Addysgu sut mae sillafau'n cefnogi datgodio, gan ddarllen geiriau un, dwy a thair sillaf,	- Addysgu patrymau sillafu'r Gymraeg, gan gynnwys defnydd y, llafariad clwm, patrymau llafariad llai cyffredin a geiriau sy'n cynnwys sawl deugraff. - Addysgu dysgwyr i ddatgodio geiriau aml-sillaf a chyfansoddeiriau yn gywir, gan ddefnyddio eu gwybodaeth am sillafau. - Cyflwyno rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid cyffredin - Esbonio sut mae datgodio geiriau'n gywir ac yn	- Addysgu sut mae rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a geiriau gwraidd yn cefnogi adnabod, datgodio ac ynganu geiriau anghyfarwydd - Addysgu sut mae geiriau sy'n rhannu'r un gwraidd yn gysylltiedig â'i gilydd, gan gynnwys ffurfiau unigol a lluosog, a sut mae teuluoedd geiriau'n cefnogi datgodio a darllen geiriau anghyfarwydd. - Addysgu sut mae treigladau cyffredin yn newid ffurf geiriau heb newid eu hystyr.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	ynghyd â geiriau cyffredin (y, yr, a, ac) mewn brawddegau. • Esbonio sut mae datgodio llwyddiannus ac ailadroddus yn cefnogi adnabyddiaeth awtomatig o eiriau cyfarwydd. • Addysgu dysgwyr i gymhwyso eu gwybodaeth ffoneg wrth sillafu.	llwyddiannus dro ar ôl tro yn helpu dysgwyr i gofio patrymau geiriau ac i adnabod geiriau ysgrifenedig yn gyflym ac yn awtomatig • Cyflwyno ffurfiau treigledig cyfarwydd wrth ddarllen, gan addysgu bod <i>cath</i> a <i>gath</i> yn cynrychioli'r un gair.	• Addysgu dysgwyr i dorri geiriau aml-sillaf anghyfarwydd i lawr gan ddefnyddio'r rhannau sy'n gyfarwydd iddynt i gefnogi darllen a deall..
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Datgodio geiriau anghyfarwydd gan ddefnyddio'r cyfatebiaethau a addysgwyd, gan gynnwys y deugraffau Cymraeg, a defnyddio ffonemau a sillafau i ddarllen geiriau newydd. • Adnabod llafariad byr a hir mewn geiriau cyfarwydd. • Darllen y rhan fwyaf o'r geiriau a addysgwyd yn awtomatig, heb fod angen datgodio'n amlwg • Cymhwyso'r cyfatebiaethau a addysgwyd wrth ddarllen ac wrth sillafu.	• Darllen geiriau anghyfarwydd ac aml-sillaf yn gywir, gan gymhwyso eu gwybodaeth am ffoneg lle bo angen. • Darllen geiriau sy'n cynnwys rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid cyffredin. • Darllen y rhan fwyaf o eiriau sy'n briodol i'w cam datblyguyn awtomatig. • Adnabod ffurfiau treigledig cyfarwydd wrth ddarllen. • Defnyddio'r patrymau orthograffig a addysgwyd wrth sillafu	• Defnyddio rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a geiriau gwraidd i ddarllen geiriau anghyfarwydd. • Darllen geirfa sy'n benodol i bynciau a meysydd dysgu mewn testunau ar draws y cwricwlwm yn gywir. • Adnabod ac egluro'r perthnasoedd rhwng geiriau o fewn yr un teulu geiriau, gan gynnwys ffurfiau treigledig cyfarwydd. • Torri geiriau anghyfarwydd i lawr gan ddefnyddio strwythurau geiriau cyfarwydd (morffoleg).

Cam cynnydd 3

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn gweithio gyda rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid llai cyffredin a ffurfiau cysylltiedig, yn cael eu cyflwyno i eiriau gwraidd a geir mewn geirfa academiaidd, ac erbyn Blwyddyn 6 maent yn cyfuno ffoneg, gwybodaeth orthograffig a morffoleg — gan gynnwys gwybodaeth am dreigladau — yn hyblyg, gan ddewis drostynt eu hunain y strategaethau mwyaf priodol i ddatgodio geiriau anghyfarwydd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Integreiddiwrch addysgu morffoleg â datblygu geirfa a dysgu'r cwricwlwm. Dylai dysgwyr gyfarfod â geiriau targed dro ar ôl tro mewn darllen, trafodaeth ac ysgrifennu, mewn cyd-destunau ystyrlon yn hytrach nag mewn rhestrau geiriau digyswllt. Modelwch eich proses feddwl wrth ddadansoddi strwythur ac ystyr geiriau (gwybodaeth forffolegol), a chysylltwch hyn yn fwriadol ag adnabod geiriau'n gywir wrth ddarllen. Lleihewch y sgaffaldiau'n raddol fel bod dysgwyr yn datrys geiriau anghyfarwydd yn annibynnol. Wrth i'r trosglwyddo i'r ysgol uwchradd agosáu, sicrhewch fod strategaethau ar gyfer darllen (datgodio a deall) geirfa academiaidd (geiriau sy'n cael eu defnyddio ar draws llawer o destunau, pynciau a chyd-destunau) a phwnc-benodol yn gadarn, a pharhewch i addysgu'n fwriadol lle bo angen, yn hytrach na disgwyl i ddysgwyr ddarganfod strwythurau geiriau ar eu pen eu hunain.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid llai cyffredin (e.e. ail-, an-, -wr, -ol), a'r perthnasoedd rhwng geiriau gwraidd a ffurfiau cysylltiedig (e.e. chwarae → chwaraewr; addysg → addysgol). - Addysgu sut mae morffemau cyfarwydd (yr unedau lleiaf mewn gair sy'n cario ystyr e.e an- + hapus = anhapus) gan gynnwys ffurfiau treigledig, yn cefnogi darllen, datgodio ac ynganu geiriau anghyfarwydd. - Ailedrych ar batrymau sillafu cyfarwydd a strwythur geiriau er	- Addysgu geiriau gwraidd cyffredin, gan gynnwys rhai a geir mewn geirfa academiaidd ar draws y cwricwlwm (e.e. addysg → addysgol; gwyddoniaeth → gwyddonol; cenedl → cenedlaethol). - Addysgu patrymau geirfa (morffoleg) sy'n codi dro ar ôl tro mewn geirfa academiaidd, - Trafod sut mae'r un eirfa academiaidd yn ymddangos ar draws gwahanol Feysydd Dysgu a Phrofiad	- Addysgu'r perthnasoedd rhwng geiriau sy'n rhannu'r un tarddiad (etymoleg), gan gynnwys geiriau gwraidd, rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid llai cyffredin. - Addysgu dysgwyr sut i gyfuno ffoneg, patrymau sillafu a dealltwriaeth o sut i rannu geiriau yn ystyrlon er mwyn darllen geiriau anghyfarwydd. - Ailedrych ar strategaethau ar gyfer rhannu geiriau a deall patrymau sillafu, fel eu bod yn gadarn ar gyfer darllen testunau'r cwricwlwm yn yr ysgol uwchradd.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	mwyn cefnogi adnabyddiaeth awtomatig o eiriau.		
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Torri geiriau anghyfarwydd i lawr gan ddefnyddio strwythurau geiriau cyfarwydd ar draws pynciau. • Darllen geirfa sy'n gysylltiedig â'r Meysydd Dysgu a Phrofiad yn gywir. • Defnyddio strwythur geiriau, gan gynnwys ffurfiau cysylltiedig a geiriau wedi eu treiglo, i ddatrys ynganiad geiriau anghyfarwydd.	• Adnabod geiriau gwraidd cyffredin o fewn geiriau anghyfarwydd. • Defnyddio gwybodaeth am forffoleg i ddarllen geirfa academaidd a phwnc-benodol anghyfarwydd yn gywir. • Egluro sut mae rhannau cyfarwydd o eiriau yn cyfrannu at ffurf, ynganiad ac ystyr geiriau.	• Defnyddio ystod o strategaethau darllen geiriau wrth yn annibynnol i ddatgodio a deall ystyr geiriau anghyfarwydd, gan gynnwys geirfa academaidd a phwnc-benodol. • Egluro'r perthnasoedd rhwng geiriau sy'n rhannu'r un gwraidd.

Cam cynnydd 4

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae pob disgyblaeth yn defnyddio ei therminoleg ei hun, wedi'i hadeiladu ar eiriau gwraidd a tharddiadau geiriau (h.y. etymoleg), gan gynnwys geiriau benthyg. Yn aml, defnyddir geiriau cyfarwydd mewn ystyron arbenigol (e.e. *gwerthuso* a *disgrifio*). Mae dysgwyr yn symud o gymhwyso strategaethau dadansoddi geiriau sydd wedi'u haddysgu at eu defnyddio'n annibynnol ar draws pob disgyblaeth, gan ddarllen geirfa arbenigol yn gywir, yn effeithlon ac yn annibynnol.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Er mwyn datblygu gallu'r dysgwyr i ddeall geiriau nad ydynt wedi dod ar eu traws o'r blaen mewn pynciau ar draws y cwricwlwm, dylid eu hannog i dorri geiriau i lawr (morffoleg), er mwyn deall eu tarddiad (etymoleg). Dylai pob Maes Dysgu a Phrofiad addysgu'r eirfa a'r strwythurau geiriau sy'n sail i'w therminoleg er mwyn gosod sylfaen gadarn i'r dysgwyr fedru deall a thrafod geiriau y down nhw ar eu traws yn annibynnol dros y blynyddoedd nesaf. Modelwch sut mae darllenwyr medrus yn mynd ati i ddehongli geirfa anghyfarwydd. Gwnewch hyn yn fwriadol a chyson, a thynnwch sylw'n benodol at eiriau sy'n meddu ar ystyr bob dydd ac ystyr arbenigol. Gwiriwch fod dysgwyr yn gallu cymhwyso eu strategaethau dadansoddi geiriau wrth ddarllen testunau dilys ar draws y cwricwlwm, nid mewn ymarferion yn unig.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu geirfa pwnc-benodol sy'n cynnwys patrymau darllen neu strwythurau geiriau anghyfarwydd. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn ymdrin â thermâu arbenigol anghyfarwydd. - Addysgu sut mae strwythur geiriau a phatrymau sillafu yn cefnogi adnabod geiriau yn effeithlon. - Darparu cyfleoedd i ddarllen amrywiaeth o destunau pwnc yn annibynnol.	- Addysgu ffurfiau deilliadol (gwahanol ffurfiau ar yr un gair) a theuluoedd geiriau a geir mewn testunau ar draws y cwricwlwm, gan gynnwys ffurfiau treigledig. (e.e. adnabod sut mae geiriau fel diwydiant → diwydiannu → diwydiannol a crefydd → crefyddol → anghrefyddol yn newid eu ffurf a'u hystyr, ond yn parhau i berthyn i'r un teulu geiriau.) - Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddod ar draws geirfa arbenigol mewn cyd-destunau dilys.	- Addysgu sut mae gwybodaeth am forffoleg yn cefnogi adnabod geirfa academaidd a disgyblaethol gymhleth yn gywir. - Addysgu sut y gall ffurfiau arbenigol geiriau wahaniaethu oddi wrth eu defnydd bob dydd - Adolygu ac atgyfnerthu strategaethau. annibynnol ar gyfer dadansoddi geiriau ar draws testunau pob disgyblaeth.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
		Parhau i gryfhau rhuglder wrth ddarllen testunau cwricwlaidd mwy heriol.	
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Defnyddio patrymau sillafu a strwythur geiriau i weithio allan geiriau anghyfarwydd gyda chymorth. - Defnyddio cliwiau mewn geiriau a'r cyd-destun i gefnogi dealltwriaeth o destunau newydd. - Darllen testunau cwricwlaidd sy'n cynnwys rhywfaint o eirfa anghyfarwydd gyda chefnogaeth.	- Defnyddio patrymau sillafu, strwythur geiriau a chyd-destun yn gynyddol annibynnol i ddatrys geiriau anghyfarwydd. - Deall ystyr llawer o eirfa newydd a geir mewn gwahanol bynciau. - Darllen testunau sy'n cynnwys geirfa fwy heriol heb ddibynnu'n rheolaidd ar gymorth oedolyn.	- Defnyddio gwybodaeth am eiriau a chyd-destun yn hyderus i ddeall geirfa anghyfarwydd wrth ddarllen. - Ymdopi â geirfa arbenigol sy'n nodweddiadol o wahanol feysydd dysgu. - Darllen a deall ystod ehangach o destunau newydd a heriol yn annibynnol a rhugl.

Cam cynnydd 5

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn darllen geirfa academaidd, arbenigol a galwedigaethol uwch yn rhugl ac yn annibynnol, gan gynnwys mewn testunau arholiad anghyfarwydd. Maent yn cyfuno morffoleg, etymoleg a chyd-destun yn hyblyg ac yn fwriadol, gan addasu eu strategaethau i ofynion iaith pob disgyblaeth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch yr eirfa academaidd a phwnc-benodol uwch sy'n sail i gymwysterau, cyflogaeth ac astudiaeth bellach, a daliwch ati i ddatblygu darllen sy'n cefnogi dysgu annibynnol. Erys datblygu geirfa'n gyfrifoldeb i bob disgyblaeth. I ddysgwyr sy'n dal i gael anhawster wrth ddarllen geiriau, darparwch gymorth wedi'i dargedu sy'n datblygu cywirdeb, rhuglder a geirfa ochr yn ochr.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	• Addysgu geirfa academaidd, dechnegol a galwedigaethol uwch sydd ei hangen ar gyfer cymwysterau. • Addysgu sut y gellir cyfuno gwahanol strategaethau darllen geiriau wrth ddod ar draws iaith arbenigol anghyfarwydd. • Darparu cyfleoedd i ddarllen testunau anghyfarwydd a heriol yn annibynnol. • Cryfhau adnabod geiriau yn effeithlon o dan amodau arholiad.	• Atgyfnerthu darllen geiriau yn strategol ac yn effeithlon ar draws testunau sy'n gysylltiedig â chymwysterau. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddarllen deunydd anghyfarwydd yn annibynnol, gan gynnwys testunau sy'n gysylltiedig â chymwysterau. • Cefnogi dysgwyr i gymhwyso strategaethau darllen geiriau yn awtomatig ac yn hyblyg o dan amodau arholiad. • Sicrhau datblygiad parhaus rhuglder a dyfalbarhad wrth ddarllen.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Adnabod geirfa academaidd a thechnegol yn gywir ac yn effeithlon. • Dewis strategaethau priodol i ddatgodio iaith arbenigol anghyfarwydd. • Darllen testunau heriol yn rhugl ac yn annibynnol. • Cynnal canolbwyntio wrth ddarllen testunau estynedig ac anghyfarwydd.	• Darllen geirfa academaidd, dechnegol a galwedigaethol yn gywir, yn effeithlon ac yn annibynnol. • Addasu eu strategaethau darllen geiriau yn briodol wrth ddod ar draws termau anghyfarwydd. • Darllen testunau anghyfarwydd yn rhugl a heb gymorth. • Cynnal darllen cywir ac effeithlon ar draws testunau estynedig a heriol.

Llinyn 2: Iaith a Geirfa

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae datblygiad geirfa ac iaith yn sail i ddatblygiad darllen. Drwy sgysiau, chwarae, straeon, caneuon a rhigymau, mae dysgwyr yn adeiladu geirfa, dealltwriaeth o iaith a'r gallu i gyfathrebu'n hyderus. I lawer o ddysgwyr mewn addysg cyfrwng Cymraeg, mae datblygu'r gallu i ddeall a defnyddio'r Gymraeg yn rhan annatod o ddatblygu fel darllenwyr.

Yn y Meithrin, mae dysgwyr yn dysgu geiriau drwy brofiadau ystyrlon ac yn dechrau cysylltu geiriau ag ystyr. Wrth wrando ar iaith gyfoethog ac ymgymryd â sgysiau, straeon a chwarae, maent yn datblygu cof clywedol, dealltwriaeth o iaith a diddordeb mewn llyfrau.

Mae'n bwysig rhoi amser i ddatblygu geirfa, dealltwriaeth a hyder mewn iaith lafar cyn cyflwyno ffoneg. Heb y sylfeini hyn, gall dysgwyr ddatgodio geiriau heb ddeall eu hystyr. Yn y Derbyn, mae dysgwyr yn parhau i ehangu eu geirfa drwy straeon, darllen ar goedd, trafodaeth a dysgu ar draws y cwricwlwm. Wrth i wybodaeth am ffoneg ddatblygu, mae geirfa, dealltwriaeth a darllen geiriau yn datblygu ochr yn ochr, gan gefnogi dysgwyr i ddarllen gyda dealltwriaeth, mwynhad ac ystyr.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Rhewch ddatblygiad iaith lafar wrth galon datblygiad darllen. Crëwch amgylchedd sy'n gyfoethog o ran siarad, gwrandio, straeon, caneuon, chwarae a rhyngweithio, gan ddarparu cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr glywed a defnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau ystyrlon.

Datblygwch eirfa drwy drafodaeth, chwarae, adrodd straeon a darllen ar goedd, gan gyflwyno ac ailymweld â geiriau newydd mewn amrywiaeth o gyd-destunau. Cefnogwch ddatblygiad drwy feithrin gwrandio, canolbwyntio, cof clywedol, ymwybyddiaeth o sain, rhythm ac odl.

Defnyddiwch ddarllen ar goedd, darllen deialogol a thrafodaeth am straeon i ddyfnhau geirfa a dealltwriaeth. Parhewch i ddatblygu geirfa a dealltwriaeth ochr yn ochr ag addysgu ffoneg fel bod dysgwyr yn adeiladu'r gallu i ddarllen gyda dealltwriaeth ac ystyr, nid i ddatgodio geiriau yn unig.

Cam cynnydd 1

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd dyddiol ar gyfer trafodaeth, sgwrsio, canu ac adrodd straeon. • Datblygu geirfa drwy chwarae, profiadau uniongyrchol a rhyngweithio ystyrion. • Darllen ar goedd lyfrau lluniau, straeon a cherddi sy'n cynnwys iaith gyfoethog ac ailadroddus. • Cefnogi datblygiad gwrando, cof clywedol a dealltwriaeth o iaith. • Darparu cyfleoedd i ddisgrifio, esbonio, cymharu, holi a siarad am brofiadau personol. • Datblygu caffaeliad y Gymraeg drwy drochi mewn iaith ystyrion ac ailadroddus.	• Addysgu geirfa sy'n gysylltiedig â straeon, profiadau a dysgu'r cwricwlwm. • Addysgu geiriau penodol ar gyfer pobl, gwrthrychau, gweithredoedd, digwyddiadau a chysyniadau newydd. • Addysgu perthnasoedd syml rhwng geiriau, gan gynnwys categorïau, cyfystyron a gwrthystyron. • Defnyddio trafodaeth, darllen ar goedd a darllen deialogol i ddyfnhau dealltwriaeth o ystyr geiriau. • Cefnogi dysgwyr i ddefnyddio geiriau newydd mewn ystod o gyd-destunau llafar. • Sicrhau bod datblygiad geirfa, dealltwriaeth a chaffaeliad iaith yn cael eu datblygu ochr yn ochr â datblygiad darllen. • Atgyfnerthu'r ddealltwriaeth bod ystyr geiriau yn dod o'r frawddeg, y cyd-destun, y stori a'r drafodaeth sy'n eu hamgylchynu.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Deall a defnyddio geirfa sy'n ehangu drwy straeon, caneuon, chwarae a phrofiadau a rennir. • Defnyddio geiriau a brawddegau syml i siarad am bobl, gwrthrychau, gweithredoedd a phrofiadau. • Gofyn ac ateb cwestiynau syml. • Deall a dilyn cyfarwyddiadau cyfarwydd. • Cofio a defnyddio geiriau, ymadroddion a phatrymau iaith cyfarwydd. • Datblygu hyder cynyddol wrth ddefnyddio'r Gymraeg mewn sgysiau a chwarae.	• Defnyddio'r eirfa a addysgwyd mewn trafodaeth ac wrth gyfathrebu syniadau. • Egluro ystyr geiriau cyfarwydd drwy gyfeirio at gyd-destun, profiadau neu enghreifftiau. • Adnabod perthnasoedd syml rhwng geiriau, gan gynnwys categorïau, cyfystyron a gwrthystyron. • Defnyddio brawddegau llafar hirach i ddisgrifio, esbonio, cymharu a threfnu syniadau. • Deall geiriau a ddefnyddir mewn straeon, sgysiau a dysgu'r cwricwlwm.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
		• Dangos cadernid cynyddol yn eu dealltwriaeth a'u defnydd o'r Gymraeg. • Defnyddio eu gwybodaeth am iaith a geirfa i gefnogi dealltwriaeth o'r testunau a ddarllenir neu a rennir gyda nhw.

Cam cynnydd 2

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn symud o adnabod llawer o eiriau i feithrin dealltwriaeth ddyfnach ohonynt: deall bod gan eiriau ystyron lluosog, perthnasoedd semantig, a bod cyd-destun yn dylanwadu ar eu hystyr. Erbyn Blwyddyn 3, daw morffoleg yn bwysig wrth ddatblygu dealltwriaeth o ystyr geiriau. Mae dysgwyr hefyd yn defnyddio strwythurau brawddegau cynyddol gymhleth i esbonio, cymharu a chysylltu syniadau.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r newid hwnnw? Datblygwch eirfa drwy gyfuno addysgu penodol ag addysgu profiadol sy'n gysylltiedig â darllen, darllen ar goedd, ysgrifennu a dysgu'r cwricwlwm, gan sicrhau bod dysgwyr yn cyfarfod â geiriau dro ar ôl tro mewn amrywiaeth o gyd-destunau. Dylai'r pwyslais fod ar ddyfnhau dealltwriaeth o eiriau, drwy eu haddysgu mewn cyd-destunau ystyrlon ar draws y cwricwlwm. Cyflwynwch forffoleg fel adnodd ar gyfer deall ac ehangu geirfa. Erys darllen ar goedd yn bwysig wrth roi mynediad i ddysgwyr at iaith sy'n fwy heriol na'r hyn y gallant ei darllen yn annibynnol.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu geirfa sy'n gysylltiedig â straeon, profiadau a dysgu ar draws y cwricwlwm. - Addysgu perthnasoedd syml rhwng geiriau, gan gynnwys categorïau, geiriau tebyg eu hystyr a geiriau croes eu hystyr. - Addysgu y gall geiriau cyfarwydd weithiau fod â mwy nag un ystyr. - Addysgu sut mae geiriau a brawddegau o'u cwmplas yn helpu i egluro ystyr. - Cyflwyno geirfa ar gyfer disgrifio, cymharu ac esbonio.	- Addysgu geirfa sy'n gysylltiedig â chysyniadau pwysig ar draws dysgu. - Ehangu dealltwriaeth o eiriau sydd â mwy nag un ystyr a'r perthnasoedd rhwng geiriau. - Trafod sut mae awduron yn dewis geiriau penodol i greu ystyron ac effeithiau penodol. - Addysgu dysgwyr i ddefnyddio cyd-destun i ganfod ystyr geiriau anghyfarwydd. - Cyflwyno iaith a ddefnyddir yn gyffredin ar gyfer esbonio, cymharu a disgrifio.	- Addysgu sut mae rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a gwreiddiau geiriau yn cyfrannu at ystyr. - Addysgu geirfa sydd ei hangen i esbonio, cymharu, dosbarthu a disgrifio. - Addysgu sut mae geiriau yn perthyn i'w gilydd drwy deuluoedd geiriau. - Addysgu sut mae cyd-destun a strwythur geiriau yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi dealltwriaeth. - Trafod sut mae awduron yn dewis geirfa i lunio ystyr a disgrifiad..

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Esbonio ystyr geirfa sydd wedi'i haddysgu. • Adnabod perthnasoedd syml rhwng geiriau. • Adnabod bod gan rai geiriau fwy nag un ystyr. • Defnyddio testun o'u cwmpas i helpu i ganfod ystyr. • Defnyddio geirfa sy'n dod yn fwy penodol wrth drafod testunau.	• Esbonio ystyr geirfa sy'n gysylltiedig â dysgu. • Adnabod gwahanol ystyron geiriau cyfarwydd. • Defnyddio cyd-destun i ganfod ystyr geiriau anghyfarwydd. • Esbonio perthnasoedd syml rhwng geiriau a chysyniadau. • Adnabod bod dewis geiriau yn cyfrannu at ystyr.	• Defnyddio rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a gwreiddiau geiriau i ganfod ystyr. • Esbonio perthnasoedd o fewn teuluoedd geiriau. • Defnyddio cyd-destun a strwythur geiriau i ddeall geirfa anghyfarwydd. • Esbonio ystyr geirfa sy'n dod yn fwy penodol. • Adnabod sut mae geirfa benodol yn cyfrannu at ddealltwriaeth.

Cam cynnydd 3

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae geiriau academaidd a phwnc-benodol yn dod yn gynyddol bwysig ar gyfer dysgu'r cwricwlwm. Daw arlliwiau ystyr ac iaith ffigurol i'r amlwg, ac mae iaith rhesymu — esbonio, cyfiawnhau a gwerthuso — yn paratoi dysgwyr ar gyfer gofynion ieithyddol addysg uwchradd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cysylltwch addysgu geirfa yn fwriadol â chysyniadau a gwybodaeth y cwricwlwm, gan sicrhau bod dysgwyr yn cyfarfod â geiriau pwysig dro ar ôl tro ar draws gwahanol gyd-destunau a Meysydd Dysgu a Phrofiad. Addysgwch eirfa'n fwriadol ac ailymwelwch â hi'n rheolaidd ar draws y cwricwlwm. Parhewch â darllen ar goedd, gan mai dyma sy'n rhoi mynediad i ddysgwyr at iaith a syniadau mwy soffistigedig nag y gallant eu darllen yn annibynnol. Wrth i ddysgwyr nesáu at ddiwedd Blwyddyn 6, paratowch nhw ar gyfer gofynion ieithyddol addysg uwchradd drwy addysgu geirfa'n fwriadol sy'n cefnogi mynediad at ddysgu disgyblaethol.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu geirfa academaidd a geirfa pwnc-benodol sy'n gysylltiedig â chysyniadau pwysig y cwricwlwm, a'u hailystyried ar draws gwahanol destunau a Meysydd Dysgu a Phrofiad. - Addysgu sut y gall rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a gwreiddiau geiriau helpu dysgwyr i ganfod ystyr geirfa anghyfarwydd. - Addysgu geirfa, patrymau brawddegau a geiriau cysylltu sy'n cefnogi esbonio, cyfiawnhau a rhesymu (e.e. oherwydd, felly, fodd bynnag, o ganlyniad). - Addysgu y gall yr un gair fod â gwahanol ystyron mewn	- Addysgu geirfa academaidd a geirfa pwnc-benodol a geir ar draws y cwricwlwm. - Addysgu sut mae tarddiad geiriau a theuluoedd geiriau yn helpu i ddyfnhau dealltwriaeth o eirfa. - Addysgu iaith a ddefnyddir yn gyffredin ar gyfer rhesymu, esbonio a dehongli. - Addysgu sut mae iaith ffigurol a chynodiad yn cyfrannu at ystyr. - Archwilio gwahaniaethau cynyddol gynnil rhwng geiriau cysylltiedig.	- Addysgu geirfa academaidd a geirfa pwnc-benodol ar gyfer ymchwilio, dehongli a gwerthuso. - Addysgu sut y gall cyd-destun, rhagddodiaid, ôl-ddodiaid, gwreiddiau geiriau a tharddiad syml geiriau helpu i ddeall geirfa anghyfarwydd (e.e. mae ymweld, gweledol ac anweledig yn cynnwys elfennau sy'n ymwneud â gweld) - Addysgu iaith ar gyfer rhesymu, dadlau, defnyddio tystiolaeth a gwerthuso. - Addysgu sut mae geirfa yn cyfrannu at eglurder, manylder a naws.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	gwahanol bynciau a chyd-destunau. Trafod sut mae dewisiadau geirfa awduron yn helpu i greu argraffiadau, agweddau, tonau ac effeithiau penodol.		Archwilio sut mae dewisiadau iaith yn cyfleu safbwynt a phersbectif.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Deall/esbonio ystyr geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol. - Defnyddio morffoleg (torri geiriau yn elfennau llai) i ganfod ystyr geiriau. - Esbonio perthnasoedd rhwng geiriau sy'n rhannu'r un gwreiddyn. - Adnabod gwahanol ystyron geiriau mewn gwahanol gyd-destunau. - Esbonio sut mae geirfa yn cyfrannu at ystyr ac effaith..	- Deall/esbonio ystyr geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol. - Defnyddio morffoleg a theuluoedd geiriau i ddeall geirfa anghyfarwydd. - Defnyddio iaith ar gyfer esbonio, dehongli a rhesymu. - Esbonio sut mae iaith ffigurol yn cyfrannu at ystyr. - Esbonio sut mae geiriau'n gallu awgrymu syniadau neu deimladau gwahanol.	- Esbonio ystyr geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol sy'n dod yn fwy soffistigedig. - Defnyddio cyd-destun, rhagddodiaid, ôl-ddodiaid, gwreiddiau geiriau a tharddiad syml geiriau i ganfod ystyr geirfa anghyfarwydd. - Defnyddio iaith ar gyfer rhesymu, esbonio, dadlau a gwerthuso. - Esbonio sut mae cyd-destun yn dylanwadu ar ystyr. - Esbonio sut mae geirfa yn cyfrannu at eglurder, manylder a naws.

Cam cynnydd 4

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn datblygu llythrennedd disgyblaethol, gan ddefnyddio iaith dadlau, tystiolaeth a gwerthuso ar draws y cwricwlwm. Daw arlliw, amwysedd a chynodiad yn fwy pwysig wrth ddehongli testunau, ac mae morffoleg ac etymoleg yn dod yn strategaethau allweddol ar gyfer dysgu geiriau newydd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch eirfa academiaidd a phwnc-benodol yn fwriadol ar draws y Meysydd Dysgu a Phrofiad, gan ei chysylltu â dealltwriaeth gysyniadol yn hytrach na'i haddysgu ar wahân i'r cysyniadau y mae'n eu mynegi. Ymgorfforwch addysgu geirfa ac iaith o fewn dysgu disgyblaethol, yn hytrach nag fel gweithgaredd ar wahân, fel ei fod yn cefnogi mynediad at wybodaeth y cwricwlwm a datblygiad meddwl disgyblaethol. Cadwch iaith soffistigedig yn ganolog i ddarllen, trafodaeth a darllen ar goedd, sicrhewch fod dysgwyr yn cyfarfod yn rheolaidd â thestunau llenyddol, academiaidd a disgyblaethol cymhleth, a disgwyliwch iddynt ddefnyddio iaith benodol wrth gyfleu syniadau a gwybodaeth.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Cyflwyno geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol bwysig cyn dechrau dysgu newydd. - Cefnogi dysgwyr i ddefnyddio strwythur geiriau, tarddiad geiriau, cyd-destun a gwybodaeth flaenorol i archwilio ystyron, adnabod cysylltiadau rhwng geiriau a chysyniadau, a datblygu dealltwriaeth gychwynnol yn annibynnol cyn i eirfa gael ei haddysgu'n benodol. - Addysgu sut mae testunau academiaidd a phwnc-benodol yn defnyddio geirfa, iaith a phatrymau brawddegau i esbonio, cyfiawnhau, cymharu, gwerthuso a chyfleu gwybodaeth (e.e. oherwydd, felly, o	- Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr ymchwilio i eirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol anghyfarwydd cyn ac yn ystod dysgu newydd, gan ddefnyddio strwythur geiriau, tarddiad geiriau, cyd-destun a gwybodaeth flaenorol i greu, mireinio a chyfiawnhau ystyron posibl, ac i wneud cysylltiadau â chysyniadau a themau a gyfarfuwyd yn flaenorol. - Addysgu iaith sy'n gysylltiedig â rhesymu, esbonio, gwerthuso a beirniadu. - Archwilio sut mae dewisiadau geirfa, iaith ffigurol, naws ac ystyron lluosog yn cyfrannu at ddehongliad.	- Annog dysgwyr i adnabod, ymchwilio i a monitro geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol anghyfarwydd yn annibynnol ar draws pynciau, gan ddefnyddio strwythur geiriau, tarddiad geiriau, cyd-destun a'u gwybodaeth ehangach i sefydlu ystyr, adnabod perthnasoedd rhwng cysyniadau a chefnogi mynediad cynyddol annibynnol at ddysgu newydd. - Addysgu iaith sy'n gysylltiedig â dadansoddi, gwerthuso, dehongli, dadlau a llunio barn. - Archwilio sut mae amwysedd, ystyron lluosog, naws a chyd-destun yn llywio ystyr, safbwynt a dehongliad.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
	ganlyniad, yn ôl y dystiolaeth, mae hyn yn awgrymu, mewn cyferbyniad, er hyn, ar y llaw arall). • Archwilio sut mae dewisiadau geirfa, cyd-destun a'r ystyron neu'r argraffiadau y gall geiriau eu hawgrymu yn dylanwadu ar ystyr a dehongliad.		
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Defnyddio cliwiau o fewn geiriau a'r cyd-destun o'u cwmpas i ddeall geirfa anghyfarwydd. • Darllen testunau'r cwricwlwm sy'n cynnwys geirfa academiaidd a geirfa pwnc-benodol anghyfarwydd gyda chymorth. • Adnabod y gall dewisiadau geiriau ddylanwadu ar ystyr a llywio dealltwriaeth o destun. • Defnyddio iaith sy'n dod yn fwy penodol wrth drafod yr hyn y maent wedi'i ddarllen.	• Defnyddio strwythur geiriau, cyd-destun a gwybodaeth flaenorol gyda chynyddol o annibyniaeth i ddeall geirfa anghyfarwydd. • Darllen testunau sy'n cynnwys iaith sy'n dod yn fwy haniaethol ac arbenigol. • Cynnal dealltwriaeth wrth ddarllen testunau sy'n cynnwys geirfa anghyfarwydd neu heriol. • Dehongli ystyron nad ydynt bob amser yn cael eu datgan yn uniongyrchol. • Adnabod sut mae dewisiadau geirfa ac iaith ffigurol yn cyfrannu at ystyr ac effaith.	• Datrys geirfa anghyfarwydd yn annibynnol wrth ddarllen. • Cyrchu testunau arbenigol ar draws gwahanol Feysydd Dysgu a Phrofiad gyda hyder cynyddol. • Cynnal dealltwriaeth wrth ddarllen testunau anghyfarwydd a heriol. • Dehongli sut mae dewisiadau iaith yn llywio safbwynt, ystyr a dealltwriaeth y gynulleidfa. • Dadansoddi sut mae cyd-destun, ystyron lluosog, amwysedd a naws yn cyfrannu at ddehongliad. • Defnyddio iaith dadansoddi, dehongli, gwerthuso a dadlau wrth ymateb i destunau.

Cam cynnydd 5

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn defnyddio iaith academiaidd ac arbenigol yn annibynnol, gan gynnwys geirfa sy'n gysylltiedig â chymwysterau, beirniadaeth a barn. Maent hefyd yn adnabod ac yn trafod sut mae testunau'n defnyddio symbolaeth, arlliw, cynodiad ac amwysedd i adeiladu ystyr, sefydlu hygredded a dylanwadu ar gynulleidfaoedd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch ddysgwyr i ddod yn ddefnyddwyr annibynnol a hyderus o iaith, gan sicrhau bod addysgu geirfa ac iaith yn eu paratoi ar gyfer astudiaeth bellach, cyflogaeth a dysgu gydol oes. Cynhaliwch ddefnydd cyfoethog o iaith lenyddol, academiaidd, arbenigol a disgyblaethol ar draws y Meysydd Dysgu a Phrofiad drwy ddarllen, trafod ac ysgrifennu.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd i ymgysylltu â thestunau academiaidd, technegol, llenyddol a chymwysterau sy'n heriol. - Addysgu geirfa academiaidd uwch a geirfa arbenigol sy'n ofynnol ar gyfer astudiaeth bellach a chymwysterau. - Cefnogi dysgwyr i gymhwyso strategaethau geirfa yn annibynnol wrth ddarllen deunydd anghyfarwydd. - Archwilio sut mae dewisiadau iaith, symbolaeth, amwysedd, naws, ystyron lluosog ac iaith ffigurol yn dylanwadu ar ddehongliad, hygredded ac ymateb y gynulleidfa.	- Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i ymgysylltu â thestunau cymhleth a nas gwelwyd o'r blaen sy'n cael eu defnyddio mewn cymwysterau, astudiaeth bellach a chyflogaeth. - Atgyfnerthu strategaethau annibynnol ar gyfer deall iaith soffistigedig ac anghyfarwydd. - Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o sut mae iaith yn adeiladu safbwynt, awdurdod, hygredded ac ystyr. - Cefnogi dysgwyr i ddehongli a gwerthuso testunau cymhleth sy'n cynnwys iaith gynnil, amwys a symbolaidd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Darllen testunau academiaidd a phwnc-benodol heriol yn annibynnol. - Defnyddio gwybodaeth am iaith, strwythur geiriau a chyd-destun i ddeall geirfa anghyfarwydd heb amharu ar ddealltwriaeth gyffredinol. - Cynnal dealltwriaeth ar draws testunau estynedig a heriol.	- Darllen testunau cymhleth ac anghyfarwydd yn annibynnol ac yn effeithlon. - Datrys geirfa anghyfarwydd heb amharu'n sylweddol ar ddealltwriaeth. - Cynnal dealltwriaeth wrth ddarllen testunau academiaidd, technegol a llenyddol heriol. - Dehongli ystyron cynnil, amwys a haenog gyda hyder a chywirdeb cynyddol.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
	• Dehongli sut mae iaith a nodweddion testunol yn cyfrannu at ystyr, dadl a safbwynt. • Dadansoddi sut mae symbolaeth, ystyron lluosog, amwysedd a naws yn llywio dehongliad ac ymateb y gynulleidfa. • Defnyddio iaith academiaidd a phwnc-benodol yn hyderus wrth drafod a gwerthuso testunau.	• Gwerthuso sut mae iaith yn llywio ystyr, safbwynt, hygredded ac ymateb y gynulleidfa. • Defnyddio darllen yn annibynnol i gaffael, gwerthuso a chymhwyso gwybodaeth ar draws pynciau a thu hwnt i'r ysgol.

Llinyn 3: Rhuglder, Cymhwysedd ac Agweddau at Ddarllen

Cam cynnydd 1

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae rhuglder darllen yn dechrau datblygu ymhell cyn i ddysgwyr ddarllen geiriau'n annibynnol. Yn ystod camau cynnar Cam Cynnydd 1, mae'r sylfeini ar gyfer rhuglder yn cael eu hadeiladu drwy wrando, siarad, cofio, ailadrodd, canu ac ymgysylltu â straeon a rhyngweithio ystyrion. Mae gwranddo'n ofalus, cofio patrymau iaith, rhagweld geiriau ac ymadroddion cyfarwydd, ac ymuno mewn caneuon, rhigymau a straeon ailadroddus yn sgiliau pwysig sy'n rhagflaenu darllen rhugl.

Yn y Meithrin, mae dysgwyr yn datblygu'r sgiliau sy'n sail i ruglder darllen. Trwy wrando ar straeon, caneuon a rhigymau dro ar ôl tro, maent yn adeiladu cof ieithyddol, dygnwch gwranddo a chyfarwyddyd â phatrymau'r Gymraeg. I lawer o ddysgwyr mewn addysg cyfrwng Gymraeg, mae datblygu'r gallu i ddeall a defnyddio'r Gymraeg yn rhan annatod o ddatblygu rhuglder darllen.

Pan gyflwynir ffoneg, mae rhuglder cynnar yn datblygu drwy gywirdeb, ymgysylltu ac ailddarllen testunau datgodedwy sy'n cyfateb i'r wybodaeth sain-llythyren a addysgwyd.

Mae darllen ar goedd gan oedolion yn parhau i chwarae rhan hollbwysig drwy ehangu geirfa, dealltwriaeth a mwynhad o ddarllen. Wrth ddewis llyfrau, ailymweld â hoff straeon a chymryd rhan mewn darllen ar y cyd, mae dysgwyr yn dechrau gweld eu hunain fel darllenwyr ac yn datblygu'r cymhelliant a'r hyder sy'n sail i ddarllen gydol oes.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Blaenoriaethwch ddatblygiad iaith lafar fel sail i ruglder darllen. Mae gwranddo, siarad, geirfa a dealltwriaeth yn rhagflaenu ac yn cefnogi datblygiad darllen rhugl.

Darparwch gyfleoedd dyddiol i wrando ar straeon, caneuon, rhigymau a cherddi, ac i gymryd rhan ynddynt. Cefnogwch ddysgwyr i ailadrodd, rhagweld ac ymuno ag iaith gyfarwydd er mwyn datblygu cof clywedol, ymwybyddiaeth o batrymau iaith a mwynhad o ddarllen.

Pan gyflwynir ffoneg, sicrhewch fod testunau'n cyfateb yn agos i'r cyfatebiaethau sain-llythyren a addysgwyd, a defnyddiwch ailddarllen rheolaidd i ddatblygu cywirdeb, awtomatigrwydd a hyder. Parhewch i ddarllen ar goedd destunau o ansawdd uchel bob dydd er mwyn datblygu geirfa, gwybodaeth, dychymyg, cymhelliant a dealltwriaeth. Ar y cam hwn, dylai'r pwyslais barhau ar ddatblygiad iaith, dealltwriaeth, mwynhad ac ymgysylltu ystyrion â llyfrau a darllen.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarllen ar goedd bob dydd, gan gynnwys straeon, cerddi, caneuon a llyfrau gwybodaeth. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ailadrodd straeon, ymuno ag iaith ailadroddus a pherfformio rhigymau, caneuon a hwiangerddi. • Datblygu gwrando, canolbwyntio, cof clywedol a dygnwch gwrando drwy weithgareddau ystyrlon. • Cefnogi dysgwyr i ddewis llyfrau, ailymweld â hoff straeon a defnyddio llyfrau yn eu chwarae. • Datblygu mwynhad o straeon, llyfrau a'r Gymraeg drwy brofiadau trochi cyfoethog.	• Sicrhau bod sylfaen gadarn o iaith lafar, geirfa ac ymwybyddiaeth ffonolegol wedi'i sefydlu cyn dechrau addysgu ffoneg synthetig systematig. • Addysgu sut mae ailddarllen testunau datgodedwy yn adeiladu cywirdeb ac awtomatigrwydd. • Addysgu bod brawddegau yn cario ystyr a bod atalnodi yn helpu'r darllenydd i wneud synnwyr o destun. • Darllen ar goedd destunau o safon uchel bob dydd sy'n ymestyn geirfa a dealltwriaeth y dysgwyr. • Datblygu mynegiant llafar drwy adrodd straeon, canu, trafod a pherfformio. • Darparu cyfleoedd i ddewis llyfrau, trafod hoff straeon ac adeiladu hunaniaeth fel darllenydd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Cynnal sylw wrth wrando ar straeon, caneuon a darllen ar goedd. • Ymuno ag iaith ailadroddus, rhigymau a chytganau gan ddefnyddio rhythm a mynegiant. • Galw i gof ac ailadrodd straeon, caneuon, patrymau iaith a dilyniannau cyfarwydd. • Dangos diddordeb cynyddol mewn llyfrau, straeon a darllen. • Dewis llyfrau ac ailymweld â hoff straeon yn ystod chwarae a gweithgareddau dyddiol. • Datblygu mwynhad o'r Gymraeg a hyder wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau iaith.	• Darllen geiriau a brawddegau datgodedwy sy'n cynnwys y cyfatebiaethau sain-llythyren a addysgwyd yn gywir. • Ailddarllen testunau cyfarwydd gan ddangos cywirdeb ac awtomatigrwydd cynyddol. • Dangos dealltwriaeth o'r hyn a ddarllenwyd neu a glywyd. • Dewis llyfrau ac esbonio hoff straeon, cymeriadau, lluniau neu rannau o destun. • Dangos chwilfrydedd am straeon, cerddi, rhigymau a llyfrau newydd. • Defnyddio eu gwybodaeth gynyddol o'r Gymraeg i wneud synnwyr o'r hyn a ddarllenir neu a glywir.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
		• Datblygu hunaniaeth gadarnhaol fel defnyddwyr y Gymraeg ac fel darllenwyr.

Cam cynnydd 2

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae cywirdeb yn datblygu'n awtomatigrwydd wrth ddarllen testun cysylltiedig. Mae ymadroddi a mynegiant yn dechrau cyfrannu at gyfleu ystyr, mae dygnwch darllen yn ymestyn ar draws testunau hirach, ac mae darllen yn dawel yn dod i'r amlwg. Ochr yn ochr â'r sgiliau hyn, mae dysgwyr hefyd yn datblygu fel darllenwyr: yn dewis llyfrau, yn dilyn awduron ac yn argymhell hoff lyfrau.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Rhewch gyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau sy'n cyfateb yn agos i'r cyfatebiaethau graffem–ffonem a addysgwyd, a sicrhewch nad yw ymarfer rhuglder yn annog dyfalu geiriau anghyfarwydd o'r cyd-destun na'r lluniau. Sicrhewch fod ailddarllen yn cefnogi cywirdeb, awtomatigrwydd a dealltwriaeth. Cefnogwch y trosglwyddo o ddatgodio cywir i ddarllen awtomatig mewn testun cysylltiedig, gan ddarparu cymorth wedi'i dargedu i ddysgwyr sy'n parhau i ddarllen yn araf neu'n anghywir. Modelwch ymadroddi a mynegiant, darparwch gyfleoedd i ddarllen ar goedd gyda chymorth, a pharhewch ag addysgu rhuglder yn fwriadol y tu hwnt i gamau cynharaf dysgu darllen. Defnyddiwch destunau llenyddol a thestunau gwybodaeth, a pharhewch â darllen ar goedd bob dydd.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	• Ddarllen yn uchel i ddysgwyr bob dydd, gan fodelu mwynhad, mynegiant a darllen rhugl. • Sefydlu trefn reolaidd ar gyfer darllen annibynnol, darllen ar y cyd a darllen dan arweiniad. • Annog dysgwyr i siarad am lyfrau, straeon, cymeriadau a hoff destunau. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ailymweld â thestunau cyfarwydd a'u hailddarllen. • Cefnogi dysgwyr i ddewis llyfrau sy'n cyd-fynd â'u diddordebau a'u cam datblygu darllen.	• Fodelu darllen rhugl, gan gynnwys cyflymder a mynegiant priodol. • Darparu cyfleoedd i ailddarllen testunau cyfarwydd er mwyn datblygu hyder a rhuglder. • Annog dysgwyr i gynnal sylw yn ystod darllen am gyfnodau sy'n dod yn fwyfwy hir. • Cefnogi dysgwyr i wneud dewisiadau annibynnol am yr hyn y maent yn ei ddarllen. • Darparu mynediad at ystod eang o destunau ac awduron difyr. • Annog trafodaeth am hoffterau a diddordebau darllen.	• Fodelu darllen rhugl drwy ddarllen yn uchel yn rheolaidd. • Addysgu sut mae atalnodi yn cefnogi cyflymder, ymadrodd a mynegiant wrth ddarllen yn uchel. • Darparu cyfleoedd i ailddarllen a pherfformio testunau. • Datblygu stamina darllen drwy ddarllen annibynnol a pharhaus yn rheolaidd. • Annog dysgwyr i archwilio gwahanol awduron, genres a mathau o destun. • Creu cyfleoedd i ddysgwyr rannu ac argymhell llyfrau.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	Dathlu darllen yn rheolaidd ac mewn ffordd gadarnhaol.		
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Ymuno mewn straeon cyfarwydd, rhigymau a phatrymau iaith ailadroddus. - Darllen testunau datgodedwy a thestunau cyfarwydd gyda hyder cynyddol. - Dangos mwynhad wrth wrando ar lyfrau a'u trafod. - Dewis testunau gyda chymorth. - Dechrau gweld eu hunain fel darllenwyr.	- Darllen testunau cyfarwydd gyda chywirdeb, hyder a rhuglder cynyddol. - Cynnal sylw wrth wrando ar destunau a'u darllen. - Dewis llyfrau a thestunau gyda chynyddol o annibyniaeth. - Siarad am lyfrau y maent yn eu mwynhau a pham. - Dechrau datblygu hoffterau fel darllenwyr.	- Darllen gyda rhuglder a mynegiant cynyddol. - Darllen am gyfnodau hirach heb gymorth. - Cynnal sylw ar draws testunau hirach. - Archwilio gwahanol genres ac awduron. - Trafod hoffterau a diddordebau darllen.

Cam cynnydd 3

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn addasu cyflymder, ymadroddi a mynegiant i weddu i ystyr a diben y testun, yn cynnal darllen ar draws penodau cyfan, ac yn defnyddio darllen ar goedd i gyfleu ystyr a dehongliad. Ar yr un pryd, maent yn darllen yn ehangach ac yn fwy annibynnol, gan archwilio gwahanol genres, datblygu hoffterau, ac adeiladu hunaniaeth fel darllenwyr wrth baratoi ar gyfer gofynion addysg uwchradd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Parhewch i fodelu darllen rhugl, a darparwch gyfleoedd rheolaidd i ymarfer gyda chymorth drwy destunau ystyrion, gan osgoi ymarferion cyflymder digyswllt. Dewiswch destunau sy'n datblygu dygnwch darllen heb achosi rhwystredigaeth ddiangen. Cysylltwch ruglder â dealltwriaeth a dysgu'r cwricwlwm, ac addysgwch yn fwriadol fod gwahanol ddibenion darllen yn gofyn am wahanol strategaethau — addasu cyflymder, ymadroddi a mynegiant yn ôl y testun a'r diben, yn hytrach na darllen pob testun yn yr un modd. Meithrinwch darllen helaeth yn fwriadol drwy destunau o ansawdd uchel, darllen annibynnol a darllen ar goedd, a pharhewch i ddatblygu rhuglder ar draws testunau llenyddol, testunau gwybodaeth a thestunau'r cwricwlwm wrth baratoi ar gyfer addysg uwchradd.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Fodelu darllen yn uchel yn rhugl, gan ddangos sut mae cyflymder, ymadrodd a mynegiant yn cyfrannu at ystyr. - Addysgu dysgwyr i grwpio geiriau yn ymadroddion ystyrion wrth ddarllen yn uchel. - Darparu cyfleoedd rheolaidd ar gyfer darllen tawel parhaus a thrafod strategaethau ar gyfer cynnal canolbwyntio. - Datblygu stamina darllen drwy ddarparu mynediad at destunau hirach, gan gynnwys nofelau a llyfrau pennod.	- Fodelu sut mae darllenwyr rhugl yn addasu cyflymder, mynegiant a sylw yn unol â'r diben. - Addysgu pryd a pham y gall ailddarllen gefnogi dealltwriaeth a mwynhad. - Darparu cyfleoedd ar gyfer darllen tawel parhaus, darllen dan arweiniad a darllen annibynnol ar draws ystod o fathau o destun. - Annog archwilio gwahanol awduron, genres a ffurfiau testun. - Creu cyfleoedd i ddysgwyr drafod, argymhell a myfyrio ar eu profiadau darllen.	- Addysgu strategaethau ar gyfer rheoli tasgau darllen hirach yn annibynnol. - Darparu cyfleoedd rheolaidd ar gyfer darllen tawel parhaus o destunau sy'n dod yn fwy heriol. - Annog dysgwyr i ehangu eu darllen drwy archwilio awduron, genres a phynciau na fyddent fel arfer yn eu dewis. - Creu cyfleoedd i ddysgwyr argymhell, adolygu a thrafod llyfrau gyda chyfoedion. - Cefnogi dysgwyr i weld darllen fel ffynhonnell o fwynhad, gwybodaeth a datblygiad personol.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	• Darparu cyfleoedd i ddysgwyr ddewis llyfrau yn annibynnol a thrafod eu darllen ag eraill. • Annog darllen rheolaidd y tu hwnt i sesiynau darllen wedi'u hamserlennu.	• Addysgu sut mae darllen rheolaidd yn cyfrannu at ruglder, twf geirfa a datblygiad gwybodaeth..	• Darparu cyfleoedd i ymarfer darllen rhugl ar draws testunau llenyddol, gwybodaethol a chwricwlaidd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Darllen testunau sy'n briodol i'w cyfnod/cam dysgu yn rhwydd, gyda chywirdeb a mynegiant. • Defnyddio cyflymder ac ymadrodd yn effeithiol i ddeall yr hyn y maent wedi'i ddarllen. • Darllen testunau estynedig, gan gynnwys penodau cyfan, wrth ddewis llyfrau yn annibynnol a chynnal darllen am gyfnodau cynyddol hir.	• Darllen testunau cymhleth gyda chywirdeb, rhuglder a mynegiant. • Addasu cyflymder a mynegiant i weddu i wahanol destunau a dibenion. • Cynnal darllen rhugl ar draws testunau estynedig. • Darllen yn rheolaidd ar draws ystod o genres a mathau o destun. • Datblygu hoffterau fel darllenwyr a'u trafod ag eraill.	• Darllen testunau heriol gyda chywirdeb, rhuglder a mynegiant priodol. • Cynnal darllen am gyfnodau estynedig yn annibynnol. • Dewis a chwblhau testunau sy'n dod yn fwy heriol. • Argymhell llyfrau ac awduron gan roi rhesymau dros eu dewisiadau. • Dangos arferion darllen cadarnhaol a hyder cynyddol fel darllenwyr.

Cam cynnydd 4

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn datblygu'r gallu i ddarllen yn dawel yn effeithlon ar draws testunau disgyblaethol, llywio testunau a strwythurau anghyfarwydd, a chynnal darllen ar draws ffynonellau lluosog a thestunau estynedig. Wrth symud rhwng disgyblaethau, maent yn dysgu addasu eu darllen i fodloni gofynion gwahanol pob Maes Dysgu a Phrofiad.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Peidiwch â chymryd yn ganiataol fod rhuglder darllen yn gadarn ymhlith pob dysgwr sy'n cyrraedd Blwyddyn 7. Aseswch ruglder yn rheolaidd, a darparwch addysgu bwriadol i ddatblygu dygnwch darllen a darllen effeithlon ar gyfer dysgu. Cefnogwch ddysgwyr i ddarllen testunau disgyblaethol yn rhugl drwy fodelu sut mae darllenwyr medrus yn ymdrin â thestunau cymhleth. Gwnewch brosesau darllen yn weladwy drwy fodelu sut i ragolygu, monitro dealltwriaeth, ailddarllen a llywio testunau disgyblaethol, ac addysgwch yn fwriadol fod pob disgyblaeth yn gosod gofynion gwahanol ar y darlennydd. Darparwch gyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau estynedig y cwricwlwm, nid detholiadau'n unig, ac i gyfiosod syniadau o fewn ac ar draws testunau lluosog.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	• Addysgu sut mae dulliau darllen yn amrywio ar draws pynciau a phryd i arafu, sganio, ailddarllen neu ddarllen yn fanwl. • Modelu sut i ymdrin â thestunau pwnc anghyfarwydd drwy eu rhagolwg, adnabod gwybodaeth allweddol ac ailddarllen rhannau anodd. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau pwnc estynedig yn annibynnol a heb ymyrraeth. • Addysgu strategaethau ar gyfer cynnal sylw a monitro dealltwriaeth wrth ddarllen testunau hirach.	• Addysgu dysgwyr pryd i sganio testun i gael trosolwg, darllen yn fanwl am fanylion ac ailddarllen adrannau sy'n anodd neu'n bwysig. • Modelu sut i lywio testunau hirach a mwy cymhleth drwy ddefnyddio penawdau, diagramau, crynodebau a geirfa allweddol. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau estynedig ac arbenigol yn annibynnol a heb ymyrraeth. • Addysgu strategaethau ar gyfer cynnal sylw ar draws tasgau darllen hirach, gan gynnwys	• Addysgu sut mae gofynion darllen yn amrywio rhwng pynciau (e.e. dehongli ffynonellau hanesyddol, dilyn esboniadau gwyddonol a dadansoddi testunau llenyddol). • Modelu sut i ddarllen ar draws nifer o destunau drwy gymharu gwybodaeth, adnabod syniadau allweddol a gwneud cysylltiadau. • Addysgu strategaethau megis anodi, amlygu a gwneud nodiadau i gefnogi dealltwriaeth o destunau hirach. • Darparu cyfleoedd i ddarllen testunau estynedig a chasgliadau

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
	- Sicrhau bod dysgwyr yn parhau i gael cyfleoedd i ddarllen deunydd o'u dewis eu hunain ochr yn ochr â thestunau'r cwricwlwm. - Annog dysgwyr i ddarllen yn rheolaidd y tu hwnt i wersi a datblygu arferion darllen annibynnol.	seibio i grynhoi a gwirio dealltwriaeth. - Sicrhau bod dysgwyr yn parhau i ddod ar draws ystod eang o destunau, awduron a genres y tu hwnt i'r rhai a astudir mewn gwersi. - Annog dysgwyr i fyfrio ar sut mae darllen yn cefnogi dysgu a mwynhad.	o destunau cysylltiedig ar draws pynciau. - Annog dysgwyr i gymryd cyfrifoldeb cynyddol am ddewis a rheoli eu darllen eu hunain. - Cynnal cyfleoedd i ddarllen y tu hwnt i ofynion y cwricwlwm a chymwysterau.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Darllen testunau pwnc cymhleth yn rhugl. - Cynnal sylw ar draws tasgau darllen estynedig. - Darllen yn annibynnol o fewn a thu hwnt i wersi. - Cynnal arferion darllen ochr yn ochr â gofynion cynyddol y cwricwlwm. - Darllen gyda hyder cynyddol ar draws gwahanol bynciau.	- Darllen testunau arbenigol gyda chywirdeb, rhuglder ac effeithlonrwydd. - Cynnal dealltwriaeth ar draws testunau hirach. - Defnyddio ailddarllen yn briodol i gefnogi dealltwriaeth. - Darllen yn gynyddol annibynnol ar gyfer dysgu a mwynhad. - Dangos hyder cynyddol wrth ddod ar draws testunau heriol.	- Darllen testunau pwnc cymhleth yn rhugl ac yn effeithlon. - Cynnal canolbwyntio ar draws nifer o destunau a ffynonellau. - Darllen yn effeithiol i gefnogi dysgu annibynnol. - Dewis ymddygiadau darllen priodol at wahanol ddibenion. - Dangos hunaniaeth fel darlennydd ac annibyniaeth gynyddol wrth ddarllen.

Cam cynnydd 5

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn addasu eu darllen i fodloni gofynion cymwysterau, testunau galwedigaethol ac amodau arholiad, gan gynnal darllen rhugl dros gyfnodau estynedig ac yn annibynnol. Mae rhuglder bellach yn sail i astudiaeth annibynnol, dysgu pellach a bywyd fel oedolyn.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch ddysgwyr i ddod yn ddarllenwyr annibynnol a hyblyg sy'n gallu addasu eu darllen i ateb gofynion gwahanol destunau, dibenion a chyd-destunau. Parhewch i addysgu'n fwriadol fod darllen ar draws y disgyblaethau yn gofyn am wahanol strategaethau darllen — nid yw'r angen am addysgu bwriadol yn dod i ben. Diogelwch arferion darllen a chymhelliant drwy gydol cyfnod y cymwysterau drwy ddarparu cyfleoedd rheolaidd i ddarllen testunau estynedig, sicrhau mynediad at destunau o ansawdd uchel, ac annog darllen eang a pharhaus.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae gofynion darllen yn amrywio ar draws pynciau cymwysterau a thasgau asesu. - Modelu sut i ymdrin yn effeithlon â thestunau arholiad hirach, dyfyniadau, astudiaethau achos a deunydd ffynhonnell. - Addysgu dysgwyr pryd i sganio, chwilio am wybodaeth benodol, ailddarllen a darllen yn fanwl wrth astudio neu baratoi ar gyfer asesiadau. - Darparu cyfleoedd i ddarllen testunau academiaidd, technegol a galwedigaethol heriol yn annibynnol. - Addysgu strategaethau ar gyfer cynnal canolbwyntio wrth ddarllen deunyddiau estynedig a nifer o ffynonellau. - Annog dysgwyr i barhau i ddarllen yn eang ac yn annibynnol ochr yn ochr ag astudio ar gyfer cymwysterau.	- Addysgu dysgwyr sut i reoli darllen o dan amodau arholiad, gan gynnwys dyrannu amser, monitro dealltwriaeth a dychwelyd at adrannau heriol pan fo angen. - Darparu cyfleoedd i ymarfer darllen testunau anghyfarwydd a heriol yn annibynnol ac o fewn amodau amser penodol. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn addasu eu dull wrth ddarllen gwahanol fathau o destunau arholiad, academiaidd a galwedigaethol. - Addysgu strategaethau ar gyfer cynnal canolbwyntio wrth ddarllen deunyddiau adolygu estynedig, papurau arholiad a nifer o ffynonellau. - Parhau i hyrwyddo darllen er mwyn mwynhad a diddordeb personol ochr yn ochr â pharatoi ar gyfer arholiadau. - Atgyfnerthu sut mae darllen annibynnol yn cefnogi astudiaeth bellach, cyflogaeth a dysgu gydol oes.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Darllen testunau pwnc cymhleth yn rhugl ac yn effeithlon. • Cynnal dealltwriaeth ar draws testunau estynedig a heriol. • Darllen yn strategol i gefnogi dysgu ac astudio. • Rheoli tasgau darllen hirach yn annibynnol. • Cynnal arferion darllen cadarnhaol ochr yn ochr â gofynion cymwysterau.	• Cynnal dealltwriaeth ar draws testunau heriol yn annibynnol ac o fewn cyfyngiadau amser. • Darllen yn strategol ac yn effeithlon i gefnogi dysgu, adolygu a datrys problemau. • Addasu ymddygiadau darllen yn ôl diben a chyd-destun. • Darllen yn hyderus ac yn annibynnol ar draws ystod o fathau o destun. • Adnabod eu hunain fel darllenwyr galluog ac annibynnol y tu hwnt i'r ysgol.

Llinyn 4: Darllen gyda Deall

Cam cynnydd 1

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dealltwriaeth yn dechrau datblygu ymhell cyn i ddysgwyr allu darllen geiriau drostynt eu hunain. Mae'r sylfeini ar gyfer deall darllen yn cael eu hadeiladu drwy wrando, siarad, trafod, chwarae, adrodd straeon a datblygu iaith lafar gyfoethog. Cyn y gall dysgwyr ddeall yr hyn y maent yn ei ddarllen yn annibynnol, mae angen iddynt allu deall yr hyn y maent yn ei glywed. Mae datblygiad dealltwriaeth o iaith lafar felly yn rhagflaenu ac yn sail i ddatblygiad dealltwriaeth o destun ysgrifenedig. I lawer o ddysgwyr mewn addysg cyfrwng Cymraeg, mae datblygiad dealltwriaeth yn golygu datblygu'r Gymraeg ei hun. Mae'r daith o glywed Cymraeg, i'w deall, ei defnyddio a meddwl ynddi yn rhan annatod o ddatblygiad darllen. Nid yw deall darllen yn dechrau pan fydd dysgwyr yn gallu dadgodio geiriau; mae'n dechrau pan fyddant yn dechrau gwneud synnwyr o'r iaith a'r syniadau y maent yn eu clywed.

Yn y Meithrin, mae dysgwyr yn datblygu dealltwriaeth drwy wrando ar straeon, caneuon, rhigymau a sgysiau, ac drwy gymryd rhan mewn chwarae a phrofiadau ystyrion. Maent yn cysylltu geiriau ag ystyr, yn adeiladu geirfa, yn datblygu cof clywedol ac yn dechrau deall digwyddiadau, cymeriadau, dilyniant a pherthnasoedd syml rhwng syniadau. Mae trafod straeon, ailadrodd digwyddiadau ac ail-greu profiadau drwy chwarae symbolaidd a chwarae rôl yn cyfrannu'n uniongyrchol at ddatblygiad dealltwriaeth. Gall dysgwyr ddysgu datgodio geiriau yn gymharol gyflym, ond os nad ydynt yn deall yr iaith y maent yn ei darllen, ni fyddant yn gallu datblygu dealltwriaeth wirioneddol o destun. Mae caffaeliad iaith, trochi, geirfa ac iaith lafar yn sail hanfodol i ddarllen gyda deall.

Yn y Derbyn, mae dysgwyr yn parhau i ddatblygu dealltwriaeth yn bennaf drwy wrando a thrafod. Wrth i rai ddechrau darllen geiriau a brawddegau datgodadwy, mae eu gallu i ddeall yr hyn a ddarllenir yn dibynnu'n helaeth ar gryfder eu hiaith lafar, eu gwybodaeth am y byd a'u geirfa. Maent yn dechrau cofio gwybodaeth allweddol, ailadrodd digwyddiadau pwysig, ateb cwestiynau, gwneud cysylltiadau ac egluro syniadau drwy gyfeirio at yr hyn a glywsant, a welsant neu a ddarllenwyd iddynt. Mae dealltwriaeth yn datblygu drwy ddychwelyd yn rheolaidd at destunau, clywed straeon dro ar ôl tro, trafod syniadau a gwneud cysylltiadau rhwng yr hyn a ddarllenir a phrofiadau personol. Wrth wneud hyn, mae dysgwyr yn datblygu nid yn unig fel darllenwyr ond fel defnyddwyr hyderus o'r Gymraeg.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Rhewch ddatblygiad iaith lafar wrth galon datblygiad dealltwriaeth. Mae geirfa, sgysiau, gwrando gweithredol a phrofiadau cyfoethog o iaith yn hanfodol i helpu dysgwyr wneud synnwyr o'r hyn y maent yn ei glywed a'i ddarllen.

Darparwch gyfleoedd dyddiol i wrando ar straeon, caneuon, rhigymau, cerddi a thestunau gwybodaeth o ansawdd uchel. Defnyddiwch ddarllen ar goedd, darllen deialogol a thrafodaeth i ddatblygu dealltwriaeth, gan helpu dysgwyr i ragfynegi, gwneud cysylltiadau, cofio gwybodaeth allweddol ac egluro eu syniadau.

Cefnogwch ddealltwriaeth drwy ailadrodd straeon, trafod cymeriadau a digwyddiadau, ac archwilio syniadau drwy chwarae rôl a chwarae symbolaidd. Peidiwch â chyflwyno ffoneg synthetig systematig nes bod sylfaen gadarn o iaith lafar, geirfa a dealltwriaeth wedi'i sefydlu.

Pan gyflwynir ffoneg, parhewch i roi'r un flaenoriaeth i ddatblygu dealltwriaeth. Wrth i ddysgwyr ddatgodio geiriau, dylent hefyd drafod ystyr, adeiladu geirfa a datblygu dealltwriaeth ddyfnach o destunau. Dylai darllen ar goedd, trafodaeth a datblygiad iaith barhau'n ganolog drwy gydol y cam hwn. Datblygwch ddealltwriaeth drwy drafodaeth gyfoethog cyn, yn ystod ac ar ôl darllen ar goedd, gan roi cyfleoedd i ddysgwyr ragfynegi, esbonio, gwneud cysylltiadau a myfyrio. Darparwch amlygiad eang i straeon, adrodd straeon llafar a thestunau gwybodaeth o ansawdd uchel; ar y cam hwn, caiff dealltwriaeth ei hadeiladu'n bennaf drwy wrando. Cadwch ddarllen ar goedd a thrafodaeth yn ganolog i ddatblygu dealltwriaeth a dehongli, ac anogwch ddysgwyr i ddefnyddio geiriau a syniadau o'r testun wrth egluro eu meddwl.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd dyddiol i wrando ar straeon, caneuon, rhigymau a thestunau gwybodaeth a'u trafod. • Trafod cymeriadau, digwyddiadau, teimladau, gwybodaeth a syniadau mewn ffordd sy'n datblygu geirfa a dealltwriaeth. • Modelu rhagfynegi, rhyfeddu a gwneud cysylltiadau rhwng straeon a phrofiadau bywyd. • Datblygu cof clywedol, gwrandio a chanolbwyntio drwy ailadrodd a thrafod storïau cyfarwydd. • Cefnogi chwarae symbolaidd a chwarae rôl sy'n helpu dysgwyr i ail-greu ac egluro syniadau o straeon.	• Addysgu'r digwyddiadau, y wybodaeth a'r syniadau pwysig mewn straeon, cerddi a thestunau gwybodaeth. • Addysgu sut i ateb cwestiynau am destunau a defnyddio geirfa benodol wrth drafod. • Modelu gwneud rhagfynegiadau wedi'u cefnogi gan dystiolaeth o'r hyn a welwyd, a glywyd neu a ddarllenwyd. • Addysgu sut mae dychwelyd at destun yn dyfnhau dealltwriaeth ac yn datgelu ystyron newydd. • Parhau i ddarllen ar goedd destunau sy'n gyfoethocach o ran iaith a chynnwys nag y gall dysgwyr eu darllen yn annibynnol. • Datblygu geirfa, caffaeliad y Gymraeg a dealltwriaeth ochr yn ochr â datblygiad darllen geiriau.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• dangos dealltwriaeth o straeon, testunau a phrofiadau drwy siarad a chwarae • rhagfynegi'r hyn a allai ddigwydd nesaf mewn straeon cyfarwydd • egluro rhesymau syml dros weithredoedd, digwyddiadau a chanlyniadau mewn straeon • gwneud cysylltiadau rhwng straeon, profiadau a'r hyn y maent eisoes yn ei wybod	• ailadrodd digwyddiadau a gwybodaeth bwysig, ac egluro'r hyn sydd wedi digwydd mewn testun • ateb cwestiynau am destunau a ddarllenwyd ar goedd ac a rannwyd • gwneud dehongliadau a rhagfynegiadau syml wedi'u cefnogi gan y testun • trafod syniadau a geir drwy ddarllen a gwrando

Cam cynnydd 2

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn dechrau deall testunau y maent yn eu darllen drostynt eu hunain. Mae casgliadau'n dechrau datblygu o gliwiau yn y testun, mae gwybodaeth yn cael ei chydgrynhoi i adeiladu dealltwriaeth gyffredinol, ac mae themâu'n dechrau dod i'r amlwg erbyn Blwyddyn 3. Mae dysgwyr hefyd yn dechrau defnyddio strategaethau dealltwriaeth yn fwy bwriadol drwy ragfynegi, holi a monitro eu dealltwriaeth eu hunain.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Defnyddiwch drafodaeth i symud dysgwyr o ateb cwestiynau at egluro a chyfiawnhau eu syniadau, a chysylltwch ddealltwriaeth ag iaith, geirfa a gwybodaeth. Anogwch drafodaeth estynedig yn hytrach nag ymatebion byr i gwestiynau unigol. Cefnogwch dehongli ar sail tystiolaeth, gan roi cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr egluro eu syniadau ar lafar cyn ysgrifennu. Modelwch sut mae darllenwyr medrus yn dychwelyd at destunau i gadarnhau, mireinio ac adolygu eu dealltwriaeth. Ewch y tu hwnt i adalw gwybodaeth tuag at egluro a dehongli, gan ofyn cwestiynau sy'n gofyn i ddysgwyr ddychwelyd at y testun i gyfiawnhau eu hymatebion.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu dysgwyr i adnabod digwyddiadau, gwybodaeth a syniadau pwysig mewn testun. - Trafod sut mae lluniau, geiriau a brawddegau yn gweithio gyda'i gilydd i greu ystyr. - Addysgu dysgwyr i ateb cwestiynau adalw drwy ddychwelyd at y testun. - Modelu sut i ddefnyddio cliwiau o'r testun i ganfod gwybodaeth nad yw wedi'i datgan yn uniongyrchol. - Modelu sut i adnabod pan nad yw testun yn gwneud synnwyr a sut y gall ailddarllen helpu.	- Addysgu dysgwyr i ddod â gwybodaeth ynghyd o wahanol rannau o destun. - Modelu sut i wneud rhagfynegiadau gan ddefnyddio tystiolaeth o'r testun. - Addysgu sut mae gweithredoedd, geiriau ac ymddygiad cymeriadau yn rhoi cliwiau am eu meddyliau a'u teimladau. - Addysgu dysgwyr i ddychwelyd at y testun i wirio a mireinio eu dealltwriaeth. - Addysgu sut y gall tystiolaeth o destun gefnogi dehongliadau.	- Addysgu sut mae gwybodaeth a syniadau yn datblygu ar draws testun. - Addysgu dysgwyr i adnabod themâu sy'n datblygu mewn straeon a thestunau. - Modelu cwestiynu wrth ddarllen er mwyn dyfnhau dealltwriaeth. - Addysgu sut mae gwybodaeth eglur a gwybodaeth ymhlyg yn cydweithio i greu ystyr. - Addysgu dysgwyr sut i adnabod pan fyddant wedi colli'r ystyr a sut y gall ailddarllen helpu

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Adnabod digwyddiadau a gwybodaeth bwysig mewn testun. • Adalw gwybodaeth o straeon a thestunau ffeithiol syml. • Defnyddio cliwiau o'r testun i wneud casgliadau syml. • Esbonio sut mae digwyddiadau a syniadau yn gysylltiedig. • Adnabod, gyda chymorth, pan nad yw testun yn gwneud synnwyr iddynt	• Adalw gwybodaeth a syniadau pwysig o wahanol rannau o destun. • Gwneud rhagfynegiadau sy'n cael eu cefnogi gan dystiolaeth. • Gwneud casgliadau am gymeriadau, digwyddiadau a gwybodaeth. • Dod â gwybodaeth ynghyd o wahanol rannau o destun. • Dychwelyd at y testun i wirio dealltwriaeth.	• Esbonio sut mae gwybodaeth ar draws testun yn cyfrannu at yr ystyr cyffredinol. • Adnabod a thrafod themâu. • Gwneud casgliadau sy'n cael eu cefnogi gan dystiolaeth o'r testun. • Gofyn cwestiynau i gefnogi dealltwriaeth. • Ailddarllen pan nad yw'r testun yn gwneud synnwyr iddynt

Cam cynnydd 3

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dehongli'n dod yn fwy ystyriol a bwriadol. Mae dysgwyr yn adnabod bod cymeriadau a ffynonellau'n cynnig safbwyntiau gwahanol, a bod gwybodaeth flaenorol yn gweithio ochr yn ochr â'r testun i lywio dealltwriaeth. Maent yn dechrau gweld y gall mwy nag un dehongliad gael ei gefnogi gan dystiolaeth o'r testun. Erbyn Blwyddyn 6, maent yn dewis dulliau darllen yn fwy bwriadol (e.e. sgimio, sganio neu ddarllen yn fanwl) ac yn monitro ac yn adfer eu dealltwriaeth eu hunain.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Modelwch yn fwriadol sut mae tystiolaeth o'r testun yn cefnogi dehongliad, gan wneud eich meddwl yn weladwy wrth lunio ystyr. Parhewch i ofyn cwestiynau sy'n anfon dysgwyr yn ôl at y testun i gyfiawnhau eu hymatebion. Addysgwch yn fwriadol fod gwahanol ddibenion darllen yn gofyn am wahanol strategaethau, fel bod dysgwyr yn dewis pryd i sgimio, sganio neu ddarllen yn fanwl, yn hytrach na defnyddio'r un dull bob tro. Wrth i ddysgwyr baratoi ar gyfer addysg uwchradd, modelwch ac addysgwch y strategaethau darllen dadansoddol hyn yn fwriadol.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae nodweddion trefnu megis penawdau, capsiynau, diagramau a thudalennau cynnwys yn cefnogi dealltwriaeth. - Addysgu sut y gall gwahanol gymeriadau, ffynonellau neu adroddiadau gyflwyno safbwyntiau gwahanol. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn gwirio, adolygu a mireinio dehongliadau drwy ddychwelyd at y testun. - Addysgu dysgwyr i fonitro eu dealltwriaeth wrth ddarllen. - Cyflwyno sganio a sgimio fel dulliau o leoli gwybodaeth ac adnabod prif syniadau.	- Addysgu sut mae gwybodaeth flaenorol a thystiolaeth o'r testun yn cydweithio i gefnogi dealltwriaeth. - Addysgu y gall testunau gefnogi mwy nag un dehongliad rhesymol. - Modelu sut mae dehongliadau yn newid wrth i dystiolaeth newydd ddod i'r amlwg. - Addysgu dysgwyr pryd i sgimio, sganio, ailddarllen neu ddarllen yn fanwl yn dibynnu ar y diben. - Addysgu sut mae crynhoi yn cefnogi dealltwriaeth o destunau hirach.	- Addysgu sut mae gwybodaeth, syniadau a thystiolaeth yn cyfuno i greu dealltwriaeth gyffredinol o destun. - Addysgu dysgwyr i gymharu a gwerthuso gwahanol ddehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth. - Modelu pryd a pham mae darllenwyr yn dewis sgimio, sganio neu ddarllen yn fanwl. - Addysgu dysgwyr i fonitro a gwella eu dealltwriaeth yn annibynnol. - Addysgu sut y gellir cyfuno gwybodaeth o wahanol rannau o destun.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Adalw a threfnu gwybodaeth o wahanol rannau o destun. • Dehongli gwahanol safbwyntiau a phersbectifau. • Cefnogi dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth. • Monitro dealltwriaeth ac ailddarllen pan nad yw'r testun yn gwneud synnwyr. • Defnyddio sgimio a sganio i leoli gwybodaeth yn effeithlon.	• Cyfuno gwybodaeth flaenorol â gwybodaeth o destun. • Dehongli themâu, syniadau a phersbectifau. • Adolygu dehongliadau wrth i dystiolaeth newydd ddod i'r amlwg. • Crynhoi gwybodaeth a syniadau pwysig. • Dewis dulliau darllen priodol at ddibenion darllen syml.	• Cyfuno tystiolaeth a syniadau o wahanol rannau o destun. • Dehongli themâu, safbwyntiau a phersbectifau. • Dewis dulliau darllen priodol yn annibynnol. • Monitro a gwella dealltwriaeth yn annibynnol. • Cyfiawnhau dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth o'r testun.

Cam cynnydd 4

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae testunau llenyddol, gwybodaeth a disgyblaethol yn llunio ystyr mewn ffyrdd gwahanol. Mae dysgwyr yn adnabod y gall amwysedd gynnal mwy nag un dehongliad credadwy, a bod cyd-destun yn llywio ystyr. Erbyn Blwyddyn 9, maent yn integreiddio syniadau a thystiolaeth ar draws testunau lluosog, gan ddefnyddio anodi a strategaethau eraill i drefnu a dyfnhau eu dealltwriaeth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch ddehongli a dadansoddi ar draws testunau llenyddol, testunau gwybodaeth a thestunau disgyblaethol ym mhob pwnc. Addysgwch yn fwriadol sut mae testunau ym mhob disgyblaeth yn llunio ac yn cyfleu ystyr. Ymgysylltwch ddysgwyr â syniadau, persbectifau a chynrychioliadau cymhleth, gan eu hannog i gymharu a gwerthuso gwahanol ddehongliadau ar sail tystiolaeth. Addysgwch yn fwriadol sut i wahaniaethu rhwng dehongliadau a gefnogir gan dystiolaeth a honiadau nad ydynt wedi'u cefnogi gan y testun.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Archwilio sut mae gwybodaeth gefndir a chyd-destun yn helpu darllenwyr i wneud synnwyr o destunau heriol. - Cymharu sut mae gwahanol destunau yn cyflwyno safbwyntiau, dadleuon a gwybodaeth. - Modelu meddwl yn uchel wrth ddehongli syniadau, gwybodaeth a phersbectifau anghyfarwydd. - Darparu cyfleoedd i ddysgwyr grynhoi adrannau o destunau hirach a thrafod y syniadau pwysicaf. - Modelu pryd a pham mae darllenwyr yn sgimio i gael trosolwg, yn sganio am	- Archwilio testunau llenyddol, gwybodaethol a phwnc-benodol er mwyn ystyried sut mae pob un yn creu ystyr mewn ffyrdd gwahanol. - Trafod testunau sy'n cefnogi gwahanol ddehongliadau ac annog dysgwyr i gyfiawnhau eu syniadau gan ddefnyddio tystiolaeth. - Darparu cyfleoedd i gymharu syniadau o fewn testunau ac ar draws testunau. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn monitro eu dealltwriaeth ac yn addasu eu dull pan nad yw'r testun yn gwneud synnwyr.	- Ddarparu cyfleoedd i ddarllen grwpiau o destunau cysylltiedig ac archwilio sut mae syniadau yn cysylltu ar eu traws. - Modelu sut y gall anodi, gwneud nodiadau a chrynhoi gefnogi dealltwriaeth o destunau cymhleth. - Archwilio sut mae testunau yn adlewyrchu, yn herio neu'n atgyfnerthu gwahanol safbwyntiau a phersbectifau. - Annog dysgwyr i gymharu sut mae materion, digwyddiadau neu themâu tebyg yn cael eu cyflwyno ar draws testunau. - Cefnogi dysgwyr i ddod â gwybodaeth ynghyd o fwy nag un ffynhonnell er mwyn ateb

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
	wybodaeth benodol, neu'n darllen yn fanwl am fanylion. • Annog dysgwyr i ddychwelyd at y testun pan gaiff dehongliadau eu herio neu pan fydd tystiolaeth newydd yn dod i'r amlwg.	• Defnyddio testunau sy'n dod yn fwy heriol i archwilio sut mae gwybodaeth allweddol, manylion ategol a'r ystyr gyffredinol yn cysylltu. • Annog dysgwyr i esbonio a chyfiawnhau dehongliadau drwy drafodaeth cyn ysgrifennu.	cwestiynau a datblygu dealltwriaeth. • Darparu cyfleoedd i esbonio, trafod a chyfiawnhau dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth o nifer o destunau.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Dehongli themâu, syniadau a phersbectifau. • Esbonio sut mae dadleuon a safbwyntiau yn cael eu hadeiladu. • Crynhoi syniadau allweddol yn gywir. • Dewis dulliau darllen sy'n briodol i'r diben. • Esbonio sut mae cyd-destun yn cyfrannu at ddealltwriaeth.	• Esbonio sut mae ystyr yn cael ei chreu mewn gwahanol fathau o destun. • Dehongli testunau sy'n cefnogi mwy nag un dehongliad. • Adnabod a chysylltu syniadau pwysig ar draws testun. • Monitro dealltwriaeth yn annibynnol. • Addasu dulliau darllen pan nad yw'r testun yn gwneud synnwyr.	• Cyfuno gwybodaeth o nifer o destunau. • Dehongli testunau mewn perthynas â'u cyd-destun. • Cymharu safbwyntiau ar draws testunau. • Dewis strategaethau sy'n helpu i drefnu dealltwriaeth. • Defnyddio tystiolaeth o nifer o ffynonellau i adeiladu dealltwriaeth.

Cam cynnydd 5

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn integreiddio tystiolaeth, cyd-destun a gwybodaeth ar draws ffynonellau cymhleth lluosog, gan gynnwys testunau anghyfarwydd a ddarllenir am y tro cyntaf. Maent yn monitro, mireinio a chyfiawnhau eu dehongliadau wrth i dystiolaeth newydd ddod i'r amlwg.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Paratowch ddysgwyr ar gyfer astudiaeth bellach, cyflogaeth ac ymgysylltu gydol oes â thestunau, syniadau a gwybodaeth gymhleth. Datblygwch annibyniaeth wrth ddethol a gwerthuso tystiolaeth, cymharu dehongliadau a llunio casgliadau sydd wedi'u cefnogi'n dda. Modelwch sut mae darllenwyr medrus yn profi eu dehongliadau yn erbyn y dystiolaeth, gan fireinio eu dealltwriaeth wrth i dystiolaeth newydd ddod i'r amlwg, yn hytrach na dod i gasgliad yn rhy gyflym.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i ddehongli testunau heriol ac anghyfarwydd yn annibynnol. - Archwilio sut mae tystiolaeth, cyd-destun a gwybodaeth flaenorol yn cyfrannu at ddealltwriaeth ar draws testunau cymhleth. - Cymharu gwahanol ddehongliadau o destunau a thrafod y dystiolaeth sy'n cefnogi pob un. - Modelu sut mae darllenwyr yn mireinio eu dealltwriaeth wrth i wybodaeth newydd ddod i'r amlwg. - Addysgu dysgwyr i ddewis dulliau darllen priodol wrth ddarllen deunydd ffynhonnell, astudiaethau achos, rhyddiaith estynedig a thestunau cymwysterau. - Darparu cyfleoedd i gyfuno gwybodaeth o nifer o destunau wrth ymchwilio i bynciau a materion.	- Ddarparu cyfleoedd i ddarllen a thrafod testunau nas gwelwyd o'r blaen ar draws amrywiaeth o ffurfiau a phynciau. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn gwerthuso tystiolaeth, yn cwestiynu argraffiadau cychwynnol ac yn mireinio dehongliadau. - Annog dysgwyr i gymharu, cysylltu a gwerthuso gwybodaeth o nifer o ffynonellau. - Cefnogi dysgwyr i ddewis ac addasu dulliau darllen yn annibynnol yn ôl y diben, y dasg a'r amser sydd ar gael. - Darparu cyfleoedd i gyfiawnhau dehongliadau drwy drafodaeth, dadl ac ymateb ysgrifenedig. - Defnyddio testunau heriol i baratoi dysgwyr ar gyfer astudiaeth bellach, cyflogaeth a dysgu gydol oes.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Dehongli themâu, syniadau a safbwyntiau cymhleth. - Cyfuno tystiolaeth, cyd-destun a gwybodaeth i adeiladu dealltwriaeth gydlynol. - Gwerthuso dehongliadau amgen.	- Adeiladu dealltwriaeth o destunau cymhleth ac anghyfarwydd. - Cyfuno tystiolaeth, cyd-destun a gwybodaeth ar draws nifer o ffynonellau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
	• Dewis a chymhwyso dulliau darllen priodol yn annibynnol. • Monitro a mireinio dehongliadau wrth i ddealltwriaeth ddatblygu.	• Gwerthuso dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth. • Dewis ac addasu dulliau darllen yn bwrpasol ac yn annibynnol. • Monitro, mireinio a chyfiawnhau dehongliadau wrth i dystiolaeth newydd ddod i'r amlwg.

Llinyn 5: Dadansoddi ac Ymateb

Cam cynnydd 1

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn dweud beth roeddent yn ei hoffi, yn rhyfeddu ato ac yn ei ffafrio, ac erbyn y Derbyn maent yn dechrau rhoi rhesymau syml dros eu barn. Maent hefyd yn dechrau sylwi bod awduron yn gwneud dewisiadau am eiriau a lluniau sy'n cyfrannu at ystyr.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Croesawch ac archwiliwch ymatebion personol drwy siarad a chwarae, gan gydnabod mai nhw yw sylfaen dadansoddi diweddarach. Trafodwch yr hyn y sylwodd dysgwyr arno, yr hyn a fwynhawyd ganddynt a'r hyn a ffafriwyd ganddynt, a chefnogwch nhw i egluro eu barn gan gyfeirio at y testun lle bo'n briodol. Tynnwch sylw at ddewisiadau'r awdur drwy sylwi ar eiriau, lluniau a manylion diddorol gyda'ch gilydd, gan osod y sylfeini ar gyfer deall sut mae awduron yn creu ystyr ac effaith.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i fynegi ymatebion personol i straeon, testunau gwybodaeth a phrofiadau a rennir. - Trafod yr hyn yr oedd dysgwyr yn ei hoffi, yn sylwi arno ac yn rhyfeddu ato mewn straeon a thestunau. - Annog dysgwyr i ddweud pa straeon a llyfrau y maent yn eu ffafrio, a rhoi rhesymau syml dros eu dewisiadau.	- Addysgu sut i egluro barn syml am straeon, cymeriadau a gwybodaeth. - Addysgu bod awduron yn gwneud dewisiadau am eiriau a lluniau, a sylwi ar enghreifftiau diddorol gyda'i gilydd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Mynegi ymatebion personol i straeon, testunau a phrofiadau a rennir. - Siarad am hoff straeon, cymeriadau a llyfrau.	- Mynegi barn am straeon, cymeriadau a thestunau, gan roi rhesymau syml. - Sylwi ar eiriau a lluniau y mae'r awdur neu'r darlunydd wedi'u dewis.

Cam cynnydd 2

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Ym Mlwyddyn 1, mae dysgwyr yn dechrau defnyddio enghreifftiau o'r testun i gefnogi eu syniadau. Ym Mlwyddyn 2, maent yn defnyddio tystiolaeth i benderfynu pa ddehongliad sy'n cael ei gefnogi orau gan y testun. Erbyn Blwyddyn 3, gallant wahaniaethu rhwng ymateb personol a dehongliad sy'n cael ei gefnogi gan dystiolaeth o'r testun.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Defnyddiwch drafodaeth i symud dysgwyr o fynegi barn at gyfiawnhau eu syniadau gan ddefnyddio tystiolaeth o'r testun. Gofynnwch gwestiynau fel, *"Pa ddehongliad y mae'r dystiolaeth yn ei gefnogi orau?"* Rhowch gyfleoedd rheolaidd i ymarfer egluro a chyfiawnhau syniadau ar lafar cyn eu hysgrifennu, modelwch ddychwelyd at y testun i wirio dehongliad neu honiad, a daliwch ati i ofyn, *"Sut wyt ti'n gwybod?"*, fel bod defnyddio tystiolaeth i gefnogi syniadau yn dod yn arfer.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Annog dysgwyr i rannu barn am straeon, cymeriadau a gwybodaeth. - Modelu sut i gefnogi barn drwy gyfeirio at rywbeth o'r testun. - Trafod hoff rannau o straeon ac esbonio pam eu bod yn bleserus neu'n gofiadwy. - Archwilio sut mae darluniau a geiriau yn dylanwadu ar ymatebion i stori.	- Fodelu dychwelyd at y testun i wirio a yw dehongliad yn cael ei gefnogi. - Darparu cyfleoedd i gyfiawnhau barn gan ddefnyddio manylion o destun. - Archwilio tebygrwyddau a gwahaniaethau rhwng ymatebion i wahanol destunau.	- Archwilio y gwahaniaeth rhwng hoffter personol a dehongliad sy'n cael ei gefnogi gan y testun. - Modelu sut i ddewis y dystiolaeth sy'n cefnogi esboniad orau. - Trafod sut y gall gwahanol ddarnau o dystiolaeth gefnogi syniadau gwahanol am destun. - Annog dysgwyr i esbonio sut y maent yn gwybod bod dehongliad yn cael ei gefnogi gan y testun.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Mynegi ymatebion personol i destunau. - Esbonio yr hyn y maent yn ei hoffi a'i gasáu gan ddefnyddio tystiolaeth syml o'r testun. - Trafod hoff gymeriadau, digwyddiadau a gwybodaeth.	- Cyfiawnhau barn a dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth. - Cymharu eu hymatebion â rhai pobl eraill. - Defnyddio tystiolaeth i benderfynu rhwng esboniadau amgen.	- Gwahaniaethu rhwng ymatebion personol a dehongliadau sy'n cael eu cefnogi gan y testun. - Dewis tystiolaeth berthnasol i gefnogi syniadau. - Esbonio sut mae tystiolaeth yn cefnogi dehongliad.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
	Gwrando ar ymatebion eraill a'u hystyried.	Dechrau gwahaniaethu rhwng barn a thystiolaeth.	Cymharu dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth.

Cam cynnydd 3

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae crefft yr awdur yn dod yn fwy gweladwy. Mae dysgwyr yn dechrau adnabod sut mae iaith, strwythur a threfniadaeth yn llunio ystyr. Maent yn egluro dewisiadau'r awdur a'u pwrpas, ac erbyn Blwyddyn 6 maent yn gwerthuso pa mor effeithiol a pherswadiol y mae testun yn gweithio, gan gydnabod y gall tystiolaeth wahanol gefnogi dehongliadau gwahanol.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cyflwynwch ddadansoddi drwy drafodaeth ystyrion o destunau cyfan, yn hytrach na thrwy adnabod nodweddion ar wahân. Modelwch sut mae tystiolaeth yn cefnogi dehongliad, a dangoswch sut i ddethol, egluro a chyfiawnhau tystiolaeth o'r testun. Addysgwch ddysgwyr i egluro nid yn unig beth mae testun yn ei olygu, ond hefyd sut mae'r awdur yn llunio'r ystyr hwnnw. Gwnewch eich meddwl yn weladwy wrth ddadansoddi a gwerthuso testunau, ac addysgwch y prosesau hyn yn fwriadol wrth baratoi dysgwyr ar gyfer gofynion dadansoddol addysg uwchradd.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Archwilio sut mae awduron yn defnyddio iaith, strwythur a threfniadaeth i gyfleu syniadau. - Cymharu effaith gwahanol ddewisiadau awdurol o fewn testunau ac ar draws testunau. - Trafod sut mae cymeriadau, digwyddiadau a syniadau yn cael eu portreadu mewn testunau. - Addysgu sut y gall tystiolaeth gryfhau, gwanhau neu newid dehongliad.	- Archwilio sut mae awduron yn siapio ymatebion darllenwyr yn fwriadol drwy iaith, strwythur a threfniadaeth. - Cymharu sut mae gwahanol destunau yn portreadu pobl, digwyddiadau neu faterion tebyg. - Trafod sut y gall gwahanol ddarllenwyr ddod i ddehongliadau gwahanol o'r un testun. - Darparu cyfleoedd i werthuso pa dystiolaeth sydd fwyaf perthnasol a chredadwy.	- Archwilio sut mae testunau yn perswadio, dylanwadu ar safbwyntiau ac yn eu llywio. - Cymharu testunau sy'n cyfleu syniadau tebyg mewn ffyrdd gwahanol. - Modelu sut mae gwerthusiadau yn cael eu cefnogi gan dystiolaeth a rhesymu. - Darparu cyfleoedd i drafod cryfderau a gwendidau dewisiadau a wneir mewn testun.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Esbonio sut mae iaith a strwythur yn cyfrannu at ystyr. - Adnabod dewisiadau awdurol a'u heffeithiau.	- Dadansoddi sut mae dewisiadau awdurol yn cyfrannu at ystyr. - Esbonio sut mae iaith, strwythur a threfniadaeth yn llywio dehongliad.	- Dadansoddi sut mae iaith, strwythur a ffurf yn adeiladu ystyr. - Esbonio sut mae testunau yn cyfleu safbwyntiau.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
	- Trafod sut mae testunau yn portreadu pobl, lleoedd a digwyddiadau. - Esbonio sut mae tystiolaeth yn cryfhau neu'n newid dehongliad.	- Cymharu portreadiadau ar draws testunau. - Dewis a gwerthuso tystiolaeth i gefnogi dadansoddiad.	- Gwerthuso agweddau ar destunau gan ddefnyddio tystiolaeth. - Cefnogi barnau gyda rhesymau a thystiolaeth.

Cam cynnydd 4

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn archwilio sut mae awduron yn llunio ystyr ac yn dylanwadu ar gynulleidfaoedd, gan gynnwys drwy gynrychioli, dethol a hepgor. Maent yn gwerthuso hygyrddedd a dibynadwyedd ffynonellau print, digidol ac amlfoddol. Erbyn Blwyddyn 9, gallant gymharu dehongliadau sy'n cystadlu, gan eu gwerthuso yn erbyn y dystiolaeth a'r rhesymu sydd ar gael.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch yn fwriadol sut mae testunau ym mhob disgyblaeth yn llunio ac yn cyfleu ystyr, a beth sy'n cyfrif fel tystiolaeth yn y ddisgyblaeth honno. Cefnogwch ddysgwyr i gymharu dehongliadau a safbwyntiau, ac i archwilio sut mae cynrychioli, dethol a hepgor yn llunio ystyr. Anogwch nhw i ofyn beth sydd wedi'i gynnwys, beth sydd wedi'i hepgor, a pham. Datblygwch werthuso annibynnol drwy addysgu dysgwyr i wahaniaethu rhwng dehongliadau credadwy a gefnogir gan dystiolaeth a honiadau nad ydynt wedi'u cefnogi gan y dystiolaeth.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Gymharu sut mae gwahanol destunau yn cyflwyno'r un digwyddiad, mater neu syniad. - Archwilio enghreifftiau o ddadleuon cryf a gwan, gan drafod beth sy'n gwneud dadl yn argyhoeddiadol. - Modelu sut i werthuso honiadau drwy ystyried tystiolaeth, rhesymu a dibynadwyedd ffynonellau. - Trafod sut mae gwybodaeth gyd-destunol yn dylanwadu ar ddehongliad. - Annog dysgwyr i herio syniadau yn gwrtais gan ddefnyddio tystiolaeth o'r testun.	- Archwilio sut mae testunau yn dylanwadu ar gynulleidfaoedd drwy bortreadu, dewis a hepgor gwybodaeth. - Cymharu sut mae gwahanol ffynonellau yn cyflwyno'r un mater, digwyddiad neu grŵp. - Ymchwilio i ddibynadwyedd a hygyrddedd ffynonellau print, digidol ac amlfoddol. - Trafod pa safbwyntiau sy'n cael eu cynnwys, eu blaenoriaethu neu eu hepgor mewn testunau. - Darparu cyfleoedd i feirniadu dehongliadau cyn dod i gasgliadau.	- Gymharu dehongliadau gwahanol o'r un testun a gwerthuso'r dystiolaeth sy'n cefnogi pob un. - Archwilio enghreifftiau lle gall tystiolaeth fod yn berthnasol, yn amherthnasol, yn ddigonol neu'n annigonol. - Ymchwilio i sut mae testunau yn atgyfnerthu, yn herio neu'n cymhlethu safbwyntiau presennol. - Trafod sut mae hygyrddedd, arwyddocâd a dilysrwydd yn dylanwadu ar farn. - Annog dysgwyr i amddiffyn ac adolygu dehongliadau mewn ymateb i dystiolaeth.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Dadansoddi sut mae dadleuon a safbwyntiau yn cael eu hadeiladu. • Gwerthuso honiadau gan ddefnyddio tystiolaeth a rhesymu. • Esbonio sut mae cyd-destun yn dylanwadu ar ddehongliad. • Defnyddio tystiolaeth i herio neu gefnogi dehongliadau.	• Dadansoddi sut mae testunau yn dylanwadu ar gynulleidfaoedd. • Gwerthuso sut mae testunau yn portreadu, dewis ac hepgor gwybodaeth. • Cwestiynu hygredded a dibynadwyedd ffynonellau. • Esbonio sut mae gwahanol ffyrdd o gyflwyno gwybodaeth yn dylanwadu ar ddehongliad. • Beirniadu dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth.	• Pwyso a mesur dehongliadau cystadleuol gan ddefnyddio tystiolaeth a rhesymu. • Gwerthuso ansawdd, perthnasedd a digonolrwydd tystiolaeth. • Dadansoddi sut mae testunau yn atgyfnerthu neu'n herio safbwyntiau. • Cyfiawnhau gwerthusiadau gan ddefnyddio tystiolaeth. • Adolygu dehongliadau wrth wynebu tystiolaeth gryfach.

Cam cynnydd 5

Sut mae darllen yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae barn feirniadol yn dod yn fwy annibynnol a chadarn. Mae dysgwyr yn dadansoddi rhethreg, rhesymu a chynrychiolaeth gyda'i gilydd, yn darllen testunau o fewn eu cyd-destunau cymdeithasol, diwylliannol a hanesyddol, ac yn mireinio, herio ac amddiffyn eu dehongliadau. Maent yn cymharu testunau, yn ymateb i destunau anghyfarwydd, ac yn llunio barn wedi'i chefnogi'n dda drwy bwysu a mesur tystiolaeth yn ofalus.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Paratowch ddysgwyr ar gyfer ymgysylltu beirniadol gydol oes â thestunau, syniadau a gwybodaeth gymhleth, gan gydnabod bod y sgiliau hyn yn bwysig i ddinasyddiaeth yn ogystal ag i gymwysterau. Datblygwch annibyniaeth wrth ddethol a gwerthuso tystiolaeth, cymharu dehongliadau a llunio barn sydd wedi'i chefnogi'n dda. Modelwch sut mae darllenwyr medrus yn pwysu a mesur dehongliadau sy'n cystadlu yn erbyn y dystiolaeth cyn dod i gasgliad, a disgwylwch i ddysgwyr wneud yr un peth drwy egluro ac amddiffyn eu barn gan ddefnyddio tystiolaeth.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Archwilio sut mae iaith, strwythur, ffurf a rhethreg yn cydweithio i ddylanwadu ar ddarllenwyr. - Cymharu dehongliadau beirniadol o destunau a gwerthuso eu cryfderau. - Ymchwilio i sut mae cyd-destunau cymdeithasol, diwylliannol a hanesyddol yn dylanwadu ar destunau ac ymatebion iddynt. - Modelu sut mae barnau beirniadol cytbwys yn cael eu ffurfio drwy bwysu a mesur gwahanol fathau o dystiolaeth. - Darparu cyfleoedd i weithio gyda thestunau heriol ac anghyfarwydd.	- Ddarparu cyfleoedd i werthuso dehongliadau cystadleuol o destunau cyfarwydd ac anghyfarwydd. - Archwilio materion cymhleth yn ymwneud â hygredd, portreadu, safbwynt a chyd-destun ar draws nifer o ffynonellau. - Modelu sut mae darllenwyr medrus yn cwestiynu rhagdybiaethau, yn profi dehongliadau ac yn mireinio casgliadau. - Cefnogi dysgwyr i gymharu testunau, safbwyntiau a dadleuon o fewn tasgau arddull cymwysterau. - Annog dysgwyr i ddatblygu barnau beirniadol annibynnol sy'n seiliedig ar dystiolaeth.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Dadansoddi sut mae iaith, strwythur, ffurf a rhethreg yn adeiladu ystyr. - Gwerthuso dadleuon, tystiolaeth a phortreadiadau yn feirniadol. - Cymharu dehongliadau a barnu eu cryfderau.	- Dehongli ac ymateb yn feirniadol i destunau cymhleth ac anghyfarwydd. - Gwerthuso dehongliadau cystadleuol gan ddefnyddio tystiolaeth, cyd-destun a rhesymu. - Dadansoddi sut mae iaith, strwythur, ffurf a rhethreg yn llywio ystyr ac ymateb y gynulleidfa.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
	• Mireinio dehongliadau gan ddefnyddio tystiolaeth, cyd-destun a rhesymu. • Llunio barnau beirniadol cytbwys.	• Asesu hygyrddedd, arwyddocâd a chyfyngiadau dadleuon a ffynonellau. • Datblygu ac amddiffyn barnau beirniadol annibynnol.

Ysgrifennu

Y cyfnod cyn cynnydd (O enedigaeth hyd at 36 mis)

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae plant yn datblygu gwybodaeth a sgiliau ar gyfer ysgrifennu mewn tair ffordd allweddol. O'r babandod cynnar, mae plant yn cyfleu ystyr (drwy olwg, ystum, lleisio, arwyddo, geiriau neu AAC) ac yn darganfod yn raddol y gall marciau gynrychioli'r ystyr hwnnw. Ochr yn ochr â hyn, mae cryfder a sefydlogrwydd mudol bras (gross motor), ac yna rheolaeth a chydymud mudol mân (fine motor), yn cael eu datblygu drwy symud a chwarae, gan wneud offer ysgrifennu yn haws i'w defnyddio. Yn olaf, mae plant yn dechrau gwahaniaethu rhwng lluniadu ac ysgrifennu, yn cynhyrchu ffurfiau tebyg i lythrennau, yn ceisio ysgrifennu eu henwau, yn defnyddio ysgrifennu yn eu chwarae, ac yn dweud wrth eraill beth mae eu marciau'n ei gyfleu.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Ymatebwch i bob gweithred gyfathrebu fel un ystyrion, pa bynnag ffurf y mae'n ei chymryd, a chofnodwch a lleisiwch fwriadau plant fel bod eu cyfansoddiadau'n bodoli cyn iddynt allu ysgrifennu'n gorfforol. Datblygwch y sylfeini corfforol ar gyfer ysgrifennu drwy symud mawr, chwarae trin a thrafod, a chyfleoedd helaeth i farcio gan ddefnyddio offer ac arwynebau amrywiol. Amgylchynwch blant â phrint ac ysgrifennu ystyrion yn y Gymraeg, y Saesneg ac ieithoedd y cartref, modelwch ddibenion ysgrifennu yn ystod arferion dyddiol, a gwerthfawrogwch ysgrifennu cynnar heb ganolbwyntio ar gywiro. Arsylwch yr hyn y mae plant yn ei gyfleu drwy chwarae, symud a marcio (gan sylwi ar anghenion datblygiadol, dysgu a chymorth sy'n dod i'r amlwg) ac addaswch brofiadau ac amgylcheddau yn ymatebol.

Cyfathrebu a Bwriad Mynegiannol

O enedigaeth hyd at 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Cyfathrebu drwy edrychiad, symudiad, mynegiant wyneb, ystum, lleisio, arwyddo, geiriau neu AAC, gan ddisgwyl ymateb gan eraill. • Dangos awydd i gyfleu ystyr (e.e. anghenion, diddordebau, darganfyddiadau, teimladau) i oedolion cyfarwydd. • Rhoi ystyr i'w marciau, eu gweithredoedd a'u creadigaethau eu hunain, gan ddisgwyl i eraill ymateb iddynt. • Ymuno ag adrodd straeon a rennir, rhigymau a chwarae dychmygus sy'n cario naratifau cynnar.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Rhyngweithio cynnes ac ymatebol sy'n trin pob gweithred gyfathrebu fel un ystyrion ac yn ymateb iddi yn yr un modd. • Oedolion sy'n cofnodi ac yn lleisio bwriadau plant (e.e. ysgrifennu'r hyn a ddywed plant a'i ddarllen yn ôl). • Siarad drwy drefn ddyddiol a chwarae sy'n enwi, egluro, rhyfeddu a chofio.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Cynnwys a Chrefft • Cynllunio, Adolygu a Mireinio

Sylfeini mudol a marcio

Genedigaeth i 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Datblygu cryfder a sefydlogrwydd mudol bras (e.e. ysgwyddau, breichiau a chraidd y corff) drwy symud mawr, dringo, cario a chwarae. (<i>gross motor skills</i>) • Datblygu sgiliau mudol mân, (<i>fine motor skills</i>) gafaelion amrywiol a chydsymud dwyochrog drwy drin, trafod ac archwilio. • Marcio gyda bwriad a rheolaeth sy'n datblygu, gan gynnwys llinellau fertigol a llorweddol a symudiadau crwn, ar arwynebau amrywiol. • Archwilio amrywiaeth eang o offer a deunyddiau, gan gynnwys rhai digidol, gan ddatblygu rheolaeth gynyddol.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Cyfleoedd dyddiol ar gyfer symud ar raddfa fawr a chwarae trin a thrafod ar raddfa fach (e.e. deunyddiau hydrin, edafu, adeiladu, arllwys) sy'n datblygu'r corff ysgrifennu. • Digonedd o gyfleoedd i farcio gan ddefnyddio offer, arwynebau, graddfeydd a safleoedd amrywiol. • Digonedd o amser i ymgysylltu â'r tasgau hyn.
Y llinynnau diweddarach y mae hyn yn bwysig iddynt:	• Ysgrifennu'n Gywir ac yn Rhugl.

Symbolau, lluniau, ac ysgrifennu cynnar

Genedigaeth i 36 mis	
Mae plant fel arfer yn:	• Dangos diddordeb mewn print, symbolau ac ysgrifennu yn yr amgylchedd, ac mewn gwyllo oedolion yn ysgrifennu. • Gwahaniaethu'n raddol rhwng lluniadu ac ysgrifennu, a chynhyrchu ffurfiau a symbolau tebyg i lythrennau. • Ceisio ysgrifennu geiriau sydd ag ystyr personol (e.e. eu henw). • Dynwared gweithredoedd 'ysgrifennu' o fewn chwarae (e.e. llunio rhestrau, cardiau, arwyddion, negeseuon) a dweud wrth eraill beth mae eu marciau a'u hysgrifennu yn ei gyfleu.
Dylai oedolion ac amgylcheddau galluogol gynnig:	• Print ac ysgrifennu ystyrion drwy'r amgylchedd, sy'n adlewyrchu cartrefi, diwylliannau a chymunedau'r plant, yn y Gymraeg, y Saesneg ac ieithoedd y cartref. • Ysgrifennu a rennir lle mae oedolion yn modelu ddibenion ysgrifennu yn ystod trefn ddyddiol a chwarae (e.e. rhestrau, negeseuon, labeli, straeon). • Gwerthfawrogi ysgrifennu sy'n egino fel ffordd o gyfathrebu, heb ganolbwyntio ar gywiro. • Arsylwi'r hyn y mae plant yn ei gyfleu drwy chwarae, symud a marcio (e.e. gan sylwi ar anghenion datblygiadol, dysgu a chymorth sy'n dod i'r amlwg), ac addasu profiadau, amgylcheddau a chymorth mewn ymateb.
Y sgiliau diweddarach y mae hyn yn sylfaen iddynt:	• Mae hyn yn bwysig i bob llinyn, ond yn berthnasol yn fwyaf uniongyrchol i Ysgrifennu'n Gywir ac yn Rhugl a Chynnwys a Chrefft.

Llinyn 1: Ysgrifennu'n Gywir ac yn Rhugl

Cam cynnydd 1

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae ysgrifennu'n dechrau fel marcio sy'n cario ystyr. Yn y Derbyn, daw trawsgrifio'n rhywbeth y gellir ei addysgu: mae dysgwyr yn ffurfio llythrennau adnabyddadwy, yn cynrychioli seiniau gan ddefnyddio'r cyfatebiaethau graffem–ffonem a addysgwyd, ac yn ysgrifennu eu henwau a geiriau cyfarwydd. Mae amgodio (clywed seiniau a'u cynrychioli mewn ysgrifen) yn gymhwysiad o ffonem mewn ysgrifennu, ac mae'n dechrau ochr yn ochr â darllen cynnar.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Blaenoriaethwch ystyr a chyfathrebu dros gywirdeb confensiynol yn yr ysgrifennu cynharaf, gan werthfawrogi pob ymgais fel cyfathrebu. O'r Derbyn, addysgwch ffurfio llythrennau ac amgodio'n fwriadol ac yn systematig. Cadwch addysgu sillafu cynnar a ffonem ynghyd. Cefnogwch ddatblygiad echddygol manwl a bras drwy chwarae, a darparwch gymorth wedi'i dargedu lle gallai anawsterau trawsgrifio gyfyngu ar gyfranogiad dysgwr mewn ysgrifennu.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd rheolaidd i drin a rheoli amrywiaeth eang o offer a deunyddiau ysgrifennu, ar bapur ac ar sgrin. - Modelu sut mae marciau, lluniau ac ysgrifennu'n cario ystyr, gan dynnu sylw at lythrennau a geiriau mewn ysgrifennu a rennir. - Darparu cyfleoedd i geisio llunio ffurfiau tebyg i lythrennau a geiriau sydd ag ystyr personol.	- Addysgu dysgwyr i ffurfio llythrennau adnabyddadwy wrth ysgrifennu eu henw a geiriau eraill sy'n ystyrlon iddynt. - Addysgu dysgwyr i wrando am y synau mewn geiriau a'u cofnodi gan ddefnyddio'r cysylltiadau llythyren-sain a addysgwyd. - Addysgu dysgwyr i ysgrifennu geiriau cyfarwydd o'u profiadau bob dydd, gan gynnwys enwau, labeli a geiriau sy'n gysylltiedig â chwarae a dysgu. - Addysgu dysgwyr i ddweud brawddeg ar lafar cyn ysgrifennu ac i ysgrifennu brawddeg syml sy'n cyfleu syniad cyflawn, gyda chymorth pan fo angen.
Mae dysgwyr yn gyson ac	Dangos rheolaeth gynyddol dros offer lluniadu ac ysgrifennu.	Addysgu dysgwyr i ffurfio llythrennau adnabyddadwy wrth ysgrifennu eu henw a geiriau eraill sy'n ystyrlon iddynt.

yn hyderus yn:	• Cynhyrchu marciau, ffurfiau tebyg i lythrennau ac ymdrechion ysgrifennu cynnar sy'n cario ystyr bwriadedig. • Ceisio ysgrifennu geiriau sydd ag ystyr personol, gan gynnwys eu henw.	• Addysgu dysgwyr i wrando am y synau mewn geiriau a'u cofnodi gan ddefnyddio'r cysylltiadau llythyren-sain a addysgwyd. • Addysgu dysgwyr i ysgrifennu geiriau cyfarwydd o'u profiadau bob dydd, gan gynnwys enwau, labeli a geiriau sy'n gysylltiedig â chwarae a dysgu. • Llunio brawddegau syml ar lafar a cheisio eu cofnodi.
-----------------------	---	--

Cam cynnydd 2

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Daw ffurfio llythrennau'n fwy awtomatig, ac mae dysgwyr yn dechrau cadw ac atgynhyrchu patrymau sillafu a addysgwyd a phatrymau orthograffig cyffredin, yn hytrach na dibynnu ar amgodio sain wrth sain. Mae dysgwyr yn dechrau dysgu a defnyddio dosbarthiadau geiriau, amser y ferf, strwythurau brawddegau syml a chyfansawdd, a'r atalnodi sy'n eu cynrychioli. Erbyn Blwyddyn 3, mae rhannau o eiriau a theuluoedd geiriau'n dechrau cefnogi sillafu, ac mae dysgwyr yn cynnal trawsgrifio cywir ar draws darnau byr cyfan.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch lawysgrifen a sillafu'n fwriadol ac yn systematig, a chysylltwch ffoneg, sillafu, llawysgrifen ac ysgrifennu brawddegau yn hytrach na'u haddysgu fel agweddau ar wahân. Addysgwch ramadeg ac atalnodi drwy gyfathrebu pwrpasol. Darparwch gyfleoedd rheolaidd i gymhwyso trawsgrifio o fewn ysgrifennu ystyrlon, a pharhewch i gefnogi'r symud o drawsgrifio cynnar tuag at ysgrifennu annibynnol.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu dysgwyr i ffurfio'r llythrennau a addysgwyd yn gywir wrth ysgrifennu geiriau a brawddegau syml yn gynyddol yn rhwydd. - Addysgu dysgwyr i ddefnyddio eu gwybodaeth ffoneg i sillafu geiriau wrth ysgrifennu at bwrpas. - Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr ddefnyddio sillafu, llawysgrifen ac adeiladu brawddegau mewn gweithgareddau ysgrifennu ystyrlon. - Addysgu dysgwyr sut mae geiriau'n cyfuno i greu brawddegau, gan gynnwys defnyddio enwau a berfau i	- Addysgu dysgwyr i ddefnyddio patrymau a chonfensiynau sillafu cyffredin wrth ysgrifennu geiriau mewn cyd-destunau ystyrlon. - Tynnu sylw dysgwyr at batrymau sillafu sy'n ymddangos dro ar ôl tro mewn geiriau cyfarwydd ac anghyfarwydd. - Addysgu dysgwyr sut mae brawddegau syml a brawddegau cyfansawdd gan ddefnyddio ac, ond a achos yn helpu i ddatblygu a chysylltu syniadau. - Archwilio gyda dysgwyr sut mae amser berfau a	- Addysgu dysgwyr sut mae teuluoedd geiriau, rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid yn helpu gyda sillafu ac adeiladu geiriau. - Archwilio gyda dysgwyr sut y gellir ymestyn brawddegau drwy ddefnyddio cysyllteiriau, adferfau ac arddodiaid. - Addysgu dysgwyr i ddefnyddio atalnodi sy'n cefnogi eglurder ac ystyr, gan gynnwys atalnodau, collnodau ac atalnodi lleferydd. - Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr gymhwyso eu gwybodaeth am sillafu a brawddegau ar draws ystod o dasgau ysgrifennu.

	gyfleu ystyr a chysyllteiriau syml i gysylltu syniadau. Addysgu dysgwyr i ddefnyddio priflythrennau ac atalnodau llawn mewn brawddegau ac i archwilio sut mae datganiadau, cwestiynau, gorchmynion ac ebychiadau yn cyfleu negeseuon gwahanol.	gwahanol fathau o eiriau yn cyfrannu at ystyr. Darparu cyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr gynnal sillafu, ffurfio llythrennau ac atalnodi cywir wrth ysgrifennu darnau estynedig o waith.	
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Ffurio'r llythrennau a addysgwyd yn gywir gyda rhwyddineb cynyddol. - Cymhwyso gwybodaeth ffoneg wrth sillafu geiriau yn eu hysgrifennu. - Ysgrifennu brawddegau syml sy'n cyfleu syniadau cyflawn, wedi'u marcio â phriflythrennau ac atalnodau llawn.	- Ysgrifennu geiriau a brawddegau'n gywir drwy gymhwyso'r patrymau sillafu a addysgwyd. - Llunio brawddegau syml a chyfansawdd sy'n cyfleu syniadau'n glir. - Defnyddio'r atalnodi a addysgwyd yn annibynnol. - Cynnal trawsgrifio cywir ar draws darnau byr o ysgrifennu.	- Ysgrifennu'n ddarllenadwy gyda chysondeb a rhwyddineb cynyddol. - Cymhwyso'r patrymau a'r confensiynau sillafu a addysgwyd yn gywir, gan ddefnyddio patrymau geiriau a rhannau o eiriau. - Llunio brawddegau amrywiol a defnyddio'r atalnodi a addysgwyd yn annibynnol.

Cam cynnydd 3

Sut mae ysgrifennu yn newid yn ystod y cam hwn? Mae trawsgrifio (llawysgrifen a sillafu) yn nesáu at awtomatigrwydd. Daw gwybodaeth forffolegol (rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a theuluoedd geiriau) – **gan gynnwys ffurfiau treigledig** – yn fwyfwy pwysig wrth sillafu, ac mae teipio'n datblygu ochr yn ochr â llawysgrifen fel rhan o gymhwysedd ysgrifennu. Mae rheolaeth frawddegol yn ymestyn at strwythurau mwy cymhleth, gan gynnwys cymalau perthynol, berfau moddol, adferfolion, sangiadau a defnydd o gomâu.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Parhewch i sicrhau bod llawysgrifen, sillafu a thrawsgrifio yn cael eu datblygu, yn hytrach na chymryd yn ganiataol eu bod wedi'u sefydlu — a gwiriwch hyn drwy edrych ar ysgrifennu parhaus. Addysgwch y berthynas rhwng morffoleg a sillafu'n fwriadol, gan ei chysylltu â'r wybodaeth am strwythur geiriau y mae dysgwyr yn dod ar ei thraws wrth ddarllen — gan gynnwys patrymau treiglo, lle mae adnabod ffurfiau wrth ddarllen yn rhagflaenu eu cynhyrchu wrth ysgrifennu. Datblygwch deipio fel rhan o gymhwysedd ysgrifennu. Mae'n bwysig adeiladu awtomatigrwydd trawsgrifio'n fwriadol ac yn bwrpasol, gan fod trawsgrifio rhugl yn rhyddhau sylw ar gyfer iaith, cyfansoddi a chyfathrebu.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Darparu cyfleoedd rheolaidd i gynnal llawysgrifen ddarllenadwy a rhugl mewn darnau ysgrifennu cynyddol estynedig. - Archwilio sut y gall teuluoedd geiriau, rhagddodiaid ac ôl-ddodiaid helpu dysgwyr i sillafu geiriau anghyfarwydd yn gywir. - Modelu sut mae ysgrifenydd yn cysylltu syniadau ar draws brawddegau ac yn osgoi ailadrodd diangen er mwyn helpu'r darllenydd i ddilyn eu syniadau. - Addysgu sut mae atalnodi, gan gynnwys atalnodau a	- Darparu cyfleoedd i gynhyrchu darnau ysgrifennu cynyddol estynedig, gan gefnogi dysgwyr i gynnal cywirdeb wrth gyfleu syniadau mwy cymhleth. - Datblygu sgiliau bysellfwrdd ochr yn ochr â llawysgrifen, gan ddarparu cyfleoedd i ddrafftio, adolygu a chwblhau ysgrifennu gan ddefnyddio'r ddau. - Archwilio sut y gall teuluoedd geiriau, rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a tharddiad geiriau cyffredin helpu dysgwyr i sillafu geiriau anghyfarwydd yn gywir.	- Darparu cyfleoedd rheolaidd i gynhyrchu ysgrifennu estynedig yn annibynnol, gan gynnal llawysgrifen, sillafu a llunio brawddegau cywir drwyddi draw. - Archwilio sut y gall teuluoedd geiriau, rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a tharddiad geiriau gefnogi sillafu geirfa anghyfarwydd a geirfa gynyddol arbenigol. - Modelu sut y gall ysgrifenydd newid pwyslais ac ystyr drwy ddewis gwahanol ffyrdd o lunio brawddegau. - Cefnogi dysgwyr i ddewis llawysgrifen neu deipio yn

	dyfynodau, yn cefnogi eglurder ac ystyr. • Darparu cyfleoedd i gynnal llawysgrifen gywir, sillafu cywir a brawddegau cywir ar draws tasgau ysgrifennu cynyddol estynedig. • Addysgu sut mae ffurfiau treigledig cyfarwydd yn gysylltiedig â ffurfiau sylfaenol geiriau, a sut i gymhwyso'r patrymau treiglo a addysgwyd wrth ysgrifennu.	• Modelu sut y gellir ehangu, cyfuno ac addasu brawddegau i ychwanegu manylion, mynegi perthnasoedd rhwng syniadau a chyfleu ystyr yn fwy manwl. • Darparu cyfleoedd i gymhwyso sgiliau sillafu, llunio brawddegau a thrawsgrifio ar draws ystod o ysgrifennu naratif, esboniadol, perswadiol a gwybodaethol. • Addysgu sut mae ffurfiau treigledig yn gysylltiedig â ffurfiau sylfaenol geiriau ac yn cyfrannu at sillafu cywir.	briodol ar gyfer gwahanol dasgau a dibenion ysgrifennu. • Ailymweld â sillafu, gramadeg ac atalnodi drwy ysgrifennu estynedig ar draws ystod o gyd-destunau a meysydd pwnc.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Cynnal llawysgrifen ddarllenadwy a rhugl ar draws darnau estynedig. • Defnyddio rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a theuluoedd geiriau i sillafu gyda chysondeb a chywirdeb. • Cymhwyso'r patrymau treiglo a addysgwyd yn eu hysgrifennu, gyda chymorth. • Llunio brawddegau â strwythurau a dosbarthiadau geiriau amrywiol i gyfleu ystyr. • Cynnal trawsgrifio cywir ar draws ysgrifennu estynedig.	• Trawsgrifio gyda rhuglder cynyddol, â llaw a thrwy fyselfwrdd. • Cymhwyso gwybodaeth sillafu a morffolegol — gan gynnwys ffurfiau treigledig — ar draws gwahanol gyd-destunau ysgrifennu. • Llunio brawddegau gan ddefnyddio'r strwythurau a'r atalnodi a addysgwyd gyda chywirdeb.	• Trawsgrifio'n effeithlon ac yn gywir ar draws gwahanol dasgau ysgrifennu, â llaw a thrwy fyselfwrdd. • Cymhwyso sillafu, gan gynnwys gwybodaeth forffolegol, yn annibynnol. • Llunio strwythurau brawddegau amrywiol at wahanol ddibenion, gan reoli'r atalnodi ynddynt.

Cam cynnydd 4

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae ysgrifennu uwchradd yn creu gofynion ychwanegol: daw pob pwnc â'i eirfa ei hun i'w sillafu, ei gonfensiynau ei hun i'w rheoli, a disgygliadau o ran ysgrifennu estynedig. Mae rheolaeth frawddegol yn aeddfedu, a rhaid addysgu agweddau arni'n fwriadol er mwyn osgoi gwallau cyffredin — gan gynnwys clymu brawddegau â choma, camddefnyddio collnodau a hepgor priflythrennau. Mae dysgwyr yn dewis rhwng llawysgrifen ac offer digidol yn ôl diben y dasg.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Peidiwch â chymryd yn ganiataol fod trawsgrifio'n gadarn ym mhob dysgwr sy'n cyrraedd Blwyddyn 7. Mae'n bwysig asesu ac addysgu'r agweddau nad ydynt eto'n awtomatig. Gwnewch ddisgygliadau sillafu, morffoleg a llawysgrifen yn fwriadol ym mhob pwnc — mae sillafu geirfa ddisgyblaethol yn rhan bwysig o addysgu pwnc. Enwch wallau cyffredin mewn rheolaeth frawddegol ac addysgwch strategaethau i'w hosgoi'n uniongyrchol. Cefnogwch ddysgwyr i gymhwyso gwybodaeth am drawsgrifio o fewn ysgrifennu disgyblaethol dilys, â llaw ac yn ddigidol.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sillafu geirfa bwysig y pwnc wrth ei chyflwyno, gan dynnu sylw at batrymau geiriau, teuluoedd geiriau a strwythurau geiriau sy'n helpu dysgwyr i'w cofio a'u defnyddio'n gywir. - Addysgu dysgwyr i ymdrin â geirfa anghyfarwydd ac arbenigol drwy rannu geiriau'n rannau ystyrion a gwirio sillafiadau wrth ddrafftio a golygu. - Nodi a mynd i'r afael â chamgymeriadau cyffredin sy'n lleihau eglurder, megis priflythrennau coll, ffiniau brawddegau ansicr, defnydd anghywir o'r collnod ac uno	- Addysgu sillafu geirfa bwnc gynyddol arbenigol, gan dynnu sylw at batrymau ailadroddus, teuluoedd geiriau, rhagddodiaid, ôl-ddodiaid a tharddiad geiriau sy'n gallu cefnogi sillafu cywir. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu darnau estynedig ar draws gwahanol bynciau, gan gynnwys cywirdeb wrth gofnodi syniadau a geirfa gynyddol gymhleth. - Addysgu sut mae ysgrifenydd yn defnyddio adnoddau sillafu, strategaethau golygu a threfnau prawffddarllen i nodi a chywiro camgymeriadau yn annibynnol.	- Addysgu sillafu geirfa gynyddol arbenigol a haniaethol, gan archwilio sut y gall strwythur geiriau, tarddiad geiriau a gwybodaeth bwnc gefnogi sillafu cywir. - Pwysleisio pwysigrwydd cynnal cywirdeb sillafu, atalnodi a brawddegau wrth ysgrifennu testunau dadansoddol, dadleuol a chreadigol estynedig. - Archwilio sut y gellir addasu strwythurau brawddegau i greu pwyslais, gwella eglurder a chyfleu syniadau yn fwy effeithiol. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu darnau estynedig

	brawddegau ag atalnod, gan ddefnyddio enghreifftiau o waith y dysgwyr eu hunain. • Darparu cyfleoedd rheolaidd i ysgrifennu darnau estynedig ar draws pynciau, gan gymhwyso sillafu, llunio brawddegau ac atalnodi mewn cyd-destunau pwnc ystyrlon. • Annog dysgwyr i ddewis a defnyddio llawysgrifen neu offer digidol yn briodol yn ôl diben y dasg, er enghraifft ar gyfer gwneud nodiadau, drafftio, ysgrifennu estynedig, golygu neu gyflwyno gwaith gorffenedig.	• Cefnogi dysgwyr i ddefnyddio offer digidol yn effeithlon ar gyfer drafftio, adolygu, golygu a chyflwyno ysgrifennu. • Mynd i'r afael â chamgymeriadau sillafu, atalnodi a brawddegau sy'n codi'n gyson drwy adborth penodol ac adolygu gwaith y dysgwyr eu hunain.	ar draws pynciau, gan gynnal cywirdeb wrth gyfleu syniadau cynyddol gymhleth. • Annog dysgwyr i brawfddarllen a mireinio eu hysgrifennu yn annibynnol, gan nodi a chywiro camgymeriadau sy'n effeithio ar eglurder a chywirdeb.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Sillafu geirfa gynyddol gymhleth a geirfa sy'n benodol i bynciau yn gywir ar draws gwahanol Feysydd Dysgu a Phrofiad. • Defnyddio gwybodaeth am strwythur geiriau, patrymau sillafu a morffoleg i ymdrin â geirfa anghyfarwydd yn annibynnol. • Cynnal ffiniau brawddegau, atalnodi a gramadeg cywir mewn ysgrifennu estynedig. • Dewis a defnyddio llawysgrifen neu offer digidol	• Cymhwyso gwybodaeth am sillafu, strwythur geiriau a morffoleg i sillafu geirfa anghyfarwydd a geirfa gynyddol arbenigol yn gywir. • Cynnal llunio brawddegau, atalnodi a gramadeg cywir mewn ysgrifennu estynedig. • Defnyddio strategaethau prawfddarllen a golygu i nodi a chywiro camgymeriadau yn annibynnol. • Defnyddio llawysgrifen ac offer digidol yn effeithlon at	• Cymhwyso gwybodaeth am sillafu, strwythur geiriau a morffoleg yn annibynnol wrth ysgrifennu geirfa gynyddol arbenigol. • Cynnal llunio brawddegau, gramadeg ac atalnodi cywir mewn darnau estynedig o ysgrifennu. • Addasu strwythurau brawddegau i greu pwyslais, gwella eglurder a chefnogi'r ystyr a fwriedir. • Dewis a defnyddio llawysgrifen neu offer digidol

	yn briodol ar gyfer gwahanol dasgau ysgrifennu. • Cynnal trawsgrifio cywir ac effeithlon mewn ysgrifennu estynedig ar draws ystod o bynciau.	wahanol ddibenion ysgrifennu. • Cynnal trawsgrifio cywir a rhugl wrth gyfleu syniadau cynyddol gymhleth ar draws ystod o bynciau.	yn briodol ar gyfer gwahanol ddibenion a chynulleidfaoedd. • Cynnal trawsgrifio cywir ac effeithlon wrth gyfleu syniadau cymhleth ar draws ystod o gyd-destunau ysgrifennu.
--	---	--	--

Cam cynnydd 5

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Daw trawsgrifio'n gwbl annibynnol ac yn strategol, wedi'i gymhwyso at eirfa gymhleth ac arbenigol, a'i gynnal ar draws ysgrifennu disgyblaethol a chyd-destunau bywyd go iawn (e.e. ffurflenni, cofnodion a chyfathrebu ymarferol), yn ogystal ag o dan amodau arholiad. Yr uchelgais erbyn diwedd Blwyddyn 11 yw sillafu sy'n gywir bron bob amser, gan gynnwys geiriau cymhleth ac afreolaidd, gydag ystod eang o atalnodi'n cael ei defnyddio'n gywir a gramadeg a chystrawen dan reolaeth bwrpasol.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Lle mae dysgwyr yn dal i brofi anawsterau trawsgrifio, parhewch i ddarparu cymorth wedi'i dargedu, sy'n briodol i'w hoedran ac yn gysylltiedig ag ysgrifennu ystyrlon. Addysgwch ddysgwyr i ddefnyddio trawsgrifio'n annibynnol ac yn strategol ar gyfer astudiaeth bellach, cyflogaeth a dysgu gydol oes, gan gynnwys dewis offer, rheoli amser a gwirio cywirdeb eu gwaith eu hunain.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	• Ddarparu cyfleoedd i ysgrifennu darnau dadansoddol, dadleuol, trafodiadol a chreadigol estynedig sy'n gofyn am gywirdeb a rheolaeth barhaus. • Addysgu dysgwyr i fonitro a chywiro camgymeriadau sillafu, atalnodi a gramadeg yn annibynnol wrth ddrafftio a golygu. • Archwilio sut y gall strwythur geiriau, tarddiad geiriau a gwybodaeth bwnc gefnogi sillafu cywir geirfa gymhleth ac arbenigol. • Cefnogi dysgwyr i ddewis a defnyddio dulliau digidol a llawysgrifenedig yn briodol wrth gynllunio, drafftio, golygu a chyflwyno ysgrifennu. • Modelu strategaethau prawddarlenn a hunangywiro sy'n helpu ysgrifennwyr i wella cywirdeb heb ddibynnu ar gymorth yr athro.	• Ddarparu cyfleoedd i gymhwyso sgiliau trawsgrifio yn annibynnol ar draws tasgau ysgrifennu anghyfarwydd, estynedig ac arddull cymwysterau. • Cefnogi dysgwyr i gynnal cywirdeb wrth ysgrifennu dan amodau amser penodol ac wrth ymateb i dasgau neu sbardunau anghyfarwydd. • Atgyfnerthu strategaethau ar gyfer monitro, gwirio a gwella sillafu, atalnodi a gramadeg wrth gyfansoddi'n annibynnol. • Darparu cyfleoedd i ysgrifennu at ystod o ddibenion dilys a phwrpasau sy'n gysylltiedig â chymwysterau, gan gynnal cywirdeb a rheolaeth drwyddi draw. • Annog dysgwyr i werthuso eu cywirdeb eu hunain a nodi agweddau ar drawsgrifio sydd angen sylw pellach.

Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Cymhwyso gwybodaeth am sillafu, atalnodi a gramadeg yn annibynnol ar draws ystod eang o dasgau ysgrifennu. • Defnyddio strwythur geiriau, teuluoedd geiriau a tharddiad geiriau i sillafu geirfa gymhleth ac arbenigol yn gywir. • Cynnal llunio brawddegau ac atalnodi cywir drwy gydol ysgrifennu estynedig. • Prawfddarllen, golygu a chywiro camgymeriadau yn annibynnol. • Cynnal trawsgrifio rhugl a chywir wrth gyfleu syniadau cymhleth ar gyfer ystod o gynulleidfaoedd a dibenion.	• Cymhwyso gwybodaeth am sillafu, atalnodi a gramadeg yn gywir ac yn annibynnol ar draws tasgau ysgrifennu cyfarwydd ac anghyfarwydd. • Sillafu bron pob gair yn gywir, gan gynnwys geirfa gymhleth, afreolaidd ac arbenigol. • Defnyddio ystod eang o atalnodi yn gywir ac yn bwrpasol i gefnogi ystyr ac eglurder. • Monitro, gwirio a gwella cywirdeb yn annibynnol wrth ysgrifennu. • Cynnal trawsgrifio cywir, rhugl ac effeithlon mewn ysgrifennu estynedig, gan gynnwys o dan amodau amser penodol ac mewn sefyllfaoedd arholiad. • Dewis a chymhwyso strategaethau llawysgrifen, bysellfwrdd a phrawfddarllen priodol heb gymorth.
--	--	---

Llinyn 2: Cynnwys a Chrefft

Cam cynnydd 1

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae plant yn llunio syniadau drwy siarad, chwarae, adrodd straeon a chwarae rôl cyn y gallant ysgrifennu'r hyn y maent wedi'i lunio. Drwy'r Derbyn, mae dysgwyr yn rhannu ac yn datblygu syniadau drwy drafodaeth, ac yn cynrychioli'r un syniad mewn gwahanol ffyrdd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch amser ar gyfer adrodd straeon, chwarae dychmygus, trafodaeth a chynrychioli, gan mai cyfleoedd yw'r rhain i ddatblygu llunio syniadau. Blaenoriaethwch lunio syniadau ar lafar ochr yn ochr ag ysgrifennu cynnar, a gweithredwch fel ysgrifennydd fel nad yw'r hyn y gall plentyn ei lunio yn cael ei gyfyngu gan yr hyn y gall ei ysgrifennu'n gorfforol. Modelwch lunio drwy ysgrifennu a rennir ac ysgrifennu a fodelir, gan feddwl yn uchel wrth wneud dewisiadau, a darparwch gyfleoedd rheolaidd i ddysgwyr lunio o'u syniadau, eu profiadau a'u dychmyg eu hunain.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd cyfoethog i greu, datblygu a rhannu syniadau drwy siarad, chwarae, adrodd straeon a chwarae rôl. - Darparu cyfleoedd i gynrychioli syniadau drwy luniadu, marcio, adeiladu a chwarae dramatig. - Cofnodi syniadau ar ran y dysgwyr, fel bod dysgwyr yn llunio straeon a negeseuon y tu hwnt i'r hyn y gallant ei gofnodi eto. - Modelu'r gwahanol ffyrdd y mae pobl yn cyfleu ystyr.	- Ddarparu cyfleoedd i rannu syniadau, profiadau, straeon a gwybodaeth gydag eraill mewn amrywiaeth o ffyrdd. - Defnyddio sgysiau, straeon a phrofiadau ar y cyd i ddatblygu syniadau. - Modelu sut mae syniadau'n cael eu hadeiladu a'u hymestyn wrth greu straeon a rhannu profiadau. - Darparu cyfleoedd rheolaidd i gyfansoddi eu syniadau, eu profiadau a'u straeon dychmygol eu hunain.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Creu a datblygu syniadau drwy chwarae, adrodd straeon a chynrychioli. - Cyfleu straeon, profiadau a diddordebau drwy siarad, lluniadu, marciau ac ysgrifennu cynnar. - Llunio syniadau ar lafar i oedolyn eu cofnodi.	- Creu a rhannu syniadau drwy siarad, chwarae, lluniadu ac ysgrifennu cynnar. - Datblygu syniadau drwy drafodaeth, adrodd straeon a chwarae. - Cynrychioli'r un syniad mewn gwahanol ffyrdd.

Cam cynnydd 2

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn ysgrifennu testunau byr ar gyfer darllenwyr nad ydynt yn bresennol, ac yn darganfod bod rhaid datblygu syniadau er mwyn i eraill eu deall. Mae hyn yn golygu ymestyn ysgrifennu drwy ychwanegu manylder ac esboniad, cysylltu syniadau fel y gall y darllenydd ddilyn ystyr, a threfnu syniadau i sicrhau cydlynid. Mae geirfa'n dechrau cael ei dewis er mwyn ennyn diddordeb ac er mwyn bod yn benodol, a'u llais a'u dychymyg eu hunain yw prif ffynhonnell y deunydd o hyd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Darparwch gyfleoedd rheolaidd i ysgrifennu at ddibenion cyfathrebu dilys. Parhewch â llunio ac ymarfer syniadau ar lafar cyn ysgrifennu, a defnyddiwch drafodaeth a modelu i symud dysgwyr y tu hwnt i osodiadau ar wahân tuag at syniadau datblygedig a chysylltiedig. Pwysleisiwch y berthynas rhwng syniadau yn ogystal â'r syniadau eu hunain, a gwnewch ddethol geirfa'n weithred fwriadol a drafodir, gan dynnu ar yr eirfa a addysgir y mae dysgwyr yn ei chyfarfod drwy ddarllen.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Ddefnyddio straeon, sgysiau, chwarae a phrofiadau ar y cyd i greu syniadau cyn ysgrifennu. - Annog dysgwyr i ychwanegu manylion drwy ddweud mwy am bobl, lleoedd, gwrthrychau a digwyddiadau. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu negeseuon, capsiynau, labeli ac adroddiadau syml at ddibenion go iawn. - Tynnu sylw at eiriau diddorol o ddarllen a thrafod, ac annog dysgwyr i'w defnyddio yn eu hysgrifennu eu hunain.	- Drafod sut mae ysgrifenyddwyr yn datblygu syniadau drwy ychwanegu gwybodaeth, manylion ac esboniadau. - Defnyddio cwestiynau ac ymarfer llafar i annog dysgwyr i ddweud mwy cyn ysgrifennu. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu straeon, disgrifiadau, adroddiadau ac esboniadau syml. - Cymharu gwahanol ddewisadau geiriau a thrafod pa rai sydd fwyaf effeithiol at ddiben penodol. - Annog dysgwyr i ailddarllen eu hysgrifennu ac ystyried a fyddai darllenydd yn ei ddeall.	- Addysgu sut y gellir grwpio syniadau cysylltiedig er mwyn gwneud ysgrifennu yn haws i'w ddilyn. - Trafod sut mae esboniadau yn helpu darllenwyr i ddeall syniadau, digwyddiadau a gwybodaeth. - Darparu cyfleoedd i esbonio, disgrifio, dosbarthu ac adrodd ar draws y cwricwlwm. - Archwilio sut mae ysgrifenyddwyr yn dewis gwybodaeth sy'n bwysig ac yn berthnasol i'w diben. - Trafod sut mae dewis geiriau a brawddegau yn dylanwadu ar ystyr ac eglurder.

Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Llunio a chofnodi straeon, negeseuon a gwybodaeth syml. • Cyfleu ystyr i ddarllenydd drwy eu hysgrifennu. • Tynnu ar eu profiadau a'u dychymyg eu hunain fel ffynonellau ar gyfer ysgrifennu.	• Datblygu syniadau drwy ychwanegu gwybodaeth a manylder perthnasol. • Cyfleu syniadau'n glir ac yn gyflawn, yn eu llais eu hunain. • Dethol rhai geiriau'n fwriadol er mwyn ennyn diddordeb a chyfleu ystyr yn fwy penodol.	• Grwpio syniadau cysylltiedig a chysylltu syniadau, gwybodaeth a digwyddiadau o fewn eu hysgrifennu. • Creu ysgrifennu â chydlynad cynyddol. • Dethol geirfa yn gynyddol benodol.
--	---	--	--

Cam cynnydd 3

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn trefnu ysgrifennu yn adrannau a pharagraffau, yn darganfod bod gwahanol ffurfiau'n trefnu ystyr mewn ffyrdd gwahanol, ac yn dysgu y dylai diben a chynulleidfa lywio dewisiadau trefniadol. Erbyn Blwyddyn 6, mae dewisiadau'n fwriadol: caiff cynnwys ei ddethol a'i flaenoriaethu, caiff safbwynt ei reoli, defnyddir iaith ffigurol er mwyn creu effaith, ac mae llais personol yn dod i'r amlwg.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch strwythur testun yn fwriadol, a gwnewch benderfyniadau trefniadol yn weladwy ac yn drafodadwy drwy fodelu (h.y. dangoswch y dewisiadau ynghyd â'r rhesymau drostynt). Helpwch ddysgwyr i ddeall y berthynas rhwng strwythur, diben a chynulleidfa drwy gymharu sut mae awduron yn trefnu testunau'n wahanol at ddibenion gwahanol. Gwnewch benderfyniadau awdurol yn fwriadol drwy drafod pam mae awduron yn gwneud dewisiadau penodol a sut y byddai dewisiadau amgen yn newid yr effaith ar y darlennydd. Disgwyliwch i ddysgwyr esbonio eu dewisiadau eu hunain, a rhwng le canolog i ddewis iaith bwriadol.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae paragraffau a nodweddion trefnu yn helpu darllenwyr i ddilyn syniadau. - Cymharu sut mae gwahanol fathau o ysgrifennu yn trefnu gwybodaeth ac yn cyfleu ystyr. - Modelu sut mae enghreifftiau, esboniadau a manylion yn cryfhau cyfathrebu. - Darparu cyfleoedd i esbonio, cymharu a chyfiawnhau syniadau ar draws ystod o dasgau ysgrifennu. - Trafod sut mae ysgrifenwyr yn creu effeithiau penodol drwy eu dewisiadau iaith a strwythur.	- Archwilio sut mae diben a chynulleidfa yn dylanwadu ar benderfyniadau ynghylch cynnwys, strwythur ac iaith. - Addysgu sut y gall rhesymau, enghreifftiau a thystiolaeth gryfhau esboniadau a dadleuon. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu naratifau, esboniadau, dadleuon ac adroddiadau ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. - Archwilio sut y gall iaith ffigurol a geirfa benodol greu effeithiau penodol.	- Addysgu sut mae ysgrifenwyr yn dewis, trefnu a blaenoriaethu cynnwys er mwyn cyflawni eu diben bwriadedig. - Archwilio sut mae safbwynt, persbectif a chofrestr yn dylanwadu ar gyfathrebu. - Modelu sut y gellir addasu iaith i hysbysu, esbonio, perswadio a dylanwadu. - Darparu cyfleoedd i ddatblygu dadleuon ac esboniadau gan ddefnyddio tystiolaeth berthnasol. - Annog dysgwyr i werthuso pa mor effeithiol y mae eu

		Annog dysgwyr i esbonio a chyfiawnhau'r dewisiadau a wnânt fel ysgrifenydd.	hysgrifennu yn cyflawni ei ddiben bwriadedig.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Grwpio syniadau cysylltiedig o fewn adrannau a pharagraffau, gan ddefnyddio nodweddion trefniadol sy'n cefnogi darllenwyr. - Creu ysgrifennu â strwythur clir a chydlynad. - Siapio ystyr drwy ddewisiadau iaith a manylder.	- Trefnu syniadau i wasanaethu eu hystyr, eu diben a'u cynulleidfa fwriadedig. - Cyfathrebu drwy wahanol ffurfiau a strwythurau. - Esbonio rhai o'r dewisiadau y maent yn eu gwneud fel awduron.	- Gwneud dewisiadau bwriadol am gynnwys a threfniadaeth. - Addasu ysgrifennu ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd, dibenion a chyd-destunau, gyda llais personol sy'n dod i'r amlwg. - Esbonio'r dewisiadau y maent yn eu gwneud fel awduron.

Cam cynnydd 4

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae dysgwyr yn addasu strwythurau, ffurfiau a genres ar draws confensiynau pob pwnc, gan siapio ymateb y darlennydd drwy ddewisiadau bwriadol am drefniadaeth a phwyslais, ac yn trin safbwynt, persbectif ac iaith (gan gynnwys iaith ffigurol ac iaith gynnil) i ennyn diddordeb, perswadio, esbonio a dylanwadu. Erbyn Blwyddyn 9, mae hyn yn digwydd ar draws testunau cyfan, gyda llais awdurol sy'n dod yn gredadwy ac yn awdurdodol.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch ddysgwyr i ystyried effeithiau ysgrifennu, nid ei strwythur yn unig — hynny yw, trafodwch sut mae awduron yn dylanwadu ar ddarlennwyr a sut y byddai dewisiadau amgen yn newid dehongliad ac ymateb. Addysgwch grefftau ysgrifennu pob disgyblaeth o fewn y ddisgyblaeth honno, a chadwch ysgrifennu creadigol a dychmygus ochr yn ochr ag ysgrifennu dadansoddol.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae gwahanol bynciau yn trefnu ac yn cyfleu gwybodaeth drwy ysgrifennu. - Archwilio sut mae cynulleidfa, diben a chyd-destun yn dylanwadu ar gynnwys, strwythur a chyflwyniad. - Trafod sut mae esboniadau, dadleuon a dadansoddiadau yn cael eu datblygu drwy ddefnyddio tystiolaeth. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu at amrywiaeth o ddibenion pwnc-benodol a chreadigol. - Trafod sut mae dewisiadau iaith a strwythur yn dylanwadu ar ddealltwriaeth y darlennydd.	- Archwilio sut mae ysgrifennwyr yn arwain dealltwriaeth y darlennydd drwy strwythur, pwyslais a dewisiadau iaith. - Cymharu sut mae gwahanol safbwyntiau a phersbectifau yn cael eu cynrychioli mewn ysgrifennu. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu i esbonio, gwerthuso, dadlau, perswadio a hysbysu. - Modelu sut y gellir dewis ac integreiddio tystiolaeth er mwyn cryfhau cyfathrebu. - Archwilio sut mae iaith ffigurol, cynodiad a naws yn cyfrannu at ystyr.	- Archwilio sut mae ysgrifennwyr yn adeiladu hygredded, awdurdod ac effaith drwy ddewisiadau bwriadol ynghylch gynnwys, strwythur ac iaith. - Archwilio sut mae tystiolaeth, enghreifftiau a rhesymu yn cael eu cyfuno i lunio dadleuon ac esboniadau argyhoeddiadol. - Darparu cyfleoedd i syntheseiddio syniadau a gwybodaeth o ffynonellau lluosog. - Cymharu ffyrdd gwahanol o gyfleu'r un syniad a thrafod effaith gwahanol ddewisiadau. - Annog dysgwyr i fyfyrwyr ar sut mae eu penderfyniadau yn

			dylanwadu ar ddehongliad ac ymateb y darllenydd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Addasu ysgrifennu ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd, dibenion a chyd-destunau pwnc-benodol. • Dewis gwybodaeth a strwythurau sy'n cefnogi'r ystyr a fwriedir. • Datblygu esboniadau a dadleuon gan ddefnyddio tystiolaeth. • Esbonio sut y gwnaeth diben a chynulleidfa ddylanwadu ar eu dewisiadau. • Defnyddio geirfa gynyddol benodol a geirfa sy'n benodol i'r pwnc.	• Llunio dealltwriaeth y darllenydd drwy ddewisiadau bwriadol o ran strwythur ac iaith. • Datblygu dadleuon a gwerthusiadau gan ddefnyddio tystiolaeth berthnasol. • Cyfleu safbwynt a phersbectif yn glir. • Defnyddio iaith ffigurol ac iaith gynnil i greu effaith. • Gwneud dewisiadau cynyddol fwriadol i ddylanwadu ar ystyr ac ymateb.	• Cyfuno syniadau, gwybodaeth a thystiolaeth er mwyn cryfhau cyfathrebu. • Gwneud dewisiadau bwriadol i lunio dehongliad ac ymateb y darllenydd. • Ysgrifennu gyda hygyrdded, awdurdod a rheolaeth gynyddol. • Datblygu esboniadau, dadleuon a gwerthusiadau estynedig. • Defnyddio iaith yn bwrpasol i greu pwyslais, arlliwiau ystyr ac effaith.

Cam cynnydd 5

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Daw rheolaeth awdurol yn ganolog. Mae dysgwyr yn gwneud penderfyniadau bwriadol am yr hyn i'w bwysleisio, ei hepgor, ei gyfuno neu ei flaenu, yn addasu ac yn trin strwythurau a chonfensiynau'n wybodus, ac yn datblygu ac yn cynnal llais unigryw. Yr uchelgais erbyn Blwyddyn 11, wedi'i alinio â disgwyliadau cymhwyster, yw cyfathrebu sy'n glir, yn effeithiol ac yn ddychmygus — gyda chywair, geirfa, ffurf a thechneg yn cael eu dethol yn fwriadol ar gyfer y cyd-destun a'r gynulleidfa, eu trefnu er mwyn sicrhau cydlynad, a chydag arwyddion o wreiddioldeb dychmygus.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch annibyniaeth a rheolaeth sy'n datblygu: dylai dysgwyr werthuso, mireinio ac addasu eu hysgrifennu mewn ymateb i gynulleidfa, diben a chyd-destun, wrth i'r sgaffaldiau leihau'n raddol. Darparwch gyfleoedd i lunio darnau estynedig, dilys, gan mai drwy ysgrifennu go iawn a pharhaus y mae rheolaeth awdurol aeddfed yn datblygu. Sicrhewch fod cyfleoedd ar gael ar gyfer ysgrifennu dychmygus a chreadigol drwy flynyddoedd yr arholiadau.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Archwilio sut mae ysgrifenyddwyr yn rheoli cynnwys, strwythur, iaith a thystiolaeth er mwyn cyflawni eu diben. - Addysgu sut mae dadleuon yn cael eu datblygu drwy bwyntiau, tystiolaeth, rhesymu a gwerthuso. - Dadansoddi sut mae dewisiadau strwythurol, ieithyddol a rhethregol yn dylanwadu ar gynulleidfaoedd. - Darparu cyfleoedd i ysgrifennu dadansoddol, dadleuol a chreadigol estynedig. - Annog dysgwyr i arbrofi â'u llais eu hunain fel ysgrifenyddwyr a'i fireinio.	- Ddarparu cyfleoedd i gymhwyso rheolaeth fel ysgrifenyddwyr ar draws ysgrifennu dadansoddol, trafodiadol a chreadigol, gan gynnwys o dan amodau cymhwysterau. - Archwilio sut mae ysgrifenyddwyr yn addasu, cyfuno a thrin confensiynau er mwyn creu effeithiau soffistigedig. - Cefnogi dysgwyr i fireinio eglurder, penodolrwydd, hygredd ac effaith eu cyfathrebu. - Modelu sut mae ysgrifenyddwyr effeithiol yn cynnal safbwynt, dadl a llais ar draws darnau estynedig o ysgrifennu. - Annog gwneud penderfyniadau cynyddol annibynnol ynghylch cynnwys, strwythur a thechnegau ysgrifennu.
Mae dysgwyr yn gyson ac	- Cyfleu syniadau cymhleth yn effeithiol ac yn fwriadol. - Llunio esboniadau, dadleuon a gwerthusiadau gan ddefnyddio tystiolaeth yn strategol.	Cyfleu syniadau cymhleth yn glir, yn effeithiol ac yn greadigol.

yn hyderus yn:	• Arfer rheolaeth gynyddol dros gynnwys, strwythur ac arddull. • Dewis a chyfuno nodweddion strwythurol, ieithyddol a rhethregol yn fwriadol. • Datblygu llais unigryw ar draws gwahanol fathau o ysgrifennu.	• Cynnal esboniadau, dadleuon a gwerthusiadau datblygedig gan ddefnyddio tystiolaeth yn bwrpasol. • Arfer rheolaeth fel ysgrifenydd er mwyn cyflawni effeithiau bwriadedig ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd, dibenion a chyd-destunau. • Addasu a thrin strwythurau, ffurfiau a chonfensiynau yn fwriadol. • Ysgrifennu gyda llais awdurol credadwy, unigryw a chyson. • Dewis a defnyddio iaith, cywair a nodweddion rhethregol yn annibynnol i ddylanwadu ar ddehongliad ac ymateb y darllenydd.
-----------------------	---	---

Llinyn 3: Cynllunio, Adolygu a Mireinio

Cam cynnydd 1

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae'r broses ysgrifennu'n dechrau fel siarad am fwriadau — hynny yw, egluro beth mae marciau'n ei olygu, dychwelyd atynt i ychwanegu mwy, a gwylio oedolion yn cynllunio ar lafar. Drwy gydol y Derbyn, mae dysgwyr yn rhoi cynnig ar bethau drostynt eu hunain, yn dyfalbarhau pan fydd ysgrifennu'n teimlo'n anodd, yn gofyn am gymorth pan fydd ei angen, ac yn ailddarllen eu hysgrifennu gydag oedolyn i wirio ei fod yn cyfleu'r hyn a fwriadwyd.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Triniwch ddatganiadau plant am eu marciau fel dechrau awduraeth, a chofnodwch eu bwriadau fel y gellir dychwelyd atynt. Modelwch y broses yn gyson drwy ysgrifennu a rennir — er enghraifft, drwy feddwl yn uchel am beth i'w ddweud gyntaf, newid eich meddwl, ac ailddarllen i wirio. Sefydlwch yn gynnar fod rhoi cynnig arni'n cael ei werthfawrogi, bod dyfalbarhad yn rhan o'r broses, a bod gofyn am gymorth yn rhan naturiol o ysgrifennu.

CC1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Cynnar Meithrin	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC1 Hwyr Derbyn
Dylai ymarferwyr:	- Ddarparu cyfleoedd i ddweud beth mae eu marciau, eu lluniau a'u hysgrifennu'n ei gyfleu, ac i ddychwelyd at eu creadigaethau ac ychwanegu atynt. - Modelu meddwl yn uchel wrth greu straeon, disgrifio profiadau a rhannu syniadau. - Ysgrifennu syniadau'r plant gan egluro'r dewisiadau sy'n cael eu gwneud wrth ysgrifennu.	- Addysgu y gallant roi cynnig ar agweddau ar ysgrifennu drostynt eu hunain, a bod cymorth ar gael pan fydd ei angen. - Addysgu y gall ysgrifennu barhau hyd yn oed pan fydd yn teimlo'n heriol. - Modelu ailddarllen ysgrifennu a rennir i wirio ei fod yn cyfleu'r hyn a fwriadwyd.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	- Dweud beth mae eu marciau, eu lluniau a'u hysgrifennu'n ei gyfleu. - Dychwelyd at eu creadigaethau ac ychwanegu atynt. - Gwneud dewisiadau am beth i'w wneud, ei luniadu a'i ysgrifennu.	- Rhoi cynnig ar agweddau cyfarwydd ar ysgrifennu'n annibynnol. - Gofyn am gymorth ac ymateb iddo yn ystod ysgrifennu. - Ailddarllen eu hysgrifennu eu hunain gydag oedolyn.

Cam cynnydd 2

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Gellir meddwl drwy'r broses ysgrifennu'n ymwybodol. Mae hyn yn cynnwys cynllunio drwy siarad ac ymarfer llafar cyn ysgrifennu, datblygu cyfrifoldeb a dyfalbarhad fel arferion awduron, ac ailddarllen fel trefn reolaidd. Mae gwirio'n datblygu: ailddarllen i wirio synnwyr (Blwyddyn 1), gwirio yn erbyn bwriadau (Blwyddyn 2), a golygu er mwyn cywirdeb (sillafu, atalnodi a synnwyr) wrth ailddarllen (Blwyddyn 3). Mae dysgwyr yn rhoi cynnig ar atebion cyn gofyn am gymorth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Defnyddiwch drafodaeth, ymarfer llafar a chynllunio i helpu dysgwyr i ddatblygu eu syniadau cyn ysgrifennu — mae llunio ac ymarfer syniadau ar lafar yn helpu i ddod â threfn a strwythur gwell i'r dudalen. Dylai normau'r ystafell ddosbarth fod yn fwriadol: dylai dysgwyr gwblhau tasgau ysgrifennu cyfarwydd, gynnal ymdrech, a rhoi cynnig ar ateb cyn gofyn am gymorth. Addysgwch agweddau allweddol ar adolygu a golygu yn fwriadol (ailddarllen, gwirio yn erbyn bwriadau, a golygu er mwyn cywirdeb) drwy fodelu.

CC2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Cynnar Blwyddyn 1	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Canol Blwyddyn 2	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC2 Hwyr Blwyddyn 3
Dylai ymarferwyr:	- Fodelu sut mae ysgrifenydd yn dweud eu syniadau yn uchel cyn eu hysgrifennu. - Annog dysgwyr i drafod brawddegau cyn eu cofnodi. - Addysgu dysgwyr i ailddarllen eu hysgrifennu i wirio ei fod yn gwneud synnwyr. - Canmol dyfalbarhad a chefnogi dysgwyr i barhau ar ôl wynebu anawsterau bach. - Annog dysgwyr i geisio datrys problem drostynt eu hunain cyn gofyn am gymorth oedolyn.	- Ddefnyddio trafod ac ymarfer llafar i helpu dysgwyr i ddatblygu syniadau cyn ysgrifennu. - Modelu ffyrdd syml o gynllunio a threfnu syniadau cyn dechrau tasg. - Annog dysgwyr i wirio a yw eu hysgrifennu yn cyfleu'r hyn yr oeddent yn bwriadu ei ddweud. - Cefnogi dysgwyr i ddyfalbarhau pan fydd ysgrifennu yn heriol. - Dangos sut y gall ailddarllen helpu i nodi pethau sydd ar goll neu ffyrdd o wella'r ysgrifennu.	- Addysgu sut y gall cynllunio helpu i drefnu syniadau cyn ysgrifennu. - Modelu gwahanol ffyrdd o gofnodi a threfnu syniadau cyn drafftio. - Dangos sut mae ysgrifenydd yn golygu sillafu, atalnodi a gramadeg ar ôl ysgrifennu. - Annog dysgwyr i ailymweld â'u hysgrifennu a nodi agweddau y gellid eu gwella. - Defnyddio ysgrifennu ar y cyd ac ysgrifennu wedi'i fodelu i ddangos bod gwneud newidiadau yn rhan arferol o'r broses ysgrifennu.

Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Trafod syniadau cyn ysgrifennu. • Dechrau tasgau ysgrifennu cyfarwydd yn gynyddol annibynnol. • Ailddarllen eu hysgrifennu i wirio ei fod yn gwneud synnwyr. • Parhau ar ôl wynebu mân anawsterau. • Ceisio datrys problem drostynt eu hunain cyn gofyn am gymorth.	• Defnyddio trafod a chynllunio i baratoi ar gyfer ysgrifennu. • Dyfalbarhau pan fydd ysgrifennu yn heriol. • Gwirio eu hysgrifennu yn erbyn yr hyn yr oeddent yn bwriadu ei gyfleu. • Gwneud newidiadau syml i wella eglurder. • Cymryd cyfrifoldeb cynyddol am gwblhau tasgau ysgrifennu cyfarwydd.	• Defnyddio cynllunio i drefnu syniadau cyn ysgrifennu. • Golygu sillafu, atalnodi a gramadeg wrth ailddarllen. • Adolygu eu hysgrifennu a nodi gwelliannau syml. • Ymateb yn adeiladol i anawsterau wrth ysgrifennu. • Dechrau gwella eu hysgrifennu yn annibynnol.
---	---	---	--

Cam cynnydd 3

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Mae cynllunio'n datblygu o gofnodi syniadau i wneud penderfyniadau pwrpasol am ddiben, cynulleidfa a strwythur. Daw adolygu a gwella'n fwy annibynnol erbyn Blwyddyn 6. Mae golygu er cywirdeb yn datblygu'n adolygu er ystyr ac eglurder ac, lle bo'r diben yn gofyn amdano, yn ailddrafftio. Mae dysgwyr yn defnyddio strategaethau, adnoddau ac arferion yn fwriadol, ac yn monitro eu cynnydd eu hunain yn ystod tasg.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Addysgwch gynllunio fel proses o wneud penderfyniadau (at beth mae hwn? i bwy mae e? sut caiff ei siapio?). Gwnewch adolygu a gwella'n rhan arferol o'r broses ysgrifennu, gyda chymorth i ddechrau ac yn cael ei leihau'n raddol. Addysgwch gamau gwahanol y broses adolygu a gwella'n fwriadol (e.e. mae golygu, adolygu ac ailddrafftio'n weithredoedd gwahanol sy'n gwasanaethu dibenion gwahanol). Modelwch y rhain ar ysgrifennu go iawn, gan gynnwys eich ysgrifennu eich hun. Addysgwch y cylch cynllunio–drafftio–adolygu–gwella yn llawn cyn trosglwyddo i'r ysgol uwchradd.

CC3	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Cynnar Blwyddyn 4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Canol Blwyddyn 5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC3 Hwyr Blwyddyn 6
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu sut mae cynllunio yn cefnogi penderfyniadau ynghylch diben a chynulleidfa. - Modelu gwahanol ddulliau cynllunio a thrafod pryd y gallai pob un fod yn ddefnyddiol. - Dangos sut mae ysgrifenwyr yn adolygu eu hysgrifennu i gryfhau cyfathrebu, nid dim ond i gywiro camgymeriadau. - Annog dysgwyr i ailystyried syniadau, geirfa a strwythur wrth ysgrifennu. - Darparu cyfleoedd i drafod a myfyrio ar ddewisiadau ysgrifennu.	- Addysgu sut mae cynllunio yn cynnwys gwneud penderfyniadau am gynulleidfa, diben a strwythur. - Modelu sut mae ysgrifenwyr yn defnyddio nodiadau, cynlluniau a dysgu blaenorol i gefnogi tasgau ysgrifennu newydd. - Dangos y gwahaniaeth rhwng golygu er mwyn sicrhau cywirdeb ac adolygu er mwyn gwella ystyr. - Annog dysgwyr i adolygu eu cynnydd drwy gydol y broses ysgrifennu yn hytrach nag ar y diwedd yn unig.	- Ddarparu cyfleoedd i ddysgwyr gwblhau'r broses ysgrifennu gyfan yn annibynnol. - Modelu sut mae ysgrifenwyr yn gwerthuso a yw eu hysgrifennu yn cyflawni ei diben bwriadedig. - Annog dysgwyr i adolygu ac ailddrafftio pan fyddai gwelliannau yn cryfhau cyfathrebu. - Cefnogi dysgwyr i ddewis dulliau cynllunio sy'n addas ar gyfer gwahanol dasgau ysgrifennu. - Defnyddio gweithgareddau myfyrio sy'n canolbwyntio ar y

		• Darparu cyfleoedd i fyfrio ar effeithiolrwydd eu hysgrifennu gorffenedig.	broses ysgrifennu a'r canlyniad terfynol.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Defnyddio cynllunio i gefnogi penderfyniadau ynghylch diben a chynulleidfa. • Dewis a threfnu syniadau cyn ysgrifennu. • Adolygu ysgrifennu er mwyn gwella ystyr a chyfathrebu. • Ailystyried ac addasu agweddau ar ysgrifennu wrth gyfansoddi. • Dechrau esbonio'r dewisiadau y maent wedi'u gwneud fel ysgrifenydd.	• Cynllunio'n bwrpasol ar gyfer cynulleidfa, diben a strwythur. • Dewis strategaethau ac adnoddau sy'n cefnogi'r dasg ysgrifennu. • Adolygu ysgrifennu er mwyn gwella ystyr ac eglurder. • Adolygu eu cynnydd wrth ysgrifennu. • Esbonio sut mae cynllunio ac adolygu wedi gwella eu gwaith.	• Cynllunio'n annibynnol ar gyfer cynulleidfa, diben a strwythur. • Adolygu a gwella ysgrifennu er mwyn cryfhau cyfathrebu. • Adolygu ac aildrafftio pan fo'n briodol. • Dewis strategaethau cynllunio ac adolygu yn annibynnol. • Gwerthuso effeithiolrwydd eu hysgrifennu eu hunain.

Cam cynnydd 4

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Daw hunanreoleiddio'n fwy parhaus: mae awduron effeithiol yn gwerthuso drwy gydol y broses a yw ysgrifennu'n cyflawni ei ddiben, yn gwneud newidiadau pwrpasol wrth lunio, ac yn trin adolygu fel rhan annatod o ysgrifennu yn hytrach na cham ar y diwedd. Mae dysgwyr yn gwerthuso ysgrifennu eraill yn ogystal â'u hysgrifennu eu hunain, yn ailddrafftio er mwyn gwella effaith, ac erbyn Blwyddyn 9 yn cydlynu penderfyniadau am ddiben, trefniadaeth, iaith a chynnwys ar draws testunau estynedig cyfan.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Gwnewch adolygu a mireinio'n rhan annatod o'r broses ysgrifennu. Addysgwch werthuso parhaus yn erbyn diben yn fwriadol, a disgwylwch i ddysgwyr wneud newidiadau wrth ddrafftio. Defnyddiwch werthuso ysgrifennu eraill (e.e. cyfoedion, awduron cyhoeddedig) i fireinio gwerthuso eu hysgrifennu eu hunain. Dylid addysgu ysgrifennu estynedig ym mhob pwnc yn fwriadol.

CC4	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Cynnar Blwyddyn 7	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Canol Blwyddyn 8	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC4 Hwyr Blwyddyn 9
Dylai ymarferwyr:	- Addysgu bod ysgrifenydd effeithiol yn adolygu ac yn mireinio eu hysgrifennu drwy gydol y broses ddrafftio. - Modelu sut mae ysgrifenydd yn monitro a yw eu hysgrifennu yn cyflawni ei diben bwriadedig. - Annog dysgwyr i nodi problemau ac ymateb iddynt wrth ysgrifennu yn hytrach nag aros nes bod y dasg wedi'i chwblhau. - Darparu cyfleoedd i gynllunio ac adolygu ysgrifennu ar draws gwahanol bynciau. - Cefnogi dysgwyr i fyfrio ar effeithiolrwydd eu proses	- Archwilio sut mae ysgrifenydd profiadol yn addasu eu cynlluniau wrth i syniadau ddatblygu. - Modelu sut y gellir gwerthuso adborth a'i ddefnyddio'n ddetholus i wella ysgrifennu. - Annog dysgwyr i fyfrio'n feiriadol ar gryfderau a chyfyngiadau eu hysgrifennu eu hunain. - Darparu cyfleoedd i adolygu a gwerthuso enghreifftiau o ysgrifennu, gan gynnwys eu gwaith eu hunain a gwaith eraill. - Cefnogi dysgwyr i ailddrafftio eu hysgrifennu pan ellir	- Addysgu sut mae ysgrifenydd yn cydlynu penderfyniadau am gynnwys, strwythur, iaith a threfn syniadau ar draws testunau cyfan. - Modelu sut mae adolygu a mireinio yn cryfhau ystyr, cydlynad ac effaith. - Darparu cyfleoedd i werthuso ysgrifennu yn erbyn y gynulleidfa, y diben a'r effaith fwriadedig. - Annog dysgwyr i fonitro a chyfiawnhau'r dewisiadau y maent yn eu gwneud drwy gydol y broses ysgrifennu. - Cefnogi dysgwyr i ddewis a chyfuno strategaethau sy'n

	ysgrifennu a'u gwaith gorffenedig.	gwneud gwelliannau sylweddol.	addas ar gyfer tasgau ysgrifennu cynyddol gymhleth.
Mae dysgwyr yn gyson ac yn hyderus yn:	• Monitro effeithiolrwydd eu hysgrifennu wrth gyfansoddi. • Gwneud newidiadau pwrpasol wrth gynllunio a drafftio. • Nodi agweddau ar eu hysgrifennu sydd angen eu datblygu ymhellach. • Adolygu a gwella eu hysgrifennu yn annibynnol.	• Adolygu a gwella eu hysgrifennu yn annibynnol. • Gwerthuso eu hysgrifennu eu hunain ac ysgrifennu pobl eraill. • Defnyddio adborth i wneud gwelliannau pwrpasol. • Ailddrafftio eu hysgrifennu pan fo angen er mwyn cryfhau cyfathrebu. • Addasu cynlluniau a dulliau wrth i'r ysgrifennu ddatblygu.	• Cydlynu penderfyniadau am gynnwys, strwythur ac iaith ar draws ysgrifennu estynedig. • Gwerthuso effeithiolrwydd eu dewisiadau fel ysgrifenydd. • Mireinio ysgrifennu er mwyn cryfhau ystyr, cydlynad ac effaith. • Dewis ac addasu strategaethau ysgrifennu yn annibynnol.

Cam cynnydd 5

Sut mae ysgrifennu yn datblygu yn ystod y cam hwn? Daw'r broses yn gwbl hunanreoleddig: mae dulliau, strategaethau ac adnoddau'n cael eu dethol a'u cyfuno'n fwriadol ar gyfer pob tasg; mae gofynion sy'n cystadlu — diben, cynulleidfa, cynnwys, trefniadaeth, iaith a chywirdeb — yn cael eu cydbwysu drwy gydol y broses; ac mae gwerthuso a mireinio'n digwydd yn annibynnol. Ym Mlwyddyn 11, mae'r cylch llawn yn cael ei gywasgu o fewn amser arholiad: cynllunio'n gyflym, monitro wrth ysgrifennu, a gwirio a gwella o fewn yr amser sydd ar gael, heb gymorth.

Beth ddylwn i ei wneud i gefnogi'r datblygiad hwn? Cefnogwch ddysgwyr i wneud eu proses ysgrifennu'n fwriadol ac yn eglur: pa ddull maent yn ei ddefnyddio, pam, a beth wnânt pan nad yw'n gweithio. Addysgwch sut i gydbwysu gofynion gwahanol yn fwriadol — mae awduron aeddfed yn gwneud cyfaddasiadau ymwybodol rhwng dibenion cystadleuol. Ymarferwch fersiwn gywasgedig y broses ysgrifennu mewn arholiad fel sgil ynddi'i hun: cynllunio cyflym, monitro wrth ysgrifennu, a threfn wirio sy'n canolbwyntio ar yr hyn sydd bwysicaf o fewn yr amser sydd ar gael.

CC5	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Cynnar Blwyddyn 10	Cyfeirnod Cynllunio dangosol: CC5 Hwyr Blwyddyn 11
Dylai ymarferwyr:	- Fodelu sut mae ysgrifenyddwr profiadol yn dewis ac yn cyfuno strategaethau cynllunio, drafftio, adolygu a mireinio. - Addysgu sut mae ysgrifenyddwr effeithiol yn cydbwysu gofynion cystadleuol megis diben, cynulleidfa, cynnwys, strwythur a chywirdeb. - Darparu cyfleoedd i werthuso a mireinio ysgrifennu yn annibynnol. - Annog dysgwyr i gyfiawnhau'r penderfyniadau y maent yn eu gwneud drwy gydol y broses ysgrifennu. - Cefnogi dysgwyr i ddatblygu dulliau effeithlon o gynllunio ac adolygu ar gyfer tasgau ysgrifennu estynedig.	- Ddarparu cyfleoedd i gymhwyso strategaethau cynllunio, monitro ac adolygu yn annibynnol o dan amodau cymwysterau. - Modelu dulliau effeithlon o gynllunio, monitro a gwirio mewn tasgau ysgrifennu amseredig. - Annog dysgwyr i werthuso effeithiolrwydd eu proses ysgrifennu yn ogystal â'r canlyniad terfynol. - Cefnogi dysgwyr i nodi a blaenoriaethu gwelliannau pan fo amser yn gyfyngedig. - Darparu cyfleoedd i gymhwyso a mireinio prosesau ysgrifennu ar draws ystod o dasgau cyfarwydd ac anghyfarwydd.
Mae dysgwyr yn gyson ac	- Dewis a chyfuno strategaethau cynllunio, drafftio ac adolygu yn annibynnol. - Addasu dulliau wrth i ysgrifennu ddatblygu. - Gwerthuso a mireinio ysgrifennu yn annibynnol.	- Dewis a chyfuno dulliau, strategaethau ac adnoddau yn annibynnol. - Cynllunio, monitro a gwella ysgrifennu yn effeithiol o dan amodau amseredig.

yn hyderus yn:	• Cydbwyso diben, cynulleidfa, cynnwys a chywirdeb drwy gydol y broses ysgrifennu. • Rheoli tasgau ysgrifennu estynedig yn gynyddol annibynnol a sicr.	• Addasu penderfyniadau a dulliau wrth i ysgrifennu ddatblygu. • Gwerthuso a mireinio ysgrifennu yn annibynnol ac yn effeithlon. • Rheoli'r broses ysgrifennu gyfan gyda hyder, rheolaeth ac annibyniaeth ar draws ystod o gyd-destunau ysgrifennu.
-----------------------	---	---